

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL - ZDRUŽITE SE!

D A N E S :

Ivan Kristan: SAMOVOLJA POD
PLASČEM SAMOUPRAVE
Milan Govekar: »POZABLJI-
VOST« INVESTITORJEV
Dušan J. Kralj: DOKLER BOM
JAZ DIREKTOR
Janez Voljč: INTERVJU Z MLA-
DOSTJO
M. Mikeln: »AKCIJA« NA POL
POTI

Sobota, 15. oktobra 1960
Štev. 41, leto XVIII.

PREDSEDNIK REPUBLIKE TITO O NAŠIH STALIŠČIH NA XV. ZASEDANJU GENERALNE SKUPŠČINE ZDRUŽENIH NARODOV

NOVA SILA SE UVELJAVLJA IN V TEM JE ZMAGA, KI SMO JO DOSEGLI

Predsednik republike Josip Broz-Tito se je vrnil. Kot šef naše delegacije na XV. zasedanju Generalne skupščine Zdrženih narodov v New Yorku je bil 29 dni odsoten.

V sredo popoldan so mu na letališču v Batanji pri Beogradu izrekli prirčno dobrodoščico njegovi sodelavci, pozdravili so ga člani Zveznega izvršnega sveta, predsedniki republiških Ljudskih skupščin in tudi člani diplomatskih misij.

Od Zemuna do Beograda so ga pozdravljali tisoči prebivalcev. Na slavnostno okrašenem trgu Marxa in Engelsa pa ga je pričakalo nad 200.000 Beograjčanov in mu vzklikalo v pozdrav.

Potem, ko se je tovariš Tito zahvalil zbranim za prisrčen sprejem, je razložil stališča naše delegacije in naša prizadevanja na zasedanju Generalne skupščine Zdrženih narodov, da bi se mednarodni položaj popravil oziroma da bi napetost popustila.

Govor tovariša Tita

»Tovariši in tovarišice, državljani in državljanke!

Dovolite mi, da se vam predvsem najtopleje in najprisrčneje zahvalim za ta veličastni sprejem, ki ste mi ga danes priredili. Ta radostni sprejem ima svoj globok pomen. Priča nam o tem, da naše narode zares globoko preveva težnja po miru in da v celoti odobravajo našo politiko, politiko neangažirane države, politiko miru.

Razlogi, iz katerih sem osebno potoval v Ameriko na čelu naše delegacije, so vam v glavnem že znani. Položaj na svetu ni bil rožnat in tudi danes ni. Neuspeh sestanka na najvišji ravni v Parizu, neuspeh, ki ga je doživel odbor desetih v Zenevi, dogodki v Afriki, zlasti pa dogodki v Kongu, vse to nas je močno vznemirjalo in zato smo sklenili, da grem tokrat jaz na zasedanje Generalne skupščine OZN kot voditelj naše delegacije.

Vedeli smo, da bodo tja prišli tudi mnogi drugi šefi držav in vlad in hoteli smo poskusiti na tem najvišjem forumu, na tem mednarodnem forumu, prispevati,

kar moremo, da bi se mednarodni položaj popravil, oziroma da bi napetost popustila.

Takoj, ko sem prišel v Zdržene narode in se sestal z mnogimi našimi prijatelji, sem videl, da je bilo prav, ker sem se odločil iti na zasedanje, kajti položaj je bil zares več kot napet, atmosfera pa je bila polna elektrike. Z eno besedo, kot ste videli tudi kasneje in vidite danes, prevladovala je atmosfera hladne vojne. Hladna vojna je ponovno oživila z vso silo in se vedno bolj zaostrovala. Dejstvo, da so tja prišli mnogi šefi držav in vlad, najvidnejši predstavniki raznih držav kaže, da so narodi vseh teh držav zelo zaskrbljeni za svojo bodočnost. Razume se, da so tudi med tem zasedanjem Generalne skupščine v polni meri prišle do izraza strasti, ki bi mogle pripeljati človeštvo do kake kakšne stopnje nevarnosti, če ne bi obstajale tiste sile, ki predstavljajo zavest človeštva, če ne bi obstajale sile, ki predstavljajo tudi večino človeštva in katere so na tem zasedanju glasno dale svoj glas proti nadaljnjemu zaostrovanju in iskale način, da bi se mednarodni položaj popravil.

Dovolite mi, tovariši in tovarišice, da vam povem, kakaj sem hotel, dokler smo bili še na ladji, med prvimi nastopiti na tem zasedanju skupščine. To je bilo predvsem zato, da bi z našimi stališči, ki sem jih pozneje v govoru in v razgovorih obrazložil, nekako prispeval, da bi se vzdruže v Generalni skupščini bolj normaliziralo. Hotel sem, da bi ukrepali tako in pokazali, da bi se bilo treba na kak mirnejši način lotiti reševanja teh velikih mednarodnih problemov, ki mučijo svet, in da bi bilo zelo nevarno, če bi v zaostrovanju šli še dalje, če bi se duh hladne vojne prenesel tudi v to najvišjo mednarodno ustanovo.

Zal, zgodilo se je tisto, kar smo pričakovali. Kljub vsem našim naporom in naporom naših zaveznikov in prijateljev, neangažiranih držav, se je to vzdruže vendarle začelo čedalje bolj uveljavljati v Zdrženih narodih. Zato smo se takoj na mestu začeli zelo aktivno posvetovati z državniki neangažiranih držav in pri tem iskali pota in načine, po katerih bi ravnali, da ta razvoj ne bi krenil v nezaželeno smer, ampak da bi tudi to XV. zasedanje Generalne skupščine kolikor toliko prispevalo k pomiritvi v svetu.

Ostri govori, ki so se začeli v skupščini, so nas zelo vznemirili. V dogovoru s predsednikom indijske vlade Nehrujem, s predsednikom Združene arabske republike Naserjem, s predsednikom Indonezije Sukarnom in s predsednikom Gane Nkrumahom smo tedaj sklenili, da sestavimo

dokument, ki bi ga Generalna skupščina lahko sprejela. Ta dokument je imel takšno vsebino, da je bilo zares težko, da bi bil kdor koli proti njemu in da se ne bi strinjal z njim. To dejanje je ogromna večina v skupščini in sploh v OZN pozdravila kot konstruktiven napor, ki naj bi privedel vsaj do kakega rezultata, to je do ublažitve napetosti. Zahtevali smo, naj se sestane predsednik ZDA in predsednik vlade Sovjetske zveze, da bi vsaj mimogrede, vprico predstavnikov vsega sveta, pokazala svojo dobro voljo, da bi pokazala, da upošteva, kaj mislijo drugi narodi, kaj misli ogromna večina človeštva, ki želi mir — da bi pokazala, da tudi onadva želita v korist miru, v korist človeštva žrtvovati nekaj svojega prestiža.

Tovariši in tovarišice, državljani in državljanke!

Ceprav smo upali, da takšna resolucija, ki je bila zelo kratka in jasna, ne bo imela nasprotnikov, se je na žalost zgodilo tisto najhujše — da so s pomočjo raznih mahinacij okoli procedure onemogočili sprejem takšne resolucije, kakršno smo predlagali. Veste, da je avstralski predstavnik dal na resolucijo svoj amandma, ki dejansko ne predstavlja amandmaja, ampak novo resolucijo v popolnoma drugačnem smislu. Ko pa je skupščina odklonila amandma, se je našel drug amandma, ki mu je z raznimi triki uspelo razdeliti tisto večino, ki je glasovala za resolucijo z 42 proti 37 glasovom. Tako smo mi, predstavniki neangažiranih držav, prišli v položaj, da smo raje umaknili resolucijo, kot da bi jo

pustili tako okrnjeno, ker v njej tako ne bi bilo več tistega duha, ki smo ga dali resoluciji. Tako smo vseeno storili svoje in ves svet sedaj ve, da je tudi na tej skupščini, ne glede na proceduro in na razne mahinacije, večina za pomiritev, ne pa za nadaljnjo napetost in za prenašanje hladne vojne v skupščino. Moralna zmaga je na naši strani. Res, danes še ni videti polnega učinka te zmage, videti pa ga bo v nadaljnjem razvoju mednarodnih odnosov.

Na XV. zasedanju Generalne skupščine je bilo sprejetih 17 novih članic, predvsem afriških držav, ki so vse globoko navdihnjene s prizadevanjem po miru, ker so revne in nerazvite in želijo, da bi se lahko zdaj, ko so dosegle neodvisnost, v čim bolj normalnih razmerah dvignile iz svoje nerazvitenosti in skupaj z vsemi miriljubnimi ljudmi na svetu prispevale k temu, da bi se človeštvo rešilo nove katastrofe.

Na XV. zasedanju Generalne skupščine je prišlo do novega pojava, ki ga velesile niso pričakovale. Nova sila je prišla do polnega izraza. Res je, obstajala je latentno že prej, bila je tukaj, a je niso priznavali, temveč so jo podcenjevali in govorili o njej kot o nekakšnem poskusu — ustvariti tretji blok itd. Ta nova sila, ki je prišla do izraza, ne pripada blokom. Globoko jo navdihuje prizadevanje po miru in dejansko zastopa ne samo prizadevanja narodov svojih držav, ampak tudi prizadevanja vsega naprednega in miroljubnega človeštva. Ta sila je tako narasla, da

(Nadaljevanje na 2. strani)

V OKVIRU

Tehnika je tema naših dni. ZDA 120, a v Sloveniji že 180. Ljudje doživljajo čas, ko je človek vprel v avtomobil

300 konjskih moči, ko je odkril atomsko energijo, ki že postaja neizčrpen vir za pogon termocentral, letal, ladij, a lahko tudi najstrašnejše ubijalsko sredstvo. Človekovo umetni zemeljski sateliti, poslani v neznano vsemirje. Izredno precizni stroji omogočajo avtomatizacijo tehnološkega procesa proizvodnje, človek postaja »majhen dirigent« ob velikem gigantu, ki je spro-

Stevilke same so dovolj zgovorne komentar.

Ob tako izrednem številu šolanja visoko izobraženih strokovnjakov pa vsekakor še ne moremo biti danes zadovoljni s tehnično kulturo oziroma izobrazbo, pa tudi intelektualno delavca za »mala odumetni zemeljski sateliti, poslani v neznano vsemirje. Izredno precizni stroji omogočajo avtomatizacijo tehnološkega procesa proizvodnje, človek postaja »majhen dirigent« ob velikem gigantu, ki je spro-

Velik pomen »malih odkritij«

stil roke tisočem delavcev. lavec, ki predstavlja danes še Skratka, najnovejši čas, zlasti čas po drugi svetovni vojni, je čas resda senzacionalnih odkritij človeka skoraj na vseh področjih njegove dejavnosti. Tako v svetu, a tako se v mnogih naprednih stremeljih tudi naša država že vključuje v to internacionalno, vsečloveško prizadevanje za blaginjo človeka, da človeka kajti človek je tu poglavitni, brez pomisli na njegov blagor postane vsako odkritje sovražno. Toda tehničnega progressa ni brez visoko izobraženih tehničnih kadrov, ugovarja nekdo, ki mu je stalno uperjen pogled v svet zastri domaće prizorišče. In vendar so dejstva, ki govorijo, da smo tudi mi narod tehnike. Primerjajmo podatke o tem, koliko inženirjev letno izšolajo na milijon prebivalcev v Sovjetski zvezi, Ameriki in potem v naši ožji domovini, v Sloveniji: le-teh je v Sovjetski zvezi ob tej primerjavi 300, v

Te in podobne misli bi nas morale spremljati zlasti v teh dneh, ko bodo naša podjetja odprla vrata svojih »tehniških skrivnosti« tudi zunanjim obiskovalcem, ko bodo številni predavatelji širili med ljudi zanimanje za tehniko. Zdaj in jutri, a brez odloga, je čas, da odkrijemo ljudem tudi velik pomen »malih odkritij«, ki jih obdaja vsepoved, a v katere bistvo so prodrli moralne doslej mnogo manj kot v svet nadzvočne brzine in zemeljskih umetnih satelitov.

SONJA GASPARIČ

UNIVERZE ZA VSAKOGAR

Pred začetkom nove sezone je kulturno uredništvo našega lista naprosilo tovariša IVA TAVČARJA, predsednika Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije, da bi odgovoril na sedem vprašanj. Tovariš Tavčar nam je v svojih odgovorih posredoval zelo temeljit vpogled v dosedanje dejavnost delavskih in ljudskih univerz, ob tem pa opozoril tudi na vrsto problemov, ki terjajo širšo družbeno analizo in konkretnjšo pomoč političnih organizacij.

V čem se najbolj kaže razvoj in dejavnost delavskih in ljudskih univerz v preteklem letu? Ali so bila upravičena pričakovanja: ali smo lahko zadovoljni z vzgojnim vplivom delavskih univerz glede na število ljudi, ki smo jih priprave k izobraževanju?

V minulem izobraževalnem letu so delavske in ljudske univerze pravzaprav šele nastale. Saj so se kot posebne izobraževalne ustanove za odrasle razvile povečini lani in letos. 61 delavskih in ljudskih univerz je bilo ustanovljenih leta, predlo-

v jeseni, 9 v letu 1960, 5 pa jih je delovalo že prej. Zdaj jih deluje 78, toda v popisu, ki ga je Zavod za statistiko letos opravil po naročilu Zveze delavskih in ljudskih univerz, je bilo zajetih le 75 univerz. Z mrežo, ki so jo razpredle delavske in ljudske univerze, smo zasigli že skoraj vso Slovenijo. Na eno delavsko oziroma ljudsko univerzo — pri številu 75 — pride povprečno 21.193 prebivalcev. Največ prebivalcem služi ena univerza v so-

univerze v koprskem okraju (15.366). Uspeh je torej izreden.

Seveda si ne delamo utvar, da so s pravno ustanovitvijo delavske in ljudske univerze tudi že ustanovljene. Zbrani podatki ugotavljajo, da je bilo v minulem izobraževalnem letu na 75 univerzah le 116 poličnih delavcev: 57 strokovnih moči, 38 administrativnih, 12 tehničnih in 9 pomožnih. Večina njih je zaposlenih v treh središčih: na ljubljanski, mariborski in celjski delavski univerzi. Prav tako popis kaže, da imajo delavske in ljudske univerze le 5 lastnih dvoran, 11 učilnic in 42 pisarn ali drugih prostorov.

Tem številkam dodajmo še podatke o dohodkih, da bo slika o razmerah, ki so se v njih doslej nahajale delavske in ljudske univerze, vsaj količakaj zaokrožena. V lanskem proračunskem letu je imelo 50 delavskih in ljudskih univerz — druge so imele dohodke šele letos — 94.457.000 din vseh dohodkov. Od te vsote so si z naplčili uslug same pridobile 38.085.000 dinarjev, 55.656.000 dinarjev pa so dobile iz raznih družbenih virov: 36.894.000 dinar-

(Nadaljevanje na 11. strani)

(Nadaljevanje s 1. strani)

Sindikalni organi so v minulni tednu obravnavali vprašanja družbenega standarda, predvsem stanovanjske izgradnje.

● Občinski sindikalni svet je sklical posvetovanje, ki so se ga udeležili tudi direktorji posameznih podjetij in predsedniki delavskih svetov. Proučili so izgradnjo stanovanj, potrebe glede stanovanj v posameznih podjetjih in bodočo graditev iz njihovih sredstev ter izgradnjo stanovanj iz sredstev sklada za gradnjo stanovanj pri ljudskem odoboru.

Tudi Občinski sindikalni svet Kranjske na tem področju dela veliko prizadeva. Na plenarni seji tega sveta, ki je bil pretekli teden, so povabili tudi predstavnike delavskih svetov industrijskih podjetij. Obravnavali so problematiko družbene prehrane, stanovanjsko izgradnjo ter gibanje osebnih dohodkov v zvezi s porastom produktivnosti in zvišanjem življenjskih stroškov. Ugotovili so, da se gibljejo v nekaterih gospodarskih organizacijah osebni dohodki pod ravni, doseženo v minulem letu. Ko so razpravljali o družbeni prehrani so ugotovili, da so podjetja kranjske občine v preteklem letu prispevala 21 milijonov dinarjev za prehrano približno 2.600 abonentov.

V podjetjih bodo pregledali prevozna sredstva, proučili pravilnike HTZ, poslali delavce, ki delajo na zdravju škodljivih delih na zdravniški pregled, in ob pregledu delovnih mest, kjer so zaposlene žene in invalidi, proučili, ali le-ta ustrezajo njihovim fizičnim sposobnostim.

● Komisija za delavsko samoupravljanje pri RS ZSS je imela razgovor z zastopniki dveh znanstvenih zavodov in sicer: Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij LRS in Kemijskega inštituta »Boris Kidrič« o volilni pravici članov kolektiva teh zavodov za volitve znanstvenega sveta zavoda. Po zakonu oziroma njegovi razlagi zakona ne morejo voliti ta svet kvalificirani in polkvalificirani delavci ter uslužbenci uprave. V zavodu za raziskavo materiala in konstrukcij bi imelo po tem načelu volilno pravico od 330 zaposlenih le 120 članov kolektiva. Člani komisije in predstavniki zavodov sodijo, da to ni v skladu z razvojem delavskega in družbenega upravljanja in da bi morali imeti volilno pravico za volitve znanstvenega sveta zavodov vsi člani kolektiva.

● Na polletnih konferencah kovinarjev so obravnavali najvažnejše in najbolj pereče probleme v kolektivih. Tako so na primer v tovarni »Plamen« Kropa zahtevali dopolnitve v sistemu nagajevanja po enoti proizvodov, v Tovarni verig Lesce so delavci grajali premajhno skrb vodstva podjetja za stanovanja delavcev; v TEP Celje so razen lastnih problemov obravnavali tudi nekatere slabosti v komunih; v TAM Maribor so ostro grajali osebno ocenitev, dalje nekatere slabosti v delu delavskega sveta in obratnih delavskih svetov; v TOMOS Koper so grajali slabosti v organizaciji dela ter sedanji sistem nagajevanja itd.

● V podjetju »Vodovod« v Kranju se notranji odnosi še naprej zaostrojujejo. Direktor podjetja celo fizično obračunava z delavci. Delavski svet ne gospodari s skrbnostjo dobrega gospodarja. Tako je na primer iz sredstev, s katerimi podjetje samostojno razpolaga in ki so prvenstveno namenjena za vzdrževanje in obnovo vodovodov, odobril nakup osebnega avtomobila, ne da bi vedel, da stane 11 milijonov dinarjev. Toliko znašajo vsa ustvarjena sredstva v letu 1959. O teh stvareh bo Občinski sindikalni svet razpravljal z izvršnim odborom sindikalne podružnice in občinskim zborom proizvajalcev.

so jo začele upoštevati tudi vesele. Prišlo je sicer do raznih poskusov, predvsem s strani nekaterih zahodnih krogov, o katerih ne bi mogel reči, da so posebno miroljubni, poskusov, da bi v silo vnesli element zmede in podobno — toda to se ni posrečilo. Neangajirane države — v katere, kakor dobro veste, sodijo Indija, ZAR, Indonezija, Jugoslavija, Gana in druge države, med le-timi — lahko rečem — skoraj vse afriške in vse azijske države, razen Kitajske in še nekaterih drugih držav — pomenijo veličastno število, ogromen del človeštva. Ta sila je prišla do polnega izraza in v tem je zmaga, ki smo jo dosegli. Nerazvite države, četudi še tako potrebujejo materialno, tehnično in vsakršno drugo pomoč, se niso voljne zaradi te pomoči odreči svojim načelom.

Nočejo biti glasovni stroj, marveč hočejo ohraniti svojo individualnost in svobodo svoje države, da bi lahko svobodno delovale v smeri ublažitve napetosti na svetu in da bi lahko govorile tisto, kar mislijo. Medtem ko je bilo nekdanje v OZN nenehno laviiranje, danes tega ni več. Mislim in trdno sem prepričan, da je v srčih teh ljudi zares prav takšna želja, kot tudi pri vseh drugih miroljubnih narodih, da svobodno izražajo svoje misli in svoje težnje.

Nove države, ki so bile sprejete v OZN, pomenijo najbolj nerazvite kraje Afrike. V polni meri še ne morejo priti do izraza, ker so še z mnogo nitmi povezane s svojimi metropolami itd. Toda te države so že danes pokazale, kakšno smer so ubrale. Njihova dejavnost bo še bolj okrepila silo miru, tako da bodo vesele — ki danes, v glavnem lahko to rečem, še govorijo s pozicij sil

— morale upoštevati glas vsega človeštva, to pa je močan glas.

OZN je bistvene važnosti prav za te majhne in za te nerazvite afriške in azijske države. Vi veste, da je bil v OZN dan predlog — res da ne takrat, ko sem bil jaz tam, ker tedaj še ni bil uradno predložen — naj bi reorganizirali OZN. Seveda takšne težnje, namreč da bi prišlo do reorganizacije OZN, zlasti zaradi dogodkov v Kongu, večina članov te organizacije ni sprejela.

Zakaj? Zato, ker se te države bojijo, da bi tudi začasno ne izgubile svojega edinega upanja v današnjem napetem mednarodnem položaju. Zato se bojijo. Če bi šli namreč v smeri reorganizacije, bi bilo potrebno več kot leto dni, da bi izvedli to proceduro in spremenili ustavo Združenih narodov. In kaj vse bi se v tem času lahko zgodilo z njimi? Ali ne bi potem tudi tam pri njih, v državah, ki so prišle do svoje neodvisnosti na razne načine, poskusili vnesti duha hladne vojne? Tam pa, kjer položaj še ni urejen, ne bi prišlo samo do hladne vojne, ampak bi z raznimi mahinacijami prišlo tudi do oboroženih spopadov in do državljanskih vojn, ki bi imele nedogledne negativne posledice za te narode.

Tovariši in tovarišice, državljani in državljanke, mi smo, razume se, v svojem ravnanju dali prvo mesto kolonialnemu vprašanju — vprašanju Konga, Alžirije itd. Dali smo polno podporo kongoški legalni vladi, zahtevajoč, naj tiste negativne akcije, ki so šle komaj prišle do izraza, popravijo, kar je mogoče storiti, ker je lažje popraviti kot pa nekaj znova začeti. To naše stališče je tam bilo deležno močnega odobravanja vseh teh držav in Jugoslavija se je ponovno afirmirala, kajti — kot veste — mislila, da bi nam drugi pokazali

smer v Združenih narodih. Na stopili smo in rekli, kar mislimo, i o alžirskem i o kongoškem vprašanju in o drugih stvareh in nismo se pomišljali odkrito kritizirati tudi nekatere akcije določenih krogov OZN.

Potemtakem mi popolnoma realistično gledamo na stvari in ne računamo samo na svoje koristi. Kajti včasih tudi mi prispevamo žrtve in podrejamo svoje koristi koristim človeštva, koristim miru. Jasno smo dali vedeti, da se ne moremo strinjati sedaj s takimi spremembami na hitro, s spremembami, ki bi pripeljale v Združenih narodih do kaosa, čeprav priznavamo, in smo to tudi povedali državnikom, s katerimi smo prišli v stik, da mislimo, da je treba postopno, ne na škodo funkcioniranja Združenih narodov, spremeniti nekatere stvari v organizacijskem oziru v Združenih narodih na boljše. Kajti danes je že okrog sto držav, jutri pa bo več kot sto članic Združenih narodov in — razume se — sedanja organizacija ne bo prikladna za pravilno funkcioniranje, ampak bo treba najti nove, boljše in pripravnije oblike, še sposobnejše za pravilno funkcioniranje te organizacije.

Tovariši in tovarišice, čeprav, kot ste videli, nismo uspeli v polni meri, da bi bila naša resolucija dejansko sprejeta, sem mnenja, da smo lahko zadovoljni in da nam to, kar se danes dogaja v Generalni skupščini, ne sme vzeti poguma. Tudi mi smo ocenili naše sile, vrednost vseh miroljubnih sil, in moramo si še aktivnejše prizadevati in neutrudljivo delati v smeri, ki smo jo že določili, da bi prišlo do pomiritve — kajti, če bi države, ki so izven blokov, bile samo opazovalke in če se ne bi z vsemi silami trudile ohraniti mir in uresničiti sodelovanje, bi lahko prišlo

do velike tragedije vsega človeštva.

Razume se, da nadaljnji razvoj dogodkov v Združenih narodih ni ravno ohrabrujoč.

Toda brali ste, imeli ste priložnost videti, da je bilo mnogo več dobrih govorov v Združenih narodih, govorov, v katerih je bila izražena globoka zaskrbljenost in težnja, da bi prišlo do pomiritve na svetu, v prvi vrsti pa na tem najvišjem forumu.

Videli ste, da smo odločno povedali svoje mnenje o vsem, o čemer smo menili, da bi moglo imeti negativne posledice, in da smo povsod smelo razložili svoje stališče, ne glede na to, kaj je kdo mislil o tem, in ne glede na to, kako je to vplivalo na bilateralne ali osebne odnose.

Kako gledamo na položaj v prihodnosti?

Menim, tovariši in tovarišice, da ne bi smeli biti prevlekljivi pesimisti, prav tako pa tudi ne pretirani optimisti. Kajti vse to, kar se je zgodilo na začetku tega zasedanja, ko je tolikšno število držav in narodov sklenilo odločno vstati proti vsakemu poskusu, da bi mednarodne probleme reševali na blokovski osnovi, in ko se je videlo, da bo tu vedno manj odločal nekakšen glasovalni stroj, vse to jasno kaže, da bodo morali tudi ti ljudje dobro premisliti in kreniti v drugo smer. Tisto, kar se je doslej zgodilo, bo imelo šele kasneje svoj pozitivni učinek.

Drugo in poglavitno vprašanje, eno največjih, ki tarejo vse človeštvo, je bilo vprašanje razorožitve. Tu smo prvi poudarili svoje stališče, obrazložili smo, kako mi mislimo o tem vprašanju. Nihče nam ne more očitati, da se, denimo, v tem primeru ravnamo po stališčih Sovjetske zveze. Zakaj to je tudi naše stališče. In naše mnenje je, da bi bilo idealno, če bi lahko izvedli sploš-

no razorožitev. Toda mi smo tam tudi realistično utemeljili stvari in smo zahtevali, da je treba vsaj nekaj storiti, da bi to vprašanje začeli postopno urejati, tako da bi svet videl, da je dobra volja na eni in na drugi strani. Ne bom se spuščal v to, kakšne nagibe vse imajo na Zahodu pred očmi, ko zavračajo sovjetski predlog, ki ga mi seveda podpiramo, tako kot podpiramo tudi stališče Sovjetske zveze glede kolonialnega vprašanja, ker je to tudi naše stališče. Drugače ne moremo delati in presojeti samo zato, ker to ali ono ne bo všeč drugi strani. Ne moremo se odreči svojim načelom in stališčem, ki smo jih vedno zavzemali. Toda to ni novo stališče, to je naše stališče, ki smo ga že davno, davno zagovarjali.

Razumljivo je torej, da smo glede razorožitve v Združenih narodih v celoti podprli stališče Sovjetske zveze. Žal, namesto da bi prišla v ospredje kolonialno vprašanje in vprašanje razorožitve, ali vprašanje razorožitve in kolonialno vprašanje, so ukrepali tako, da so ta dva glavna problema potisnili v ozadje. Razumljivo je, da je pravilni proces obravnavanja teh vprašanj tudi na letni na teži, ko se je notranji položaj v skupščini zaostрил. Zato pa ne more nihče dolžiti nas, ne angajiranih sil, ampak one druge.

Moram reči, da sem si to pot v OZN pridobil ogromno izkustvo. Tam sem imel priložnost videti marsikaj. Ni mi bilo žal truda govoriti s čim več državni-ki z ene, z druge in tretje strani, da bi čimveč zvedel in videl, kje se pravzaprav skrivajo tiste sile, ki so pobornice hladne vojne. To sem to pot videl in to je zame velik nauk.

Tovariši in tovarišice, tako jaz kakor vsi tisti, ki smo bili tam, smo bili zelo razočarani, denimo, z nastopom kanadskega in avstralskega delegata, ki sta prilivala olje na ogenj; reči moram, v določeni meri tudi z nastopom britanskega delegata, o katerem smo mislili, da se bo trudil ravnati v smislu pomirjevanja zelo zaostrenega vzdušja v OZN. To nas je razočaralo, ni pa nam vzelo poguma v prizadevanju, da bi storili vse, kar je v naši moči, da bi vsaj nekaj prispevali.

Ob zaključku svojega govora je tovariš Tito dejal, da se je iz razgovora s predstavniki izvenblokovskih držav pričel o neverjetni enotnosti gledišč o najosnovnejših vprašanjih, ki danes tarejo svet.

Med drugim je dejal, da je dobila miroljubna koeksistenca svojo potrditev v tem, da jo je ogromna večina, posebno gospodarsko nerazvitih držav, malih in večjih, pozdravila kot edino pot, da bi se človeštvo rešilo nove katastrofe. Na vprašanje, kakšna je lahko koeksistenca v hladni vojni, ko nenehno grozi nevarnost, da bi prišlo do nove katastrofe, je dejal, da takšen čas terja dogovore in sporazumevanja in ne reševanje mednarodnih problemov s silo, da ne sme biti vojna sredstvo za reševanje mednarodnih problemov, temveč, da je treba takšno sredstvo razglasiti za nezakonito v svetu, probleme, ki so pred nami, pa reševati na miroljubnem način. Poudaril je, da je potrebno aktivno sodelovanje glede raznih vprašanj, ekonomskih, kulturnih in drugih. Iz mednarodnega besednjaka pa je treba izbrisati besedi »blokvska razdelitev« in v svetu utrjevati enotno gledišče, da je mir vzvišen nad vsem in da se mora temu podrediti vse drugo.

OB POLLETNI KONFERENCI SINDIKALNE PODRUŽNICE SATURNUSA IZ LJUBLJANE

Kolektiv odloča o svojih potrebah

Namesto uvoda tilé podatki: lani je bila vrednost bruto proizvodnje tovarne Saturnus iz Ljubljane 2.759.299.000 dinarjev, v prvem polletju letos pa 1.716.903.000 dinarjev. To pomeni povečanje za 12,2 odstotka. Tudi dohodek podjetja se je povečal za 7,1 odstotka. Ko pa je podjetje poravnalo prispevek iz dohodka, je razpolagalo z 267.010.000 dinarji čistega dohodka, kar je 46,35 odstotkov dohodka (lani v vsem letu 488.353.000 dinarjev čistega dohodka ali 48,78 odstotkov dohodka), ker so se obveznosti do družbe povečale. Primerjava števila opravljenih ur kaže le majhno povečanje, za 3,1 odstotka. Ti podatki povedo, da so dosegli v Saturnusu za 9,1 odstotek večjo proizvodnost kot lani, da pa so osebni dohodki porasli kljub temu le za 0,1 odstotek, skladi pa za 6 odstotkov. To pomeni, da so osebni dohodki ostali skoraj isti kot so bili, kljub nedvomno močno povečani proizvodnosti.

V začetku minulega leta so se v podjetju odločili, da bodo tako razdelili čisti dohodek: 76 odstotkov za osebne dohodke in 24 odstotkov za sklade. Toda to razmerje so spremenili za en odstotek v korist sklada skupne uporabe (ta odstotek pomeni 3 milijonov dinarjev) letos pa so se odrekli še nadaljnjih dveh odstotkov v korist skladov in je sedaj razmerje 37:27.

Osebnih dohodkov — glede na čisti dohodek — je torej manj, ker se je kolektiv odpovedal trem odstotkom čistega dohodka. Ta sredstva (letno 15 milijonov) so namenili gradnji počitniškega doma, kar bo sicer neposredno prispevalo k izboljšanju standarda članov kolektiva. Podjetje so pričeli razširjati in prenavljati, rekonstrukcije pa so se lotili z lastnimi sredstvi. Za to so potrošili tudi sredstva iz sklada skupne potrošnje. Zakaj so se odločili za rekonstrukcijo?

Saturnus je stara tovarna, tipična stara, kar pomeni, da proizvodnjo ovirajo stari stroji in stari, že dolgo pretešni prostori. Podjetje je znano po proizvodnji konzervne embalaže — pri tem

se ponašajo z desetimi jugoslovanskimi Oskarki, hkrati pa se je lotilo proizvodnje avtoelektričnih izdelkov, po katerih je vse večje povpraševanje. Prav slednje pa odpira Saturnusu nove perspektive, še posebej, ker je čedalje večje povpraševanje po takšnih izdelkih, medtem ko hkrati na trgu nastopajo novi in novi proizvajalci pločevinaste embalaže, ki jo proizvajajo v novih, sodobnejše opremljenih tovarnah. Kolektiv je sodil, da ko bo tovarna preurejena se bo to v bližnji prihodnosti bogato obrestovalo. In odločil se je iti zdaj za staro tovarno že raste nova orodjarna, ki bo temelj bodoči proizvodnji avtoelektričnih izdelkov.

Pri vsem tem pa članom tega kolektiva ni vseeno, kako dele osebni dohodek: ali zaslužek temelji zgolj na tarifni postavki, ali pa imajo v podjetju obračunske enote. V resnici so glede tega v Saturnusu na pol poti. Danes imajo normni cenik, ki je spodbudno vplival na storilnost, prinesel pa je tudi precej nezadovoljstva posebno pri tistih delavcih, ki delajo ob stroju, kjer je cenik za delo nižji kot je sicer njena tarifna postavka. V takem primeru more delavka preseči normo za 25 odstotkov, da doseže dohodek kot sicer. Delegati so menili, da je potrebno normni cenik spremeniti oziroma akordirati delo. Delavcu je sistem bližji, ker ve, koliko dobi za vsak posamezni kos, oziroma za toliko in toliko kosov, izdelanih v eni uri, dobi toliko in toliko dinarjev.

Skratka, v Saturnusu vsebolj spoznavajo dvoje dejstev: prvič, da zaradi investiranja v novi obrat skrbje predvsem za sklade, manj pa za osebne dohodke za-

poslenih. Če ne bodo delavci občutili, da za njihovo večje prizadevanje dobe tudi ustrezno denarno nadomestilo, ne bodo mogli proizvodnost še nadalje povečevati, kar pa bo vplivalo tudi na sklade in s tem posredno prav na razvoj novega obrata. In drugič: njihov sistem notranje delitve dohodka je skoraj popolnoma zastarel ter ga je nujno potrebno čimprej spremeniti. Delavci in delavke so že na polletnih konferencah po pododborih predlagali, naj bi po oddelkih vnaprej določili odstotek dovoljenega izmeta, tako imenovano kvaliteto normo, s čimer bi zaslužek vezali razen na količino, tudi na kakovost izdelkov. Se pomembnejše pri tem pa je, da bi prav s takim sistemom nagajevanja spodbujali k varčevanju in bolj smotrnemu izkoriščanju rezerv, s čimer bi lahko povečali čisti dohodek podjetja in bi bolje zaslužili tisti, ki je pri delu dosegel največ uspeha.

V Saturnusu še vedno delijo preostanek sredstev za osebne dohodke po obdobjnih obračunih, zato pojem »dobička« v tem podjetju še ni izumrl. Pri tej delitvi doslej niso bili udeleženi tisti delavci, ki so delali v akordu, čeprav so prav s tem (da so na pri-

mer svoje delo hitreje končali in se takoj lotili drugega), veliko prispevali k splošnemu uspehu podjetja, češ ti so svoje že dobili. Takšne in podobne nesmisle bo veljalo odstraniti pri izpolnitvi nagajevanja po delu.

Na vse to so opozorili na polletni konferenci. Znova in znova pa so se lotevali neskladnosti med naraščanjem proizvodnosti in osebnih dohodkov. Toda, če so se res vsi strinjali, da je gradnja novega obrata najvažnejša in so namenili za to vsa sredstva, je to njihova stvar. Če pa so se ob takem programu odločili še za gradnjo počitniškega doma in zaradi tega še bolj omejili sredstva za osebne dohodke — je tudi to njihova stvar. Torej, to je stvar demokratične odločitve vseh članov kolektiva, ki pa morajo vedeti, da so sprejeli nase veliko obveznost in sicer ne za kratek čas. Posledice tega se že zdaj kažejo in sicer v podatkih o gibanju njihovih osebnih dohodkov, o čemer pa so že pričeli razmišljati. Le sami pa lahko presodijo, ali bodo nekoliko počasneje razširjali tovarno ter spremenili sedanje razmerje pri delitvi čistega dohodka, ali pa bodo vztrajali tako naprej.

DANILO DOMAJNKO

Napovedana žalna svečanost

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA SVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER GASPERSIC

SONJA MAVER MILAN VOLJC JANEZ TEHNIČNI UREDNIK:

JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2 post. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 183 31 555 in 31-453 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600 705/1 83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

3

DOKLER BOM JAZ DIREKTOR

Vsakdanost v Tovarni mesnih izdelkov Postojna: delovodja klavnice odkloni nujno naročilo, ki bi sicer dvignilo osební dohodek posamezniku in kolektivu; direktorjeva intervencija je nezaželena! — Upravnik poslovalnice št. 2. tovari blago na trikolesu z izpraznjenimi zračnicami; direktor ga z opozorilom na škodo, ki jo dela, globoko užali! — Blagajničarka v mesnici z različnimi triki posega v dnevni izkupidek; direktor, ki odkrije vrsto prevar, je deležen ogrožene obsodbe!

Popolnoma prav ima direktor: »Dokler bom na tem mestu, bom vtaknil nos v sleherno nepravilnost, pa naj se zamerim temu ali onemu!«
Direktor ima nos, nepravilnosti pa je kljub temu toliko, da jim en sam človek ne more biti kos! Vprašali smo ga:
»Kaj pa delavsko samoupravljanje?«
»Kdo bi še o tem razpravljaj!«
»Kako pa razdeljujete dohodek?«
»Smo še kar pri starem, pri plačah!«
No, potem pa ni čuda, da srečamo direktorja na oglu tovarne, kjer skrit v senci negotovo prestopa z noge na nogo. Nekoga čaka! Pričakovani se kmalu pojavi s težkim nahrbtnikom v roki. Srečanje je za oba neprijetna zadeva, tako za direktorja kot za šefa nekega oddelka, ki nerodno menca pred vprašanjem:
»Kaj pa vlečeš tako težko?«
»Eh, kaj bi, umazano perilo, saj veš...«
»Mislim, da res vem! Daj no, pokaži!«
Iz umazanega perila se je izcimila lepo prekažena gnjat!

O takšnih in o podobnih »nevšečnostih« so že dostikrat razpravljali na sindikalnih sestankih. Toda, kakorkoli so se prizadevali posipati s pepelom in so se drugi zaklinjali na svojo poštenost, dlje vsi skupaj niso prišli. »Mea culpa« je bilo osamljeno priznanje kolektiva, ki ni »prav nič krivo«, da ima opravka s takšno zvrstjo prehranske industrije. Naslednji dan pa je bil spet ostalim dnevom enak.

Delavci so prihajali na delo z akademsko četrto, ki jo je marsikateri mimogrede zaokrožil na debelo uro. Zavoljo tega si ni nihče belil las! Malice, razgovori, zadrževanje v oblačilnici — je težko odtehtavalo opravljeno delo, ki je ob koncu leta zaokrožilo lepih 17 milijonov čiste izgube. To je bilo sicer pred tremi leti!

Takrat so našli rešitev v — rekonstrukciji! Rekonstrukcijska dela pa gredo šele letos h koncu. Temna klavnica, zadušljiva kotlarna, sajsto skladišče so že zamenjali svetli prostori. Hladilnice in prekaževalnice so sodobna, roka tovarni, ki bo s takšno tehnično zlahka dosegala svoj proizvodni plan.

Pri vseh teh očitnih spremembah pa so še danes člani kolektiva natančno takšni, kakršne smo srečali pred tremi leti. Vajeni svojih čudnih razvad, so še zmerom samo delavci, ki se brigajo za gospodarjenje v podjetju le takrat, kadar gre beseda o dobičku! Če je kje kaj narobe, če kje kaj zmanjka, če se kje kaj brez potrebe uničuje, nikomur nič mar, saj se to nikomur pri plači (tako vsaj pravijo in tako tudi mislijo!) ne pozna.

Pogovori o nagrajevanju po učinku so ostali samo pri akordih. Tistih starih, ki poznajo in priznajo samo količino, na kvaliteto opravljenega dela ali na denarni uspeh, pa se poživljajo! Celo sindikalna podružnica v podjetju si je razložila nagrajevanje po delu kot vsiljivo zlo.

Običinski sindikalni svet pa, ki je obljubil, da bo pomagal kolektivu pri uveljavitvi nagrajevanja po učinku, se do danes še ni domislil svoje obljube; kot vse kaže, zdaj čakata drug na drugega in, če ju že kdo vpraša, zakaj tako in zakaj ne drugače, je odgovor brz pri roki:

»Ja, saj veste, rekonstrukcija, rekonstrukcija!«

Dejali bi potemtakem, da tam, kjer je rekonstrukcija, ni možna uveljavitev nagrajevanja po delu! Nemara je tudi nezaželena! Tam je pač delavcem vseeno, koliko zaslužijo, kako gospodarijo, kako delajo in kako ustvarjajo dohodek!

To pa ni in ne more biti res! Pomislimo samo, če bi vsa podjetja pri nas odlašala z uveljavitvijo sistema delitve dohodka vse dotlej, dokler ne bi bila urejena do zadnjega vijaka, (P. s.) Koliko podjetij pa je pri nas, ki niso v rekonstrukciji, ki ne mislijo na razširjeno reprodukcijo na ta ali na oni način!) potem bi zaman iskali podjetje, ki dosega zavidljive proizvodne uspehe!

In prav tovarna, o kateri teče pomenek, ima lepo osnovo za vzorno gospodarjenje!

Posamezni, med seboj ločeni obrati — klavnica, izločevalnica, kuhinja, prekaževalnica, mesnice — so popolnoma samostojne ekonomske enote, ki bi lahko oblikovale svoj dohodek po stopnjah svojega gospodarjenja. Te enote bi lahko tudi upravičeno imenovalle svoje obratne delavske svete!

Sistem delitve dohodka in delavsko samoupravljanje sta neločljivo povezana; kjer ni enega, tam tudi drugi šepa!

Delavci imajo že dolgo časa vso pravico do takšnega sistema, saj je pravzaprav njihov! Kolektiv v Tovarni mesnih izdelkov to dobro ve, a kljub temu beži od sistema delitve dohodka in odgovornejšega gospodarjenja.

Potem so seveda mojstri — priganjači! Če pa se celo mojstri ne menijo za proizvodnjo, potem ostane v kolektivu samo še eden, ki mora izpolnjevati svojo obveznost do družbe tako, da vtika nos v vsako nepravilnost in ta je — direktor!

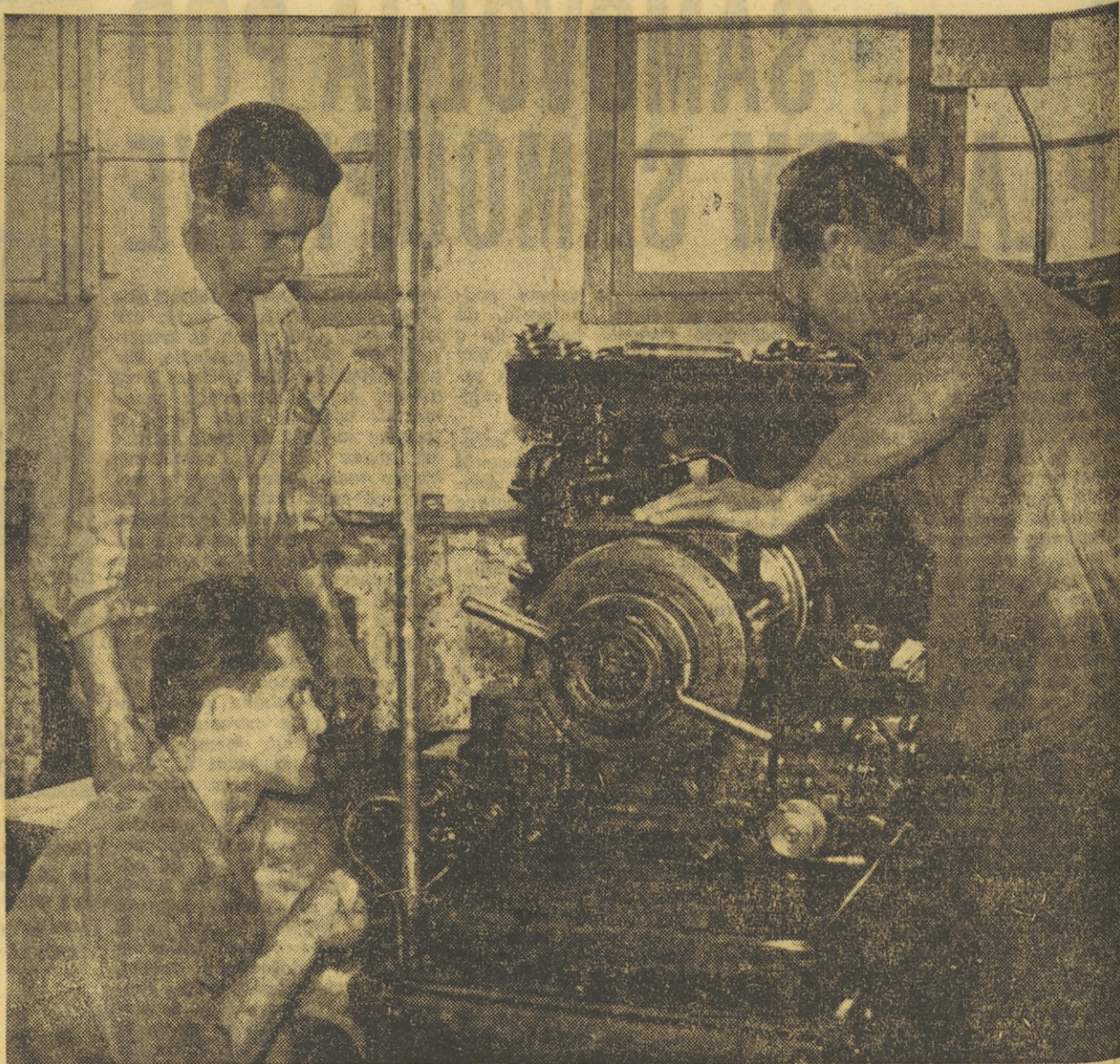
Ne vem, če je vse to direktorju všeč, tudi ne vem, v kakšni meri se je direktor zavzemal za resničnejše delavsko samoupravljanje, prav tako mi je neznanika prizadevanje kolektiva, da bi »shodil«, vem samo to, da je direktor izsledil prenekatro nepravilnost in jo je tudi moral izslediti, sicer...

Direktor ima svoj prav! Dokler ne bo kolektiv stopil na njegovo mesto in z njim vsak posameznik, dokler ne bo delavski svet prizadevnejše gospodaril, vse dotlej bo direktor moral biti tisti, ki rad ponovi:

»Dokler bom jaz...!«

DUŠAN KRALJ

PRIČUJOČA SLIKA NAS SEZNANJA Z NAJPRIMERNEJŠIM IZOBRAŽEVANJEM DELAVCA NA DELOVNEM MESTU, KAKRŠNO JE POZNAJO MNOGA NAŠA INDUSTRIJSKA PODJETJA. RAZLAGA MOJSTRA JE UČNA KNJIGA, PO KATERI VSAK DELAVEC — UČENEC RAD SEŽE IN SI OD NJE TUDI MNOGO OBETA. PRAKTIČNO DELO OB STROJU SEVEDA ZAHTEVA TUDI DOLOČENO TEORETSKO ZNANJE. TO ZNANJE DELAVEC ŽE IMA, ALI PA GA PRIDOBÍ NA KRATKIH VEČERNIH SEMINARJIH, KATERIH PROGRAM PREDAVANJ (PRAVZAPRAV RAZGOVOROV!) JE TESNO POVEZAN Z DELOM, KI GA SLUŠATELJI DNEVNO OPRAVLJAJO. CILJ TAKŠNEGA IZOBRAŽEVANJA NA DELOVNEM MESTU JE V USPOSABLJANJU DELAVCA ZA NATANKO DOLOČENO PROIZVODNO OPERACIJO; TU PA JE KLJUČ DO NJEGOVE STORILNOSTI IN DO NJEGOVEGA OSEBNEGA DOHODKA. TAKO PRIDOBILJENO ZNANJE NE DAJE DELAVCU »PAPIRNATO KVALIFIKACIJO KOT MERILO ZA ADMINISTRATIVNO DOHODEK,« PAČ PA GA LE TEMELJITO USPOSOBI ZA DELO NA NJEGOVEM DELOVNEM MESTU, KI JE ŽE SAMO PO SEBI OVREDNOTENO. — (TOVARNA KOLES »ROG« V LJUBLJANI: USPOSABLJANJE NA DELOVNEM MESTU — FOTO: M. SPAROVEC)

Seminarska mrzlica

Srečanje: dva delavca z natančno enako delovno dobo ob dveh enakih strojih. Oba sta prizadevna, delavna. Oba enako dosegata, presegata svojo delovno obveznost. Vendar pa ima prvi delavec višji osebni dohodek kot drugi. Prvi je namreč kvalificiran, drugi pa samo priložnostno priučen. Če sta se kdaj sporekla in iskala v upravičenih očitkih odgovor na to, s čimer se razsodnost ne more sprijazniti, ni njuna krivda. Le-ta je drugod!

»Samo da stisnem še zadnji izpit, potem imam tisti papir in živ krst mi ne more ničesar!«

S temi besedami je pred nekaj dnevi mlad fant v novomeški kavarni razgrinjal svoje navdušenje v pomenku s tovarišem, ki ga je poslušal z odprtimi očmi.

Tako govore še marsikje, v marsikaterem podjetju. Z enako miselnostjo smo se srečali tudi v tovarni zdravil »Krka« v Novem mestu.

Od kod in zakaj takšna nestrpnost okoli izpitov, tečajev in seminarjev?

Tovarna zdravil v Novem mestu se je razvila v industrijo iz obrtniško lekarnarske dejavnosti. Potrebna kadra mesto z okolico ni imelo in nova tovarna je morala zaposlo-

vati bolj ali manj nekvalificirano delovno silo. Papirnate kvalifikacije delavcev so tudi administrativno narekovele višino zaslužka posameznika. Tarifni pravilnik, ki sicer uveljavlja nagrajevanje po delu, pa prav tako sloni na oceni človeka, na njegovem izpričevanju, in ne na oceni delovnega mesta. Nagrajevanje po delu sicer omogoča posamezniku, da zasluži kakšen dinar več na mesec, znatnejše izboljšanje osebnih dohodkov pa še zmerom omejuje — papirnata kvalifikacija.

Nekvalificiran, polkvalificiran, kvalificiran, visokokvalificiran delavec — skratka, delavec te ali one kvalifikacije je imel in še ima pri enakem stroju in za enako opravljeno delo takšen osebni dohodek, ka-

kršnega mu utemeljuje njegova kvalifikacija, ne pa njegova pridnost.

Glede na to, kar je razumljivo, so se začeli delavci zanimati za možnost pridobitve čim večje kvalifikacije. Uprava podjetja jim je prisluhnila in je organizirala več večernih seminarjev.

Čimveč delavcev je uspešno opravilo seminar, tem višja je bila lestvica osebnih dohodkov! Kmalu je postal seminar obvezna šola za delavca brez izobrazbe in nepogrešljivo izhodišče za pridobitev višjega osebnega dohodka.

S tem seveda raste tudi interes podjetja, ki kroji svoje obveznosti do družbe glede na kvalifikacijski nivo svojih delavcev; višji je ta nivo, manjše so obveznosti!

Na seminar pa ni vplivala samo težnja in »višja tarfina postavka«, pač pa tudi neizgovorjena zahteva, da delavec v primeru, če ne opravi seminarja, izgubi pravico do že odrejenega mu osebnega dohodka, ker bi se mu v tem primeru — osebni dohodek zmanjšal.

Ta razglas je vreden posebnega odstavka! Delavec, recimo tabletar, ki že leta in leta dobro opravlja svoje delo in ima za to svoj dolo-

čen dohodek, mora uspešno opraviti še seminar, če hoče obdržati svoj delovno mesto in svoj zaslužek. Če pa mu na seminarju spodleti, lahko izgubi svoje delovno mesto, vsekakor pa se mu zmanjša zaslužek pri istem stroju in za enako delo, ki ga je doslej opravljal.

Vprašanje je, ali delavec ob stroju za tiskanje tablet več napravi in prizadevnejše dela, če ima ali pa če nima v glavi vrsto kemičnih formul in latinskih izrazov iz farmacije?

Ne, to je pač vseeno! Usposabljanje za delovno mesto in za boljše delo (s tem večji zaslužek!) zahteva predvsem le tisto znanje, ki je vezano na določeno delovno mesto; drugo pa je — izobraževanje, ki omogoča delavcu napredovanje v industriji, mu odpira pot do odgovornejših delovnih mest.

Potemtakem so v »Krki« prenesli spodbudo k višjemu zaslužku od prizadevnejšega dela na določenem delovnem mestu k papirnati kvalifikaciji, ki na samo storilnost zelo malo vpliva. Za dobrega tabletarja je vseeno, ali gre na seminar ali ne, saj bo svoje delo ob stroju prav tako dobro opravljal, če ga je že opravljal leta in leta — brez seminarja.

Ta seminarska »mrzlica« pa je seveda kot edini spodbudnik za boljše nagrajevanje, tudi osamljeni »dirigent« v odnosu med višjo proizvodnjo, produktivnostjo in višjimi osebnimi dohodki.

Organizacija izobraževanja delavcev gre več ali manj mimo dejanskih zahtev posameznih delovnih enot v proizvodnji; učni program sestavljajo v pretežni meri pedagoški, teoretični, ki v te načrte radi vsiljujejo zelo obširno znanje, ki so ga pridobili v »klasičnih« solah in ga na »klasičen« način tudi posredujejo. Ta »klasicizem« pa je lahko škodljiv, saj marsikaterega delavca kaj naglo privede do začudenega, češ, zakaj neki bom to potreboval!

Tako v »Krki«, tako še marsikje drugod!

Toda, v »Krki« kolektiv že spozna zlo, ki tiči v formalnem boju za papirnatu kvalifikacijo kot edino osnovo za (administrativno!) povišanje osebnega dohodka in že počasi, sicer še obotavljajoče, prehaja na sistem delitve osebnega dohodka po ekonomskih enotah, ki bodo povsem drugače, prav gotovo pravičnejše zagotavljale enakost zaslužka za enako opravljeno delo.

V teh prehodih vprašujejo: »Kaj torej, ali naj zdaj po vsem tem razmišljanju seminarje ukinejo?«

Nikakor ne! Ravno dobro organizirano delo v ekonomskih enotah, obenem z njim pa urejeno obračunavanje osebnih dohodkov glede na storilnost in prizadevnost posameznika ter glede na zahtevnost in odgovornost dela, ki ga opravlja, je vsekakor najboljši ključ do vsebinsko dobrih seminarjev, učnih programov in do tiste izobrazbe, ki jo bo potreboval vsak stremeljivejši delavec, če bo hotel delati in napredovati. Dobro delo in napredovanje pa mu kolektiv mora omogočiti!

D. K.

Skrivnost bančnega izpiska

Uradnica v novomeški Komunalni banki je z vajeno roko porinila skozi okence štiri zavojčke po 100.000 dinarjev, našle pa še 50 tisočakov in zanje je bila zadeva okoli izpiska številka 171 na dan 10. oktober 1960 — opravljena.

Možak, ki je dvignil zajetno vso to, se je nasmehnil:

»Zdaj grem in poravnam račun za — deske!«

Odšel je torej in poravnal račun za — avto!

Deska in avtomobil nimata sicer prav nič skupnega, v našem primeru pa ju združuje bančni izpisek številka 171.

Novi lastnik avtomobila — sekretar v opekarskem podjetju Zalog pri Novem mestu — si je ogledal volan in prešerno zažvižgal. V razposajenem veselju, ima pač avto, je bliskovito preletel dogodka zadnjih dni, ki so iz njega, navadnega pešca, napravili — imenitnejšega šoferja.

Njegov direktor — bolj njegov, kot pa kolektiva — je na seji delavskega sveta umno zasukal besedo:

»... Saj veste, avtomobil nam je potreben, le sredstev nimamo, da bi ga kupili. Naš sekretar pa ima čudovito priložnost, da kupi avto za majhne denarje, a žal nima niti prebite pare. Kaj, če bi mu mi posodili? Primojdunaj, samo posodili, mož bo vrnil...«

Delavski svet je podpisal, Seveda, nikakor ni podpisal čeka za avto, pač pa ček za poravnavo desk, ki jih je podjetje naročilo kdo ve kdaj. Tako je denar odšel iz banke, žiro račun je odščitnil od obratnih sredstev kolektiva lep zalogaj in sekretar opekarne ima avto.

Svet pa je zelo majhen! In nevoščljiv! Skrivnost bančnega izpiska številka 171 je prišla na dan. Kolektivu ni bilo vseeno, delavski svet se je skril za direktorjem, direktor pa je zažongliral z zakoni. Kakorkoli

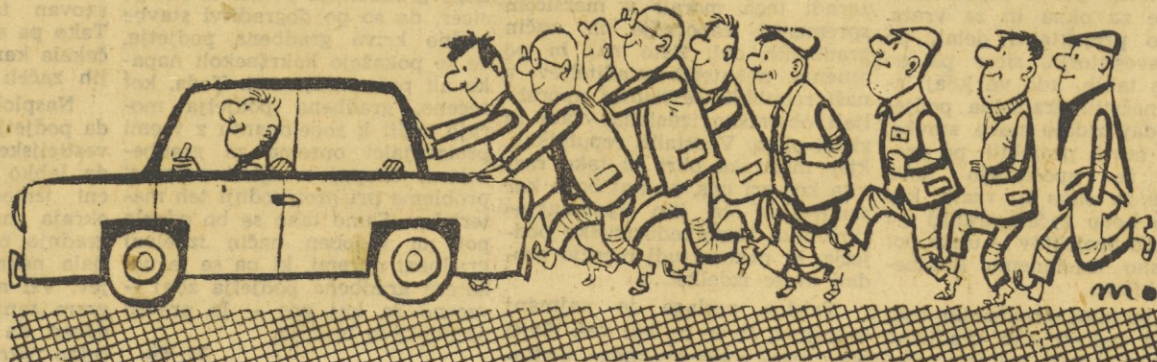
so mlatili besedo, pravega izhoda niso našli. Med vsemi se je še najmanj razburjal sekretar. Njemu je bilo malo mar, kaj je zakonito in kaj ni, kaj se sme in kaj se ne sme, kaj je škodo kolektivu in kaj je v njegovo korist — on ima svoj avto!

Se marsikateri član kolektiva v opekarni bi rad imel svoj avto, rad bi ga imel na takšen način tudi ti, rad bi ga imel tudi jaz. Tako pa sploh! Denar dobiš in odplačuješ s kilometrin. Po 35 do 38 dinarjev, tako kot sekretar v opekarni. Če bi bilo kaj napak, bi te že direktor zaščitil.

Tožil ne bo nihče za takšno stvar in četudi je grdo nepravilna, nihče ne bo tožil nikogar!

Zakaj neki, privoščimo človeku avto; skrivnost bančnega izpiska številka 171 sicer ni več — skrivnost, in kaj potem?

DUŠAN KRALJ

INTERVJU Z
MLADOSTJO

...Zlatka, predsednica mladine, mi reče:

»Glej, tu imaš tvoj intervju.«

»Imam ga,« pravim, »toda to je šele prvi del. Druga gega pa bom napisal, ko boste spet doma v tovarnah, rudnikih, delavnicah, trgovinah.«

In povem ji Remčevo pesem o brigadirju, ki je v zadnji izmeni na progi šamac—Sarajevo prevažal vagončke in razmišljal:

»Takrat bo hladno,
ko se vrne naša brigada,
ne bo cvetja, ne rož,
listje bo padalo;
pozna jesen.
Mi pa s proge prinesemo novo pomlad,
vroč in cvetočo,
pomlad iz predora in useka,
našo pomlad...«

(Intervju z mladostjo, Delavska enotnost št. 43, dne 31. oktobra 1959)

Tega za nič na svetu ne bi zamudila.«

»Mene pa več ne poznate?«

»Danica!«

Natalija Uljančič in Danica Ujčič sta skupaj delali v brigadi in zdaj delata v isti izmeni v sušilnici furnirja. Natalija se vozi s kolesom iz Topolca (štiri kilometre), Danica pa iz Dolenj (osem kilometrov).

»Poleti že gre. Pozimi pa... in kadar dežuje...«

Tone Remškar, namestnik komandanta, se preseli iz sečoveljskega rudnika v skladišče izolske »Mehanotehnike«.

»Jama bi mi izpila zdravje in zaželel sem si sonca.«

Komandant Mirko Škraber je sekretar Občinskega komiteja LMS v Kopru.

Ivan Gojak prepusti izolske kanale drugim, gre še enkrat v brigado, naredi zidarski tečaj, se zalubi in postane zidar.

Gladi z zidarsko žlico svež beton na tleh mizarke delavnice v Izoli in potoži:

»Prosim jih, naj mi dajo kakšno težje delo, pri katerem bi se lahko izučil za dobrega zidarja. Če me že plačajo kot kvalificiranega in če že govorijo, da na mladih svet stoji, naj tudi pokažejo, da to drži.«

Rabaka pa v »Gradbeniku« ne sprejmejo med zidarje. In tako si želi. Pokaže, kaj se je naučil v tečaju, stari zidarji ga hvale, mojster pa ga pošlje v jamo, na odkop.

»Jaz bom odločal, kdo bo zidar in kdo ne!«

Rabak rije po zemlji, pa se naveliča in slast po zidanju ga pripelje v Ljubljano.

Draga Poženel, ki je v »Kroju« v Izoli odpovedala službo, da je lahko šla v brigado, se zaposli v IZO, dela kemične svinčnike in igra odbojko. Njena sestra Zlata je poenterka v obratu »Mehanotehnike« in državna prvakinja v veslanju. Klavdij ostane godrnjač in navihanec. Joka, intendant, pa gre čez mejo pit ptičje mleko in loviti pečene golobe, pa se v Italiji ujame v žice taborišča in sedaj piše Mariji v Koper:

»Ljuba Marija, Ti ne veš, kako bi rad še enkrat pobegnil, toda tokrat domov...«

Udarnica Marija Šatinar iz Podgrada se vrne v tovarno plastičnih mas in vari vrečke, doma šiva in pere in pomaga na polju. Mama jo hvali:

Mama jo hvali:

Na dvorišču starega obrata Mehanotehnike v Izoli stoji gruča deklet. Mirko, nekdanji komandant, mi pošepeta:

»Kdo ve, če te bo spoznala?«

»Zlatka!«

Pogleda me in za hip je njen pogled negotov, ne ve, kam bi me dala, pa se ji obraz zjasni in na njem zaigra nasmeh.

»Glej ga... Kaj pa je tebe prineslo k nam?«

»Obljuba, stara leto dni.«

»Torej nisi pozabil. Boš res spet pisal?«

»Pisal! O vseh...«

Zazre se nekam mimo mene in vem, da v tem trenutku vidi vso brigado in slehernega brigadirja in vse, kar so skupaj doživeli...

»Kako rada bi šla s teboj in jih obiskala. Pozdravi jih. Reci...«

Ne najde besed, pa tudi ni treba, da bi jih našla. Vem, kaj želi, da bi jim povedal.

»Bom, vse bom pozdravil in jim povedal...«

Osemindesetdeset jih je bilo, fantov in deklet, zidarjev in rudarjev, industrijskih in kmečkih delavcev in delavk, trgovskih pomočnikov in nameščencev iz Izole in Pirana, iz Sežane, Ilirske Bistrice in Postojne, iz Kopra in Sečovelj.

Dva meseca so v brigadirskih oblekah hodili na delo, se učili v tečajih, prepevali, se ukvarjali s športom, poslušali predavanja in živeli tako, kot pač žive brigadirji.

Bili so žulji in bilo je veselje. Vsega — žuljev in veselja — je bilo dovolj.

Spčetka so tarnali, ko so odhajali na delo, godrnjali so nad zbori in jutranjo telovadbo, se skrivali, kad jim je dežurni velel, naj počistijo barake ali dvorišče. Potlej pa so se žulji zacelili in roke utrdile in iz skupnega dela življenja in cilja se je porodila skupna misel. Osemindesetdeset brigadirjev je postalo brigada. Brigadirjev...

...ki so v štirindvajsetih urah zabetonirali 702 metra betonskega cestnišča in preseegli jugoslovanski rekord...

...ki so v tistem hladnem oktobrskem večeru, ko je mraz lezel v kosti in je košava silila za ponošene vojaške plašče in suknjice, vriskali prehodni zastavi Glavnega štaba kot brigadirji najboljše brigade na odseku avtomobilske ceste od Parčina do Niša, pa mraza niso čutili...

...ki so se vrnili v Postojno s sedmimi brigadnimi udarniškimimi diplomami in petimi posebnimi pohvalami.

Danes so brigadirji IV. koprške mladinske delovne brigade »Elvire Vatovec« spet industrijski in kmetijski delavci in delavke, zidarji, rudarji in uslužbenci.

Vinko Čendak, komandir prve, se v piranski ladjedelnici zaljubi v ladje.

»Tole, kar vidite, bo tanker. Prevažal bo nafto.«

Kladiva ropotajo, ognjeni jeziki talijo debele železne plošče.

»Sem ladijski monter. Manjka pa mi še polletni tečaj. Potlej bom pečen.«

»Vreme nam že nagaja. Kmalu bomo odšli v ladje in v delavnice. Zato delamo tudi po 12 ur na dan.«

In Vinko ravna železno ploščo, ki se je pri varjenju skrivila.

Natalija Uljančič, ki je v brigadi zalagla za poldruga fanta, postane vodja izmene v sušilnici furnirja tovarne »Topol« v Ilirski Bistrici.

Pri peči je vroče, pot mi teče po licih in komaj lovim sapo.

»Kako zdržiš?«

»Skomigne z rameni.«

»Vsega se navadiš. Tudi brigad. Navadiš se jih in ne moreš brez njih. Letos sem spet šla in sprejel nas je tovariš Tito.

»Vsega se navadiš. Tudi brigad. Navadiš se jih in ne moreš brez njih. Letos sem spet šla in sprejel nas je tovariš Tito.

Zlatka Poženel: »Pozdravi jih, vse...«

Starikave kamnite hiše se stiskajo skupaj kot jata preplašenih piščancev.

Nobenega skupnega življenja ni pri nas. Fantje gredo v svet, dekleta v farovžu gledajo televizijo, Socialistična zveza pa pobira članarino. V Zadržnem domu so balkon in knjižnico preuredili v stanovanje in knjige razdelili po hišah... Vasice, kot je naša, gredo rakovo pot. Ljudje se selijo k tovarnam in še sam bi se preselil, toda zemlja...

Helena Bele, Pavla Švagelj in Nasta Durn, neločljiva trojka iz Koprive in Kobilja, puste sezonsko delo pri »Voček-eksportu« in se zaposlijo v obratu »Tele-

poljih štanjske delovne zadruge in se ukvarja z aktivom mladih zadržnikov.

»Premalo delavcev imamo, pa nam pomagajo vojaki iz Vipave. Radi prihajajo. Deklet je pri nas kot čebel, fantje pa smo štirje.

Danilo proslavlja svoj triindvajseti rojstni dan. Mirko mu zaigra:

»Oj, slavjenec današnji...«

Grča pa zapoje:

»...in na zadnjem kilometru pesem zmage zadoni...«

Stali smo na betonskem plesišču sredi naselja in veter se je zaletaval v hraste in vitke akacije, ki so se zvijale pod njegovimi udarci.

Komandant Mirko je stiskal prehodno zastavo Glavnega štaba in govoril:

»Z ničimer na svetu, z vsem denarjem vseh držav, nam ne bi mogli nadomestiti tega, kar smo danes doživeli. Zdaj nam je toplo za vse tisto, kar nam je bilo prej hladno.«

Tone Ziber se je zavijal v star vojaški plašč in mi dejal:

»Tega pa res ne bom pozabil.«

Nikoli ne bo pozabil, kako ga je komandant podil, naj gre z betonarne, ker mu je cementni prah do krvi razjedel dlani in se mu zarezal v oči, pa je prvič v življenju dejal:

»Ne grem, rad imam to delo!«

Vrnil se je v piransko tovarno mila »Jadranka« in postal komunist, dela v skladišču in dela tako kot na betonarni in rad ima svoje delo.

In tega ne bodo pozabili vsi tisti brigadirji IV. koprške, ki so se v brigadi prvič od srca razveselili dela in se ga vsele še danes.

JANEZ VOLIČ

Danilo Grča, Mirko Škraber in Pavle Švagelj: »Oj, slavjenec današnji...«

»Pridna je... Naj le gredo otroci v brigade. Več sveta vidijo, več se naučijo. Letos sem tudi sina poslala.«

Milan Štok iz Povirja se zarije v grunt in popravlja daljnovode pri »Elektro-Sežana«, gre spet v brigado, si v njej najde boljše polovico in se pripravlja na ohcet.

»Mirko, mi boš igral,« moleduje komandanta.

komunikacij v Sežani. Jim je tečaj le pomagal. Helena in Pavla delata na tekočem traku, Nasta pa v pakirnici.

»Cez dobro leto bomo šle spet v tečaj. V dveletnega.«

In Danilo Grča, namestnik komandirja, ki je v brigadi ustanovil horuk skupino, postane traktorist. Fant, kot bi ga iz gore izklesal, vozi traktor od jutra do večera po

Natalija Uljančič in Danica Ujčič — skupaj v brigadi in skupaj v tovarni

»Proizvodnja zalog«

Nesposoben direktor, zaostala miselnost nekaterih mojstrov in neuveljavljeno delavsko upravljanje — to so bili trije glavni vzroki, ki so pripeljali Mizarstvo podjetje v Apačah na rob gospodarskega poloma in ljudski odbor radgonske občine do sklepa, da je potrebno v tem podjetju uvesti prisilno upravo.

V podjetju so dokaj dolgo slabo gospodarili. Mimo nekaterih objektivnih težav, v katerih se je znašel kolektiv, je temu botrovala predvsem nesposobnost bivšega direktorja, ki je dopuščal anarhijo in ni znal usmeriti proizvodnje v skladu s komercialnimi možnostmi na tržišču. Zaradi tega je prišlo do prevelikih zalog izdelkov, ki so usodno obremenile podjetje in pripeljale celo tako daleč, da niso mogli zaposlenim redno izplačevati niti minimalnih osebnih prejemkov. V skladiščih je ob 23 milijonih dinarjev obratnih sredstev obležalo kar za 49 milijonov dinarjev kavčev slabe kakovosti, neustreznega kuhinjskega pohištva in drugega materiala. Nezdravi odnosi v podjetju so bili tudi med direktor-

jem in organi upravljanja; direktor je samovoljno sklepal razne pogodbe, ki so jih grozila pozneje odpovedovali, in tudi drugače kršil sklepe teh organov, kar je pripeljalo do usodnih posledic: delavski svet in upravni odbor nista več zapala direktorju, pri svojem odločanju pa sta postala zelo zadržana. Ob zadnjih volitvah delavskega sveta so zategadelj z veliko težavo pridobili ljudi iz proizvodnje za kandidature v novi delavski svet.

Pozitivnim silam v podjetju, predvsem v podstru sindikalne podružnice je naposled uspelo zamenjati direktorja in odstraniti vsaj glavne slabosti v dosedanjem gospodarstvu. Čeprav je ogrožena izpolnitev letošnjega proizvodnega načrta, kot vse kaže, le ne bo treba uresničiti sklepa ObLO Radgona o prisilni upravi v tem podjetju, ker bo moč škodljive posledice slabega gospodarjenja odpraviti z manj bolečimi ukrepi. Posebna komisija je namreč proučila gospodarske in družbene odnose v podjetju, svoje zaključke pa bo posredovala ljudskemu odboru.

S. K.

10 milijonov za bolezenske izostanke

- Na območju Zagorja narašča število nezgod in bolezenskih izostankov
- V Litiji, Trbovljah, Hrastniku, Zidanem mostu in Radečah pa je bolezenskih izostankov vedno manj

Medtem ko v vseh ostalih krajih v Zasavju — razen v Zagorju — ugotavljajo stalno manjšanje števila nezgod in bolezenskih izostankov, pa v Zagorju ob Savi — to število narašča. Kaj more biti temu vzrok? Verjetno 675 nezgod v prvem polletju letošnjega leta ne more biti najboljša spričevala za službo higiensko-tehnične zaščite pri delu v podjetjih, saj je bilo v istem obdobju lani kar 104 nesreč manj. Razumljivo je, da bi morale komisije za HTZ v gospodarskih organizacijah in komisije za HTZ pri ObLO Zagorje v prvi vrsti poživiti svoje delo in ga tudi preusmeriti v preventivno in vzgojno delo med zaposlenimi, predvsem še, ker je bilo največ nezgod ravno med kvalificiranimi delavci, ki bi morali biti tisti, ki bi ostale delavce privajali, da bi upoštevali predpise in uporabljali zaščitna sredstva. V prvem polletju je bilo tako zaradi nesreč pri delu izgubljenih kar 6275 delovnih dni, podjetja so pa zaradi prekoračevanja števila dovoljenih

nezgod in bolezenskih izostankov plačala nad 13 milijonov dinarjev prispevkov za socialno zavarovanje, od tega samo zagorski rudnik rjavega premoga nad 10 milijonov dinarjev.

V letošnjem prvem polletju je bilo tudi precej nesreč na poti na delo in iz dela. Seveda se tu postavlja vprašanje, če to niso bile nesreče, ki so nastale pri delu doma ali kje drugje (popoldansko delo) in da so jih delavci samo zato priglasili za nesreče, da so

prejeli 100-odstotne prejemke. Tem in še drugim vprašanjem bodo morali v prihodnje samoupravni organi, v gospodarskih organizacijah, sindikalne podružnice in komisije za HTZ službo pri delu posvetiti več pozornosti, saj bi lahko precejšnjo denarna sredstva, ki jih porabijo za to, lahko koristneje uporabili v druge namene. Verjetno pa tudi sam dosedanj sistem delitve dohodka v gospodarskih organizacijah ni najbolj vzpodbudno vplival na to, da bi samoupravni organi in sami proizvajalci posvetili več pozornosti bolezenskim in nezgodnim izostankom.

Na področju podružnice Zavoda za socialno zavarovanje v Tr-

bovljah, ki zajema območje Trbovelj, Hrastnika, Zidanega mosta in Radeč, pa se je v letošnjem prvem polletju zmanjšalo število izgubljenih dni zaradi nezgodnih in bolezenskih izostankov. Kljub temu je še vedno kar 12 gospodarskih organizacij plačevalo prispevek za socialno zavarovanje po posebni stopnji. V povprečju je bilo v prvem polletju največ izostankov v trboveljski »Mehaniki« in SGP »Zasavje« Trbovelj. Bolniški stalež v trboveljski »Mehaniki« je celo presegel odstotek bolezenskih izostankov v Rudniku Trbovlje-Hrastnik, čeprav so v »Mehaniki« neprimerno lažji izostanki bolniških delovnih pogojev. Pa tudi v SGP »Zasavje« je odstotek izostankov za dela precejšen, zlasti še, če ta odstotek primerjamo z odstotkom bolezenskih izostankov pri SGP »Ingrad« Celje — delovišče Trbovlje, kjer je ta za dva do trikrat manjši. Sicer je na zadnji skupščini Zavoda za socialno zavarovanje v Trbovljah zastopnik SGP »Zasavje« poudaril, da je v podjetju precej bolezenskih izostankov zaradi sezonskih delavcev in zavoljo tega, ker zaposleni ne uporabljajo zaščitnih sredstev. Vendar pa ta zagovor ne more biti edini in zadostni ukrep, da bi se stanje izboljšalo. Tudi sezonske delavce je namreč mogoče ob stalnem prizadevanju poučiti o vseh nevarnostih, ki jih čakajo na delovnem mestu; na drugi strani pa jih je treba poučiti tudi, kako uporabljati zaščitna sredstva, če jih je podjetje kupilo. Kaže, da so bolj po sredi subjektivne slabosti.

Na področju Zavoda za socialno zavarovanje v Trbovljah zaznamujemo tako letos po dolgi letih stalnega porasta števila nesreč zmanjšanje za štiri odstotke, kar je nedvomno rezultat boljše higiensko-tehnične zaščite pri delu v gospodarskih organizacijah in prizadevanj Zavoda in občinskih komisij za HTZ.

Tudi v litijski občini zaznamujemo padec števila nesreč pri delu. V prvih osmih mesecih letošnjega leta je bilo vsega 222 nesreč pri delu, od tega v gospodarskih organizacijah 176. Največ nezgod je bilo (v sorazmerju na število zaposlenih) v Gozdnem obratu Litija, najmanj pa v litijski Predlinici. V lanskem prvem polletju so gospodarske organizacije zaradi nezgod izgubile 127.896 delovnih ur ali 10.929.552 dinarjev, letos pa 119.000 delovnih ur ali 10.287.456 dinarjev, kar je za 624.146 dinarjev manj, kakor v istem obdobju lani. (K)

Delavec Mestnega vodovoda iz Ljubljane pri vzidavanju okenskih okvirov — brez komentarja

POŽIVITEV DELA POTROŠNIŠKIH SVETOV V ZASAVJU

Zakaj v Zagorju in Trbovljah ne gre?

Po dosedanjem delu potrošniških svetov lahko sodimo, da ti organi družbenega upravljanja še niso našli prave vsebine dela. Seveda to ne velja za vse potrošniške svete, saj so na primer potrošniški sveti v hrastniški občini pokazali dokajšnjo aktivnost. Le-ti namreč najmanj dvakrat na leto poročajo o svojem delu na zborih volilcev. Hrastniški potrošniški sveti so sodelovali pri preurejanju trgovske mreže v občini in predlagali vrsto izboljšav preskrbe. Nedvomno imajo prav oni največ zaslug, da bo Hrastnik med prvimi zasavskimi občinami dobil samopostrežno trgovino. Zato hrastniški volilci tudi vedno z zanimanjem spremljajo poročila in delo teh svetov in jih štejejo med najdelovnejše organe družbenega upravljanja.

Toda zakaj ne gre v ostalih dveh občinah v Zasavju? Menijo, da je zato več vzrokov. Med prvimi je prav gotovo ta, da jim

občinski ljudski odbori nudijo premalo pomoči pri začetnem delu. To, da so morda tržni inspektorji prišli enkrat ali dvakrat na seje potrošniških svetov še ni dovolj. Menijo tudi, da se o razvoju trgovine vse preveč odloča »pri vrhu«, namesto da bi pobude prihajale od potrošnikov samih. Res je tudi, da sveti stanovanjskih skupnosti in vodstva političnih ter družbenih organizacij niso storila kdo ve kaj, da bi potrošniške svete spodbujali pri začetnem delu in jim pomagali.

Del krivde pa nosijo tudi trgovska in druga preskrbovalna podjetja. Kaže, da je nekaterim

kar vseh, da članov potrošniških svetov ni blizu, ker menijo, da je tako dovolj drugega dela, ne pa da bi se ukvarjali še s »takimi malenkostmi«. Tako je nekaj podjetij, ki sploh ne vedo za članke potrošniškega sveta in tudi nimajo nobene povezave z njimi.

Občinski odbor SZDL v Zagorju je sklenil, da bo priredil seminar za članke potrošniških svetov, kjer jim bo skušal posredovati najosnovnejše znanje za njihovo delo. Toda kljub temu bo potrebno več sodelovanja in stalne pomoči vseh organizacij, če hočemo, da bodo ti sveti dobro delali. —m—

Kreda s Srpenice dela tudi kemična sredstva

Podjetje za izkop gorske krede »Kreda« na Srpenici v Gornjem Posočju se nekaj let ni moglo izkopsati iz ozkih okvirov kopanja in mletja kre-

de. Siromašna nekovinska rudnina ni mogla nuditi podjetju tolikih dohodkov, da bi si kupili boljše strojne naprave in preuredili obrat. Zaradi slabega vodstva so pred petimi leti zašli celo v težak finančni položaj in sta le vztrajnost in prizadevanje delavcev pomagali, da so se stvari uredile.

Pred leti so začeli izdelovati kit za zastekljivanje, kjer je osnovna surovina kreda. Toda spoznali so, da kljub razširjeni proizvodnji ne bodo prišli nikamor vse dotlej, dokler bodo morali polovico zaslužka dati prevoznikom, ker je njihovo podjetje pač zelo oddaljeno od železnice. Zato so najeli kredit in si kupili svoje prevozno sredstvo. Sedaj gre laže. Pravkar so dokončali tudi rekonstrukcijo mletja krede, kjer so zmanjšali pri skoraj isti proizvodnji število delavcev za polovico. Sedaj urejujejo kemični obrat. Tu sicer poskusno na obrtniški način že izdelujejo nekatere izdelke, s polno zmogljivostjo pa bodo pričeli obratovati v prihodnjem letu. Izdelujejo plastelin za modeliranje, izolirne trakove za ladjedelniško industrijo (ki smo jih doslej uvažali) ter nekatere druge proizvode. Sedaj pripravljajo elaborat za nov obrat. Po tem se bodo razen s proizvodnjo krede uveljavili tudi z izdelovanjem posebnih kitov za zidne obloge ter nekaterimi drugimi kemičnimi čistilnimi in polirnimi sredstvi za široko potrošnjo in avtomobilsko industrijo.

Dosedanji proizvodni proces skušajo čimbolj poenostaviti. Prizadevajo si, da bi zmanjšali fizični napor delavcev, zato gradijo posebne nakladalne naprave, ki zmanjšujejo napor in porabo časa. Zgraditi namerjajo tudi kopalnico za delavce in organizirati topli obrok. M. V.

JANKO ROT

ZADNJI DAN V TOVARNI

V tovarni železniških vozil »Boris Kidrič« v Mariboru je zaposlenih več kot 3000 delavcev, ki delajo pri novogradnji, obnovi in popravilih vseh vrst železniških vozil. Ta tovarna bo v kratkem praznovala 100-letnico obstoja in je najstarejša tovarna v Mariboru. Zato imajo v podjetju tudi precej starejših delavcev, med njimi tudi take, ki delajo v tej tovarni že nad 35 let. Zato vsak mesec odhaja precej ljudi v zaslužni pokoj.

Slovo od podjetja, v katerem je človek preživel polovico ali celo več svojega življenja, je za vsakega izredno doživetje. Vsakemu, ki odhaja, priredijo slovesno poslovitev.

Delovno mesto, kjer je delal, skrbno očistijo in okrasijo. Na mizo naložijo darila, ki jih pripravijo sodelavci — z odobrenjem vodstva tovarne. Posebno okusno izdelana diploma zavzame vedno častno mesto. Tudi godbe ne manjka. Sledijo pozdravni govori predstojnikov in predstavnikov sindikata oziroma komiteja. Običajno je navzoč tudi predsednik delavskega sveta, ki izroči vsakemu upokojenцу tudi denarno nagrado v znesku od 5000 do 20.000 din (po letih službe v tovarni). Nato upokojenca spremljajo do vratarja, kjer si še enkrat prisrčno stisnejo roke.

Tudi priprava dela za potniške vozove se je pred časom na takšen slavnosten način poslovila od tovariša Alojza Krežeta — mojstra za nakazovanje dela. V tovarni železniških vozil »Boris Kidrič« je preživel 29 let nesebičnega dela in požrtvovanja. Kakor se ni odrekel klicu NOB, kjer je aktivno sodeloval od 1944. leta, tako je bil tudi v tovarni. Kljub zahrbtni boleznim vedno med prvimi.

Sodelavci mu izrekamo zahvalo in mu želimo, da bi zdrav in v krogu svoje družine užival zaslužni pokoj. I. Kremp

SKRB ZA VARNOST PRI DELU ENA VAŽNIH NALOG SINDIKATOV

IZGUBLJENA MILIJARDA

Minuli torek je bilo v Kranju posvetovanje varnostnih inženirjev in tehnikov ter predstavnikov sindikata o tem, kako bi zmanjšali število nesreč pri delu. Varnost pri delu postaja vse bolj važen gospodarski činitelj, saj je na primer samo lani izgubilo gospodarstvo v kranjskem okraju zaradi nesreč pri delu milijardo 58 milijonov dinarjev. Ponesrečilo pa se je lani v kranjskem okraju 5100 ljudi. Največ nesreč je bilo v nekaterih zastarelih industrijskih in obrtnih podjetjih, kjer so za tehnično in zdravstveno varstvo delavcev vse premalo storili. Tako se na primer ta problem v kranjski »Rolet« nikakor ne premakne z mrtve točke, čeprav je morale podjetje letos plačati Zavodu za socialno zavarovanje

precejšnja sredstva. V nekaterih podjetjih pa so se letos le zganili in tam tudi uspehi niso izostali.

Zakaj ne brez grosistov?

Iz podatkov Trgovinske zbornice za okraj Koper je razvidno, da je skupni promet notranje trgovine znašal v prvih šestih mesecih letos 9,5 milijarde dinarjev ali 16,2 odstotka več kot v minulnem letu. Zanimivo je vsekakor to, da je trgovina na drobno presegla lanskeletni promet za 26 %, vendar izpolnila polletni plan le s 49,7 %, medtem ko so grosisti povečali promet samo za 14,4 % in realizirali plan z 51,7 %. Ugotovili so, da gre v večini primerov za razlika na račun razlik med nabavno in prodajno ceno, ki znaša v koprskem okraju pri trgovini na debelo 7,95 %, kar skoraj za dva odstotka nad državnim povprečjem, medtem ko znaša pri trgovini na drobno, kje je znatno višja režijska, ta razlika 13,56 %, kar ustreza državnemu povprečju.

Trgovine so letos na splošno boljše založene kot prejšnja leta. Zal pa previsoke marže grosistov občutno podražijo blago. Na Koprskem menijo, da je v številnih primerih posredovanje grosistov popolnoma odveč. Nedvomno bi z odpravo te šibke točke usmerili prebivalce obmejnega območja v večji meri na domače tržišče. B

IZ OBRRTNEGA PODJETJA »BOR« V PESNICI

V treh letih trikrat več

V obrtno-lesnem in pleskarskem podjetju Bor v Pesnici pri Mariboru so leta 1956 izvolili prvi delavski svet. S tem se je začela za to podjetje nova pot — hitrejšega razvoja. Tako je bilo v podjetju leta 1957 zaposlenih 51 delavcev, letos pa jih imajo že 97 in 31 vajencev. Ti so pred tremi leti ustvarili nekaj več kot 39 milijonov dinarjev bruto produkta, medtem ko so planirali, da bodo letos ustvarili že 179,5 milijonov dinarjev, kar je za skoraj trikrat več. Čisti dohodek, ki so ga ustvarili v letu 1957 so morali v pretežni večini porabiti za skladi in za kritje izgub iz prejšnjih let. Da bi se izkopsali iz teh težav so člani kolektiva prispevali precej prostovoljnih delovnih ur. Z večjim delovnim elanom in željo, da bi se čimprej izkopsali iz težav, je rasel tudi bruto produkt na zaposlenega. Tako so v letu 1957 ustvarili okoli 770.000 dinarjev, letos pa planirajo, da bo znašal bruto produkt na zaposlenega 1.360.000 dinarjev. Sedaj je podjetje začelo z nagrajevanjem svojih članov po učinku, kar je nedvomno vplivalo na povečanje storilnosti dela. Sedaj razmišljajo kako bi nagrajevali po enoti proizvoda. Čeprav je tako nagrajevanje v obrtnih podjetjih povezano s precejšnjimi težavami. Toda delavski svet in upravni odbor podjetja se zavedata, da je treba s takim načinom nagrajevanja čimprej začeti, če hočejo doseči še večje uspehe.

V podjetju menijo, da bodo svoje planske obveznosti izpolnili, saj so v prvem polletju ustvarili že okoli 95 milijonov din, ali 55 % planirane vrednosti proizvodnje za letos. —an—

V MARIBORSKEM OKRAJU

2,5 milijarde za zdravstveno varstvo

V mariborskem okraju so za zdravstveno varstvo potrošili leta 1957 490 milijonov din, lani pa že 847 milijonov dinarjev. Če pa upoštevamo, da so k temu pridali še 813 milijonov za novogradnjo in preureditev prostorov za zdravstveno varstvo, so v mari-

borskem okraju izdali v zadnjih treh letih za zdravstveno varstvo kar 2682 milijonov dinarjev. Posebno skrb so posvetili zdravstveni vzgoji v podjetjih in uvajanju novo sprejetih delavcev na delovnih mestih. Več podjetij je uvedlo tudi premijski sistem za

Tekstilna tovarna Prebold

Tkalnica, oplemenilnica, elekto-foto gravura

Izdelujemo in nudimo trg. mreži: bombažne tkanine: cile, delce, keperbarhent, deftin, flanelo, blago za zimske in letne pižame, blago za ženske in otroško perilo. Naglavne rute

Stanične tiskane tkanine: delen.

naglavne rute CENE ZMERNE, BOGATA IZBIRA VZORCEV!

Ladijskih verig ne bomo uvažali

Pred dnevi so v Tovarni verig v Lescah proslavili 10-letnico delavskega upravljanja. V slavnostno okrašenih sindikalnih dvorani so se zbrali člani sedanega in prvega delavskega sveta, ki je bil izvoljen leta 1950, člani uprave podjetja, predstavniki sindikata in drugi.

Predsednik DS tov. Dobnikar je govoril o pomenu delavskega upravljanja in med drugim poudaril, da je šlo skozi šolo delavskega upravljanja v 10 letih več kot tri sto delavcev. V tem razdobju so zgradili 611 m² novih proizvodnih in 388 m² pisarniških prostorov, nabavili 49 novih strojev, zgradili 94 družinskih stanovanj, na novo sprejeli v podjetje

151 delavcev in uslužbencev, izvedli več strokovnih tečajev itd. Razen tega so iz leta v leto povečevali skrb za delavce — urejali prevoze na delo, oddih in razvedrilo, ekskurzije in izlete, družbeno prehrano, varnost pri delu in drugo.

Prav v tem jubilejnim letu gradijo nov obrat za proizvodnjo težkih sidrskih verig, kamor bodo investirali skoraj pol milijarde dinarjev. Ta obrat bo velikega pomena, saj ne bo treba več uvažati težkih verig za ladjedelništvo.

Govorili so tudi o razvoju podjetja v desetih letih. Proizvodnjo po količini so povečali od 2792 ton v letu 1950 na 7000 ton letos

ali za 250 %. Proizvodnja po vrednosti je v letu 1950 znašala 780 milijonov, letos pa bodo ustvarili preko 2800 milijonov ali za 359 % več kot v l. 1950, medtem ko so število zaposlenih povečali za 126 %.

V 10 letih so v podjetju izboljšali organizacijo dela, ustanovili in izpopolnili razne oddelke kot so: normirski, OTK, planski, konstrukcijski, varnostni, vzdrževanje. Zgradili so kuhinjo za topli obrok, lastno obratno ambulanto in ustanovili oziroma razširili razne proizvodne oddelke in delavnice.

Podjetje se je v tem času uveljavilo tudi na zunanem tržiču, saj so v zadnjih letih prodali na zunanja tržišča za preko 300 milijonov deviznih dinarjev letno in imajo dobre perspektive tudi v bodoče.

Z rekonstrukcijo in razširitvijo podjetja imajo vse pogoje, da v prihodnjih petih letih povečajo bruto produkt za 100 odstotkov. Do leta 1965 nameravajo zgraditi 100 družinskih stanovanj.

N. Bulut

DELAJSKI SVET AVTOPREVOZA IZ MARIBORA

IZGLASOVAL NEZAUPNICO DIREKTORJU

Podjetje Avtoprevoz v Mariboru so ustanovili pred štirimi leti. Začeli so z enim tovarnjakom. S trdim delom in odrekanjem je kolektivu uspelo povečati vozniki park na enajst kamionov. Njihov ponos je novi »Pionir«. Od starih vozil pa je uporabnih samo še sedem. Vse do enega leta nazaj je podjetje še kar dobro razvijalo svojo dejavnost, čeprav so rinili naprej z velikimi težavami zaradi neprestanih okvar na kamionih, zvečenih iz vseh vetrov. Pomagali so si, kakor so vedeli in znali. V kolektivu je vladala sloga in enotna volja. Potem pa je šlo vse navzdol.

Letos so prvo polletje zaključili z izgubo in »praznimi« skladi. Delavski svet je začel razmišljati in iskati vzroke. Sklenil je, da morajo prenehati nabavljati stare in nerentabilne tovornjake, kajti to jim je nosilo le izgubo. Stalna popravila so snedla ves dohodek.

Toda direktor podjetja ni spoštoval tega sklepa. Brez odobritve upravnega odbora je nabavil spet star kamion in ga postavil na dvorišče, zatem pa prepričeval, da je napravil dobro kupčijo in zadrževal, da se bo vozilo samo odplačalo v pičlih treh mesecih. Nihče mu ni verjel. Da bi bila stvar še hujša, je sklenil kupo-prodajno pogodbo, pa čeprav je dobro vedel, da podjetje nima potrebnih sredstev.

V kolektivu je završalo. Sklep delavskega sveta mora biti zakon tudi za direktorja. Sklicali so izredno sejo delavskega sveta. Pogovarjali so se iz oči v oči, brez opleševanja. Z vseh strani so padali očitki direktorju.

Bili so nezadovoljni z gospodarjenjem. Obtožba je bila dolga in ostra: »Ti si kriv, da nimamo novega »Deutza«. Nisi pravočasno sklenil pogodbe, kredit, ki ga

je dala občina, je propadel. Mnenja članov kolektiva in sklepov upravnega odbora nisi upošteval, očitno si jih preziral. Soferji so si morali sami poiskati vožnje in pisati potne naloge. Neštetokrat so kamioni stali brez dela, ker se nisi pobrigal za prevoze in pravočasna popravila. Zato so stranke odhajale drugam. Zapravi si ugled podjetju. Pogodb nisi uresničeval. Zračunaval si si dnevnice za neopravljena potovanja. Kako si mogel kot direktor imeti v svojem stanovanju več kot dve leti sindikalni radio, a naročnino je plačevalo podjetje? Imeli bi lahko že tri nove tovornjake, če bi se bolj zanimal za podjetje! Na opozorila knjigovodkinje se nisi oziral. Ne bomo dovolili, da zaradi tvojega slabega gospodarjenja prejema mo 60 % plače! Dovolj nam je tvoje samovolje in ravnodušnosti. Mi smo te večkrat lepo opozorjali in svetovali, ali ti nisi hotel poslušati. Priznaj, da so naloge in potrebe podjetja prerasle tvoje sposobnosti.«

Tako so se vrstili očitki predsednika delavskega sveta, upravnega odbora in članov delavskega sveta. S tajnim glasovanjem so direktorju izrekli nezaupnico in sklenili, da naj nabavljeni kamion takoj prodajo, ker ga je nabavil na lastno pest in kljub sklepu delavskega sveta.

Kolektiv je pravočasno posegel vmes, saj je šlo za obstoj podjetja. Kolektiv ne želi prisilne uprave. Sklenili so, da bodo z lastnimi močmi in ob podpori občine spravili v red svojo podjetje. Potrebujemo samo tri nove tovornjake in podjetje bo na zeleni veji, saj je naročil preko glave. Nedvomno se bo kolektiv, ki je usodo podjetja sam vzel v roke, izkopal iz zagate in bo znal kaj hitro nadoknaditi izgubljeno.

K. A.

KAKO V ZAGORSKI OBČINI V PRIHODNJIH 5 LETIH ZGRADITI

250 stanovanj na leto

Ceprav so v zagorski občini šele sredi priprav na izdelovanje petletnega perspektivnega načrta, so že znane nekatere potrebe s področja družbenega standarda. Ker je predvideno znatno razširjenje gospodarskih zmogljivosti in povečanje zaposlenih, postaja zelo aktualno vprašanje, kako dograditi zadostno število stanovanj? Po približnem izračunu bi potrebovali v prihodnjih letih okoli tisoč novih stanovanj. Vsa okoli tri morali dograditi 250 stanovanj. Dolej pa so v Zagorju dogradili na leto največ sto do

sto dvajset stanovanj.

Investicijski program zagorskega rudnika predvideva, naj bi v letu 1965 nakopali milijon ton premoga, kar je za 300.000 ton več kot znaša oziroma bo znašala letošnja proizvodnja. Investicijski program predvideva, naj bi v petih letih dogradili 510 družinskih in 150 samskih stanovanj, kajti le tako bo moč v celoti uresničiti proizvodni program. Pa tudi druga podjetja predvidevajo znatno razširitev proizvodnje in računajo, da bi morali imeti toliko in toliko novih stanovanj.

Kaže, da bo težko zgraditi na leto 250 stanovanj, ne le zaradi tega, ker ne bo dovolj sredstev, pač pa tudi zaradi tega, ker gradbeno podjetje temu ne bi bilo kos. Občinski ljudski odbor pa računa tudi na sodelovanje delovnih ljudi pri gradnji stanovanj. To sodelovanje pa se je komajda začelo. Dolej je samo rudnik sprejel pravilnik o predplačilu in oddaji stanovanj, zato so sindikalne organizacije sklenile začeti širše zasnovano akcijo za to, da bi delavci vlagali del svojih dohodkov za pridobitev stanovanj. Računajo, da bi s sodelovanjem sredstev delavcev lahko vsako leto v Zagorju dogradili najmanj eno tretjino več stanovanj, kot so jih doslej.

Težave, ki jih ima občina pri gradnji stanovanj, so zelo občutne. Bodoča urbanistična ureditev Zagorja med drugim predvideva, da bodo porušili več starih stanovanjskih hiš, zato pravzaprav v Zagorju zdaj gradijo stanovanja za tiste stanovalce, ki prebivajo v tistih hišah, ki so jih že ali pa jih še bodo podrli. Prav zato bo treba storiti vse, da bi v zagorski občini gradili več stanovanj kot doslej, tako da bi dogradili predvidoma 250 stanovanj na leto. V kolikor bi se zmogljivosti gradbenega podjetja povečale in v kolikor se bo razširilo sodelovanje občanov pri gradnji stanovanj, bodo to število lahko dosegli, seveda le tedaj, če bosta občina oziroma rudnik dobila kredite zaradi povečanja proizvodnje premoga.

-m-

V. Smajs

Šoštanjska podjetja pod planom

Na skupni seji komisij za gospodarstvo občinskega zbora in zbora proizvajalcev v Šoštanju so pred dnevi razpravljali o proizvodnji v prvem polletju letos. Tako so industrijska podjetja v prvem polletju dosegla 93,6 % vrednosti proizvodnje, ki je bila predvidena po planu za prvo polletje 1960 oziroma 46,8 % vrednosti proizvodnje letnega plana. Vzrok nizki realizaciji proizvodnje je v tem, ker elektrarna zaradi neugodnega vodnega stanja rek ni bila v stalnem pogonu. Vsa druga industrijska podjetja so planirano vrednost fizičnega obsega proizvodnje dosegla in nekatera celo presegla.

Družbeni plan v kmetijstvu predvideva, da bo letos kmetijska

proizvodnja za 15,9 % večja v primerjavi z doseženo proizvodnjo leta 1959. Po pregledu pa je razvidno, da bo kmetijska proizvodnja letos približno za 3 % večja kot je bila v letu 1959. V kmetijstvu so letos predvidevali predvsem znatno povečanje površin pod krmnimi rastlinami na račun zmanjšanja površin z žitnimi kulturami.

Na seji so govorili tudi o planiranih investicijah. ObLO je nabavil hladilne naprave za tržnico pri Trgovskem podjetju »Bazen« Velenje. Trgovsko podjetje »Merkur« Šoštanj pa bo uredilo zelenjavno trgovino na Kajuhovi cesti. Prav tako urejajo trgovce in obrtne lokale v centru Novega Velenja.

Delavci tovarne »Plamen« iz Kroke in nekatere gospodinjice so kar med potjo obkolile kmetico, ki je hotela na trg peljati sadje in krompir. Kljub temu, da ni malo peljala, so vse takoj pokupili — in še premalo je bilo. Ob tem se nedvomno lahko vprašamo, kaj je s kroparskim trgom? Kot kaže, je zelo slabo založen

NA KOPRSKEM SO VSAJ ZAČELI — KAJ PA DRUGJE?

Montažne hišice za kmetijske delavce

Tudi na Koprskem vzporedno z razvojem industrije z nemajhnim prizadevanjem urejajo gospodarske organizacije tudi stanovanja za svoje delavce, česar pa, žal, ne moremo trditi za kmetijska gospodarstva. Tukaj je veljalo — in še velja — pisano in nepisano pravilo, da je za pospešen razvoj kmetijstva nujna naložba vseh razpoložljivih sredstev za obnovu zamenjanih površin, za mehanizacijo kmetijstva in izgradnjo vseh številnih pritlikin, ki so za sodobno obdelavo zemlje neobhodno potrebne. Toda tudi kmetijski delavec kot industrijski potrebuje stanovanje.

S tem, da so kmetijska gospodarstva v glavnem uspešno urejala vprašanje prehrane in strokovnega izobraževanja za svoje delavce, še ne pomeni, da so storila vse za izboljšanje življenjskih pogojev svojih ljudi. To tem manj, ker le malokje lahko nudijo članom delovnih kolektivov znosna stanovanja, kjer bi se po napornem fizičnem delu lahko odpočili. Niso redki primeri, da živi v skupnih bivaljskih oziroma sobah več delavcev, kjer ima vsak komaj toliko prostora, kolikršna je površina njegove postelje. Zapuščene in slabo vzdrževane stavbe so povečini tudi brez ustreznih sanitarnih prostorov, da ne govorimo o kopalnicah in podobnih prostorih. Neveščnost je seveda toliko večja, ker so obrati večine kmetijskih organi-

zacij na obalnem področju precej oddaljeni od središč — tako da delavcem povečini niso dostopna niti javna kopališča. Vsekakor gre za paradoks, ki je tembolj boleč, ker je na vseh koncih obalnih mest v Slovenskem Primorju moč videti nova naselja in moderne stanovanjske bloke, kmetijski delavci pa stanujejo v razpadajočih kamnitih hišah.

Kmetijski kombinat Koper, ki ima v svojih desetih obratih zaposlenih 750 delavcev, lahko nudi na primer vsaj kolikor toliko znosna stanovanja komaj polovici svojih ljudi, medtem ko druga polovica stanuje skoraj povsem nevzdržno. Po drugi strani

pa lahko ugotovljamo, da sodi koprski kombinat s svojimi 1400 hektari zemljišč med najbolj vzorna in obetajoča kmetijska gospodarstva, kjer so za obnovo zemljišč, za mehanizacijo in melioracijska dela vložili v zadnjih letih ogromna sredstva, vendar si kljub temu niso mogli ustvariti niti osnovnih pogojev za vsaj najbolj nujno stanovanjsko izgradnjo, čeprav je vodstvo kombinata potrebo po gradnji novih stanovanj nenehno poudarjalo kot eno najvažnejših nalog za nadaljnji razvoj kombinata. Zaradi nevzdržnega stanja se je le to vodstvo lotilo tega problema z vso resnostjo, načrti pa bi najbrž tudi tokrat ostali le na pa-

pirju, če jim ne bi priskočila na pomoč skupnost. Tako so dobili od republiškega sklada za stanovanjsko izgradnjo, ob soudeležbi okrajnega in občinskih stanovanjskih skladov, potrebna sredstva za nabavo sodobnih montažnih hišic, ki so jih že naročili pri lesnem podjetju »Jelovica« v Škofji Loki.

Kmetijski kombinat Koper je torej le našel izhod, vprašanje je le, kakaj v kmetijstvu nismo na ta način začeli urejati stanovanjskega vprašanja že prej, da bi se kmetijske zadruge in njihove ekonomije tako izognile težkim problemom zaradi pomanjkanja delavcev.

B. Borovič

Ukinili so prevoze delavcev z avtomobili

Ze nekaj časa je eden najvažnejših problemov, s katerimi se ukvarja delavski svet Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« iz Kidričevega in za katerega se zanimajo vsi naši delavci in politične ter družbene organizacije, prevoz delavcev na delo in domov. Delavski svet je namreč po večmesečni razpravi sklenil, da bomo s 1. novembrom prešli na ekonomske cene za prevoz ali drugače rečeno — sklenil, da se ukinejo avtobusni prevozi, saj delavec nikakor ne more plačati ekonomskih cen, predvsem za nekatere daljše relacije. (Tako stane na primer avtobus na progi Kidričevo—Ormož mesečno 14.500 dinarjev.) Takih stroškov za prevoz seveda delavci ne zmorejo.

S tem problemom se ukvarjamo v podjetju že dalj časa, saj so naši avtobusi iztrošeni in bremenijo sklad skupne porabe. Razen tega nas je prizadela redukcija električne energije v letu 1959. Hoteli smo sicer nabaviti novi avtobus, vendar prav zaradi omenjene redukcije nimamo lastnih sredstev, kredita pa nismo uspeli dobiti. Smo tudi pred rekonstrukcijo obrata glinice in gradnjo nove hale elektrolize, kjer moramo sodelovati tudi z lastnimi sredstvi.

Skušali smo urediti ta problem na ta način, da bi se naši delavci vozili z vlakom. Vendar ti vlaki vozijo tako, da čas odhodov in prihodov ne ustreza delovnemu času naših delavcev. Zato sta delavski svet in uprava podjetja prosila jugoslovanske železnice, da bi spremenili vozni red vlakov na tej progi. (Prav-

gersko—Čakovec), vendar nismo uspeli. Na železnici zavlačujejo s tem problemom in pravijo, da se vozni red vlakov na tej progi (Pratle, tedaj ko se sestavlja v celoti nov vozni red. V tem primeru gre le za spremembo — enkrat prihoda in drugič odhoda vlaka, in sicer tako, da bi prihajal zjutraj v Kidričevo eno uro prej in zvečer dve in pol ure kasneje. Z avtobusi se namreč vozi okoli 150 naših delavcev, ki so zdaj z uvedbo ekonomskih cen prevozov zelo prizadeti. Nedvomno bi nam sprememba voznega reda zelo pomagala pri ureditvi tega problema.

Ker smo pač zvedeli, da nam jugoslovanske železnice ne morejo

ustreči, je delavski svet iskal druge možnosti. Tako je sklenil, da se s 1. novembrom ukinejo vsi prevozi delavcev oziroma povračila za prevozne stroške teh z avtobusi in da je za to treba urediti v samskem bloku 80 sob za samce, za poročene delavce pa je treba najti ustrezno premostitev na druga delovna mesta, kamor bi lahko prihajali na delo z vlakom. To bi veljalo predvsem za tiste delavce, ki so bolj oddaljeni od tovarne. Seveda pa na ta način problem ni najbolje rešen, ker bo nedvomno potrebno še precej naporov pri ureditvi teh premostitev in stanovanjskega problema.

Član kolektiva
FRANC MESKO

PISMA NA NAŠ NASLOV

Morda še goljufa

V Kamniku živi mesar Amvice!

Po vojni mu ni šlo težko, čeprav ni bil več »privatnik«. Kamniško podjetje »Meso« mu je pustilo, da je v svoji mesnici prodajal meso na njen račun. Ta sprememba pa je vendarle prinesla nekatere omejitve v dohodku, zato je Ambrož, ki je razmišljal, kako bi družgače prišel do denarja. Po razmišljanjih je prišel, kakor pravimo, »na kriva pota«.

O njem piše »TT« (Teden-ska tribuna št. 39): »Tipičen primer v tej mreži pohlepne-žev je na primer neki mesar iz Kamnika, ki je zaradi svojih pohlepnih želja zabredel v kalne vode. V svoji mesnici je na račun potrošnika kaj čudno trgoval. Kost, katere je dobil od podjetja s prodajno ceno 50 do 60 dinarjev za kilogram, je izbiral, jih sekal in prodajal pomešane med meso, jasno po ceni mesa, ki je znatno višja od šestih desetakov.

Mimo tega je še manipuliral z nekim črevesjem in tako si je prislužil precej velike denarce in z njimi kupil na ome-njeni borzi zlate mrzlice okrog 2 kilograma zlata, ki ga je potem skrbno čuval v domači skrinji. In tako tudi on ne bo prikrajšan za pot v hišo pravi-

Mimogrede povedano, bi kamniški delavci lahko verjetno ne še precej bolj nadrobno opisali nekatere prekrške Amvice! Toda upravičeno bi že samo po tem pričakovali, da bo Ambrož, če že ne našel pot v hišo pravice, vsaj prenehal biti mesar. Da mu bodo vsaj onemogočili še vnaprej opravljati delo, s katerim je po vseh dosedanjih ugotovitvah v resnici prišel na kriva pota. Pa ni tako. Ambrož ali pa njegova žena še vedno prodajata meso v svojem lokalu.

Delavci upravičeno negotujejo in dajejo pikre pripombe. Takole komentirajo: »Če kdo v prodajalni ukrade žarnico, ga odpustijo, mu dajo pečat, ki ga ne odstrani ne čas, ne preseljevanje iz kolektiva v kolektiv. Ta Ambrož, ki ga vsi dobro poznamo in ki so mu, kakor kaže, že dokazali marsikakšen greh, pa še vedno lahko mesari in morda tudi spet na tak ali drugačen način izkorišča kupce v svoji mesnici.«

Kaj mislijo o tem v podjetju »Meso« v Kamniku in kaj menijo disciplinska komisija tega podjetja?

J. E.,
kamniški delavec

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

NASA PARLAMENTARNA DELEGACIJA V INDOEZIJI

V Indonezijo je prispela naša parlamentarna delegacija, ki jo vodi ljudski poslanec Veljko Vlahović. Obisk sodi v okvir izmenjave obiskov med prijateljskima deželama, njegov namen pa je, da bi se ljudstvu obeh dežel bolje spoznali in tesneje sodelovali. Delegacija so sprejeli najvišji predstavnik parlamenta in druge važne vladne in politične osebnosti. Naša delegacija se je razgovarjala z indonezijskimi parlamentarci, sprejel pa jo je tudi vršilec dolžnosti predsednika republike in predsednik vlade Džunda Kartavirdjaja. Iz Indonezije bo delegacija odpotovala na Cejlon.

ZASEDANJE INTERPARLAMENTARNE UNIJE

V Tokiju se je končalo zasedanje Interparlamentarne unije, ki se ga je udeležilo 370 delegatov iz 48 dežel. Zasedanje je potekalo vzporedno z delom Generalne skupščine ZN in je obravnavalo mnoga vprašanja, ki o njih razpravljala ta najvišji svetovni forum. Med temi vprašanji je bila razorožitev. V tej zvezi je unija sprejela resolucijo s predlogom jugoslovanske delegacije, ki pravi, naj »Generalna skupščina ZN doseže obnovitev pogajanj o razorožitvi, pri katerih naj sodelujejo vsele in druge države, ki jih je treba izbrati po enakopravnem načelu zemljepisne in politične razdelitve«. Na zasedanju so sprejeli sklep tudi resolucije o njuni opustitvi jedrskih poskusov, o skidanju mednarodne konference o surovinah in njihovi razporeditvi in cenah ter o odpravi kolonializma in rasne diskriminacije.

Kakor zasedanje ZN je pokazal tudi sestanek Interparlamentarne unije naraščajoči vpliv izvenblokovskih dežel v mednarodnem življenju. V tem pogledu so jugoslovanski predstavniki zelo vidno sodelovali. Njihova stališča in dejavnost kakor tudi aktivnost drugih izvenblokovskih dežel so prispevale k plodnemu delu in rezultatom zasedanja.

FRANCOSKO-NEMSKI RAZGOVORI V BONNU

Obisk francoskega premiera Debreja in njegovega zunanjega ministra Couva de Murvilla v Zahodni Nemčiji ni razpodil oblakov, ki so se zgrnili nad nenavadnim prijateljskim duhom tradicionalnih teženj v Evropi.

Prijateljstvo, zasnovano na nasprotujočih si računih, je bilo že od vsega začetka na trilih nogah. De Gaulle je želel, da bi se ob bonnski podpori pojavila na mednarodnem prizorišču kot tretja sila v zahodni zvezi, torej enakopravno z Anglo-Saksonci. Adenauer pa je potreboval sodelovanje s Parizom, in sicer ne zato, da bi De Gaulle uresničil svoje želje, temveč zaradi tega, da bi z njegovo pomočjo lažje nadaljeval svojo politiko ostritve spora z Vzhodom, na čemer so zasnovani njegovi dosedanja uspehi in upi za prihodnost. Ko je De Gaulle v NATO udaril po ameriških načrtih in si pridržal pravico veta glede uporabe atomske bombe, kar je v nasprotju s sedanjo Adenauerjevo politiko, se je prijateljstvo tako zelo hladilo, da je bil potreben Debrejev obisk.

Poslanstvo francoskega premiera ni bilo uspešno. Debré se je zadovoljil s tem, da je položaj označil kot »ne tako katastrofalen«, kar je med »prijatelji« čudna beseda.

Beograd — Predsednik republike Tito v družbi najzobjih sodelavcev potem, ko se je vrnil z zasedanja OZN v New Yorku

TEDNINA EAST RIVERJU

DRAMATIČNI TRENUTKI

O letošnjem zasedanju Generalne skupščine bi lahko rekli marsikaj, prav gotovo se bodo našle tudi nasprotujoče si ocene, le malokdo pa bo odklanjal trditve, da je bilo v mnogih razpravah več dramatičnih elementov. Prejšnji teden so bili taki elementi v razpravi o resoluciji Jugoslavije, Indije, ZAR, Indonezije in Gane, ki se je končala z umikom te resolucije zaradi manevrov zahodnih sil in predsednika Generalne skupščine ZN. Ta teden pa so postregle s takimi elementi razprave o predstavnstvu Kitajske v OZN in o tem, pred katerim forumom bodo razpravljali o razorožitvi. To so hkrati tudi najpomembnejši dogodki minulih sedmih dni v palači na East Riverju.

RAZPRAVA O ZASTOPSTVU KITAJSKJE V OZN

Generalna skupščina po navadi ne dela ob sobotah popoldne, prejšnji teden pa je napravila izjemo, da bi mogla zaključiti razpravo o tem, ali je treba vključiti vprašanje zastopstva Kitajske v OZN na dnevni red ali ne. Če bi bilo po svetu vse v redu, bi tega vprašanja sploh ne bilo. Znano je, kdo upravlja Kitajsko in kje je njena vlada, zato bi nikomur niti na misel ne hodilo, da bi razpravljali o tem, kdo naj zastopa to deželo v svetovni organizaciji. Ker pa stvari niso normalne in ker divja po svetu

Vzhod in Zahod vnašala v razpravo mnogo ognja, zaradi česar so se kresale iskre in je postajala razprava dramatična, so se ločevali predstavniki izvenblokovskih dežel tega problema mirno in brez strasti, zato pa tem učinkoviteje, ker so zasnovali svoja stališča na logiki in na načelih, na katerih temelji ta svetovna organizacija in njena vloga v mednarodnem življenju. Opozarjali so na korist, ki bi jih imela OZN od sodelovanja Kitajske v njenih vrstah, na težave, ki jih povzroča kitajska izolacija pri reševanju najvažnejših mednarodnih problemov, in na nujnost, da je treba odpraviti diskrimina-

udeležbi šefov vlad. Če tega ni mogoče na vsej črti uresničiti na tem zasedanju, meni njegova vlada, da bi bilo treba sklicati izredno zasedanje Generalne skupščine, ki bi ga posvetili izključno razorožitvi.

Sovjetski premier je poudarjal, da so dale dosedanje razprave v raznih komitejih in komisijah »zelo majhne rezultate ali pa jih sploh ni bilo« ter da je treba razgovore prenesti na plenum in na raven, ki bo omogočala dejanski napredek. Zahodne sile, zlasti ZDA, je obdolžil, da so krive dosedanjih neuspehov pri razpravljanju o tem vprašanju, ki je »vprašanje nad vsemi vprašanji«, t. j. najvažnejše za vse človeštvo.

Ameriški delegat je odgovoril, da so ZDA pripravljene takoj obnoviti pogajanja v Komiteju za razorožitev ZN ali v Komiteju desetih, hkrati pa je obdolžil ZSSR krivde za prekinitev pogajanj. Izjavil je, da niti plenarne razprave niti izredno zasedanje ne bodo prav nič pripomogle, in dokazoval, da je Politični komite najprimernejše mesto za nadaljevanje razprave o razorožitvi. Prizadeval si je, da bi razpravo omejil na formalno vprašanje v nasprotju s Hruščevom, ki je vztrajal predvsem na sklicanju izrednega zasedanja in na tem, da bi bila razprava na ravni predsednikov vlad, in sicer čimprej, da torej ne bi zavlačevali in izgubljali dragocenega časa in, pri ločnosti, dokler ima še malo dežel raketno in atomsko orožje.

Sovjetskemu premieru se je zdelo potrebno odgovoriti na pripombe ameriškega delegata. Zelo razburjen je opozoril, da so sovjetski predstavniki dolgo sodelovali pri razgovorih v komitejih in da so izkušnje pokazale, da tam pijejo kavo in čaj, pravih razgovorov pa se izogibajo. Če izbruhne vojna, se bo to zgodilo zaradi tega, je dejal Hruščev, ker v tej dvorani ne doumevajo nevarnosti.

Hruščev je poudaril, da izdeluje Sovjetska zveza »rakete na traku kot klobase«. Če ne bodo ustavili oboroževalne dirke, se svet kaj lahko znajde v nevarnosti.

Načrt za vesolje

Nacionalna ustanova za vesoljske polete (NASA) je objavila plan ameriških poletov v vesolje: 1961 — človekov polet v vesolje; prvi satelit (brez človeka) na Luno; 1962 — prvi polet satelitov z instrumenti na Mars in Venero; 1963–1964 — polet rakete (brez človeka) na Luno in vrnitev na Zemljo; 1965 — prvi poskusi z raketami na atomski pogon; 1966–1967 — prvi polet rakete s človekom okoli Lune.

Ameriški znanstvenik nemškega porekla von Braun, graditelj Hitlerjevih raket med drugo svetovno vojno, je izjavil, da pa lahko Sovjetska zveza vsak čas pošlje človeka v vesolje.

POSKUSI ARETACIJE LUMUMBE

Dolgotrajno prizadevanje, odpraviti Lumumbovo zakonito vladno, se pravi, odstraniti Lumumbo s političnega prizorišča in tako zagotoviti prosto pot politikom, ki so pripravljeni sodelovati v kolonialistični igri, za zdaj še ni dalo določenega rezultata.

Lumumba je še v rezidenci predsednika vlade, od koder se je v nedeljo odpravil na sprehod po mestu in so ga prebivalci povsod pristrčno pozdravljali. Kjer koli se je ustavil, povsod je imel krajši govor, hkrati pa se je razgovarjal z državljani in jim razlagal politični položaj.

Sprejem, ki mu ga je priredilo prebivalstvo, je še bolj razsrdil kolonialiste in njihove pristaše iz skupine Kasavubu-Mobutu-Bomboko. Ti so spoznali, da bo njihov položaj težaven, dokler bo Lumumba svoboden, zato so za-

snovali akcijo, da bi ga aretirali. Predsednik tako imenovanega Sveta komisarjev Bomboko je izdal skupaj z Mobutujem in z državnim tožilcem nalog za aretacijo premiera Lumumbe in poslal vojake pred njegovo rezidenco. Sile OZN, ki varujejo poslopje, pa so preprečile poskus. Predstavniki ZN je izjavil, da je aretacija mogoča le v skladu z zakonom, ta pa določa, da mora parlament dati prispevek za tak ukrep. Tako je poskus spodletel.

Vendar pa si niso nehali prizadevati, da bi to dosegli. Delovali so začeli predvsem v parlamentu, se pravi, pridobivati člane, da bi potem zakonito uresničili svoj naklep. Nekaj znamenj že kaže, da kolonialistom uspeva podkupovanje in pridobivanje nekaterih Lumumbovih pristašev. Tako je skupina poslancev stranke Cereja, ki je član Lumumbove koalicije, nastopila s »novo formulacijo«, ki predvideva ustanovitev začasne koalicijske vlade v soglasju s polkovnikom Mobutujem. Ta vlada bi ne imela predsednika, temveč samo dva podpredsednika. Govori se, da se nagiba k takšni odločitvi tudi predsednik skupščine Kasongo.

Za zdaj »nova formula« nima dovolj zagovornikov, da bi si nje snovali črtni sklici parlament. Kaže, da Lumumba še ima večino, prav zato ne skličejo parlamenta. To pa daje slutiti tudi Lumumbovo vztrajanje, naj se sestane parlament. Če to doslej ni uspelo, še ne pomeni, da ne bo v prihodnje. Najnovejša poročila iz Konga povedo, da se Lumumbove vrste v določenem obsegu krčijo. Ali mu bo uspelo zaustaviti ta pojav, ali pa se bo proces nadaljeval zaradi zmešnjave in velikih denarnih sredstev, ki jih vlagajo kolonialisti, da bi podprli svoje manevre, je za zdaj težko reči, vsekakor pa poveljstvo ZN ne stori ničesar v podporo zakonite vlade, da bi ta lahko uveljavila svoje pravice in izpolnjevala dolžnosti, s čimer daje poveljstvo ZN možnosti za nadaljnje spletke proti neodvisnosti in ozemeljski nedotakljivosti Konga.

Pred pogajanjmi s Patet Laom v Laosu

Vlada Suvana Fuma se je odločila za pogajanja s predstavniki levicarskega ljudskega gibanja Patet Lao, katerega enote imajo v oblasti severozahodno pokrajino Sam Neua. Pogajanja se bodo začela po sestanku, na katerem bo vlada določila stališča, ki naj jih zagovarja vladna delegacija.

Medtem je kapetan Kong Li, voditelj državnega udara v Laosu pred sestavo Fumove vlade izjavil, da ne bo upošteval kraljevega ukaza o prekinitvi sovražnosti med njegovimi enotami in prozgodnim upornim generalom Nosavanom Fumijem. Suvana Fuma je grajal zaradi neodločnosti v boju proti zahodni ekonomski blokadi in proti generalu Fumiju, ki uživa podporo Tajске in pakta SEATO.

Profesor — predsednik

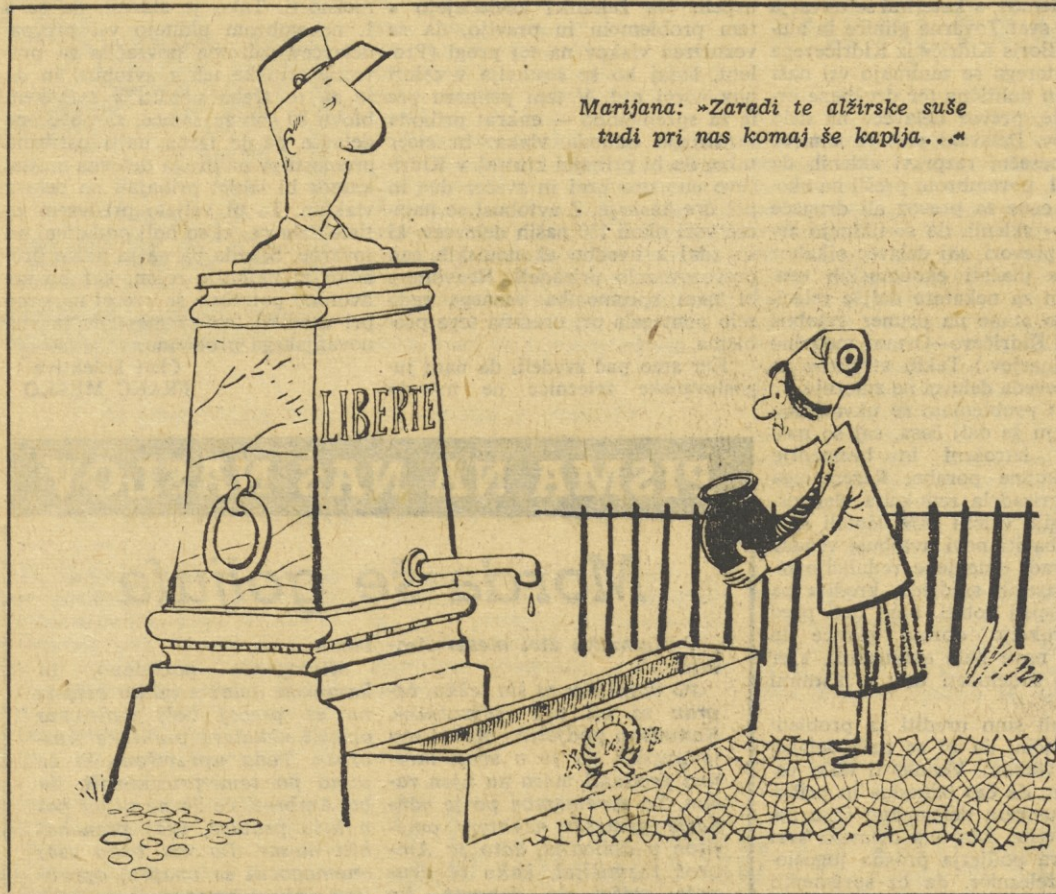
Novi predsednik Brazilije Janio Quadros je mlad. Star je 42 let. Je zelo izkušen, inteligenten in elastičen politik. Levim in desnim je po nekaj obljubil. Pravi, da ima bolj napredne poglede v zunanji kot pa v notranji politiki. Vselej je bil politična zagonetka in seveda je ostal to tudi zdaj, ko je objavil program svoje bodoče vlade.

Včasih je bil Quadros levo usmerjen profesor in svetnik, potem demokratski župan in na koncu guverner bogate države Sao Paulo. Quadros, ki mu številni pripisujejo veliko ambicioznost, ve, kaj je državniška slava, ve pa tudi dobro, da le-to ni moč doseči s tem, da bi zaviral razvoj dežele. Njegovi temelji politike kažejo, da hoče najti nekakšen kompromis med težnjami konservativcev in novimi smernimi stvarnostmi dežele, ki pa jih močno občuti. Na podlagi tega se zdi, da je hotel Quadros hkrati zadovoljiti vse: veleposelnike, industrialce, nacionaliste in najbolj zagrizene predstavnike tujega kapitala, pa tudi konservativne pristaše gospodarskega liberalizma.

Da bi ugodil veleposelnikom, ne govori o agrarni reformi in obljublja, da bo ustavil konfiskacijo določenega dela dolarja, ki ga dobivajo iz izvozom kave in se je doslej je danes.

zbiral v skladu za industrializacijo. Prav tako je objavil politiko gospodarske stabilizacije. Istočasno pripoveduje, da za Brazilijo kot narod »ni alternativne med razvojem in stagnacijo« in proklamira, da bo sinteza programa njegove vlade — gospodarski razvoj. To so prvi vtisi in označitve novega predsednika brazilске vlade. Seveda pa z zmago opozicije Brazilija ne bo kar čez noč prenehala biti to, kar je danes.

Marijana: »Zaradi te alžirske suše tudi pri nas komaj še kaplja...«

OPOZORILO VZHDNOEVROPSKIH DEŽEL NA ZAHODNONEMSKO NEVARNOST

Vlade SR Češkoslovaške, DR Nemčije, LR Poljske in Sovjetske zveze so poslale narodom in vladam vseh dežel po svetu skupno izjavo, v kateri opozarjajo na nevarnost za mir za radi čedalje širše dejavnosti revanističnih in militarističnih sil v Zahodni Nemčiji. V izjavi pozivajo vse dežele, naj se skupno upro tej grožnji miru, preprečijo atomsko oborožitev Bundeswehra in storijo vse, da bo z Nemčijo sklenjena mirovna pogodba. V izjavi je rečeno, da so zahodne sile odgovorne za sedanji položaj v Zahodni Nemčiji in za nadaljnji razvoj.

ZASEDANJE NOVEGA INDONEZIJSKEGA PARLAMENTA KONČANO

Indonezijski parlament medsebojne pomoči, ki so ga sestavili letos junija, je zaključil svoje prvo zasedanje. Njegovo delo je bilo zelo plodno, sprejel je pet novih zakonov in objavil nekaj važnih deklaracij o zunanjepolitičnih vprašanjih. Tako je sprejel zakon o kmetijstvu, ki ureja nekatere poglavitne probleme v skladu s prizadevanjem dežele za socialistično ureditev.

ladna vojna, je tudi to vprašanje postalo predmet srditih sporov.

Enajst let je minilo od revolucije na Kitajskem, enajst let obstaja LR Kitajska z vlado v Pekingu. Ves ta čas je pred OZN vprašanje, kdo ima pravico zastopati to deželo v njenih organih: vlada LR Kitajske, ki kontrolira vse nacionalno ozemlje razen Tajvana in nekaterih drugih otokov v Kitajskem morju, ali pa Cang-tajškova klika, ki je pod zaščito ameriške mornarice našla zavetje na teh otokih. To vprašanje pa ne more priti na dnevni red zaradi odpora ZDA in njihovih zavetnikov, ki si prizadevajo na vse načine, da bi novi Kitajski preprečili sodelovanje v organih Združenih narodov.

Po zaslugi čedalje večjega številca azijskih in afriških dežel, ki se vključujejo v članstvo OZN, je bila letošnja razprava za Kitajsko nekoliko ugodnejša kot prejšnja leta. Medtem ko sta

cijo, ki lahko le škoduje ugledu in učinkovitosti svetovne organizacije.

Zaradi te logike je bilo glasovanje to pot mnogo ugodnejše kot doslej. Za razpravo o tem vprašanju je bilo 34 delegacij, medtem ko je Zahodu uspelo zbrati za svoje stališče le 38 glasov. Takšen rezultat kaže, da Kitajski ne bodo več mogli dolgo odrekati zakonitega mesta v ZN.

KJE NAJ RAZPRAVLJAJO O RAZOROŽITVI

Drugo priložnost za srdit govorilski spopad je dala razprava o tem, kje naj bi razpravljali o razorožitvi, ali na plenarnih sejah, kakor je predlagala ZSSR, ali pa v Političnem komiteju, kakor so zahtevale zahodne sile.

Najprej je sovjetski premier vztrajal pri tem, da je treba o splošni in popolni razorožitvi razpravljati na plenarnih sejah ob

KAJ SI?

Ameriški državljani ali državljani Vatikana?

Ko zdaj številni Amerikanci odpro svoje poštne nabiralnike, začudeno ostrmijo pred letaki, na katerih piše: »Ali ste Amerikane, ali ste državljani Vatikana? Če bi bil predsednik katolik, ali bi moral izvajati papeževе direktive? Zgostovo bi jih moral! V tem primeru bi postali tudi vi državljani Vatikana.«

Tole kaže in opozarja na veliko dilemo v ZDA, namreč, ali bo Kennedy, ki je katolik, in če bo izvoljen za predsednika, izvrševal papeževе direktive, ali bo neodvisen od Vatikana.

Republikanska stranka, ki je v vsem tem velikem vprašanju dobila močno orožje propagande, s tem ne varčuje, temveč v tej smeri gloda in vrta. Tudi številni drugi ameriški državljani so ob premišljevanju te možnosti za hip zakolebali v odločitvi, kaj bodo storili drugi tork meseca novembra.

John Kennedy, demokratski kandidat za predsednika ZDA, je katolik. ZDA doslej v svoji zgodovini niso imele predsednika katoliške vere. Edini je bil leta 1928, in sicer demokrat Al Smith, vendar je bil prav zaradi tega hudo po-

ražen. Seveda se je odtlej število katoličanov močno povečalo, vendar so še vedno manjšina. Kennedy vsekakor računa na glasove katoličanov. Seveda bo moral dobiti tudi precej protestantskih glasov, zato mora posebno tem zagotoviti, da ne bo, čeprav katolik, postopal tako, kot bo to zahtevala avtoriteta rimskega papeža.

Za vse to so opravičljivi razlogi. Mogoče ne zaradi tega, da bi Kennedy to hotel, temveč, ker to zahteva Cerkev.

Poglejmo uradno objavo »Osservatore Romano« z dne 8. maja 1960, v kateri piše:

— Cerkev, ustvarjena od Jezusa Kristusa kot popolna družba s svojo hierarhijo, ima neomejeno oblast resnične jurisdikcije nad vsemi svojimi verniki. Zategadelj ima dolžnost in pravico, da jih vodi, usmerja in da jih vzgaja po idejah in akcijah v skladu z diktatom evangelijskega... Katolik ne more nikdar ignorirati naukov in direktiv Cerkev, temveč se mora držati na vsakem področju svoje aktivnosti, v privatnem in javnem življenju, zakonov, smeri in instrukcij hierarhijske.

Zelo jasno povedano!

Protestanti so v predvolilni kampanji opozarjali, da to ne velja samo za Italijo temveč, da so naklepno ljudje iz Vatikana formulirali vse to pred volitvami.

Kennedy je moral večkrat izjaviti, da ne namerava voditi politike po direktivah in interesih Vatikana. Minuli mesec je na skupščini Združenja protestantskih pasttorjev rekel:

»Pristaš sem enotne Amerike, v kateri bo ločitev cerkve od države absolutna. Hočem Ameriko, v kateri ne bo niti eden katoliški duhovnik ukazal predsedniku, če bo on katolik (oziroma protestantski pastor ne bo ukazal predsedniku protestantu), kako naj dela, ne bo v cerkvi govoril svojim vernikom, za koga naj glasujejo, in v kateri nobena cerkev ne bo prejemala od države skladov za svoje šole, in v kateri ne bo niti enemu državljanu onemogočena javna služba zato, ker ni iste vere kot predsednik.«

Razumljivo je, da je kampanja njegovih nasprotnikov s temi verskimi motivi vse bolj široka in huda, čim bliže so volitve.

Slišati je moč vse mogoče domneve. Nasprotniki, republikanci, opozarjajo državljane, da jim grozi nevarnost tudi v zunanji politiki in z debelimi črkami poudarjajo, da ima Vatikan diplomatske zveze z 42 državami.

Seve je akcija nasprotnikov sprožila reakcijo. V Washingtonu so ustanovili posebno nacionalno organizacijo, ki vodi akcijo za Kennedyja. Vodi jo pa protestant. V milijonskih nakladah razmnožuje ta organizacija Kennedyjeve izjave, posebno tiste o veri in njegovih namerah. Direktor protestantskega seminarja Paul Tillich v centru za teološki študij Amerike je izjavil:

»Okleval sem nad predsednikom katoličanom, vendar sem se kljub temu odločil za Kennedyja. Prepričan sem, da funkcijo ne dela samo človek, temveč tudi funkcija dela človeka. Ustava določa, kakšen mora biti predsednik. ZDA mora biti tvegati, če imajo predsednika katoličana. Pravzaprav je vsaka izvolitev tvegana. Eisenhower je bil tveganje iz drugih razlogov, Nixon bi bil prav tako tveganje iz določenih razlogov.«

Zdajšnji nemški generali, Ruge, Kanichber in Henssinger

NEMCI IN OROŽJE

»OBOROŽENI MIR«

Zavezniki so se leta 1945 zedinili v tem, da je oborožena Nemčija nevarna za človeštvo, in sicer »vse do tlej, dokler ne bodo vseh nemških prebivalcev prevzgojili.« Zahodno-nemški premier Adenauer je deset let pozneje zahteval od zahodnih sil, da oborožijo Zvezno republiko Nemčijo.

Zahodna Nemčija je do sredine leta 1960 dosegla, da ima v armadi okrog 250.000 ljudi, in sicer 150.000 v kopneni vojski, 61.000 v letalstvu, 22.500 v mornarici, 14.500 pa v teritorialni obrambi, kar predstavlja dve tretjini od kontingenta, ki so ga planirali za leto 1963.

Kopnena vojska naj bi imela 12 divizij, od tega so doslej formirali 7 (6 pešadijskih in 1 planinsko), štiri formirajo, medtem ko bodo ostale prihodnje leto. V teku je tudi formiranje raketnih enot.

Vojno letalstvo naj bi imelo do leta 1963 28 skupin (skupina ima 45 do 75 letal) s približno 1700 borbenimi letali. Do sredine letošnjega leta je imela Nemčija le 4 skupine lovcev — bombarderjev in transportno skupino, 6 skupin pa pravkar formirajo. To veliko zakasnitev v organizaciji letalskih enot je pripisati preusmeritvi na dirigrane projekte, za katere se je odločilo nemško vojaško vodstvo, in ki prej niso bili predvideni.

Za vojno mornarico predvidevajo 12 pomorskih in 2 pomorsko-letalske skupine rušilcev, podmornic in motornih torpedovk.

Po podatkih, ki jih objavljajo v zahodnem tisku, ima Nemčija zdaj okrog 1000 borbenih letal in okrog 2000 tankov. Pešadijske in »panzerdivizije« so sodobno oborožene, popolnoma motorizirane in imajo tudi raketno artilerijo. Divizije imajo v svojem sestavu vse rodove in službe ter predstavljajo miniaturne, vendar zelo gibčne male armade. Čeprav je njihovo število vojakov precej manjše, kot je bilo to v divizijah med vojno, je njihova moč precej povečana. Le-te so tako organizacijsko urejene in preskrbljene s tehniko,

da se lahko bojujejo v pogojih klasične in atomske vojne.

Najnovejša zahteva nemških vojaških komandantov, da jim odobrijo atomsko oborožitev in strateške rakete tipa »Polaris« (ta raketa lahko preleti 1500 do 2500 km in jo lahko izstrelijo iz podmornice ali iz morja), kakor tudi izjava ministra vojske Straussa, da je Nemčija sprejela samo »oboroženi mir«, oživljajo v spominu dogodke iz časov druge svetovne vojne.

Bonn neti hladno vojno

Bonnska vlada sodi med najhujše nasprotnice popuščanja mednarodne napetosti. Svoja prizadevanja je stopnjevala zlasti zadnje čase v zvezi z zasedanjem Generalne skupščine ZN in z berlinskimi vprašanji. Med drugimi akcijami te vrste je Adenauerjeva vlada odpovedala prejšnji petek trgovsko pogodbo z DR Nemčijo, sklenjeno leta 1951. Hkrati je Bonn sprožil kampanjo, v kateri poziva Zahod, naj podpre bonnske akcije in uveljavi popolno prepoved trgovine z vzhodom, če DR Nemčija ne bo ugodila bonnskim zahtevam.

Zahodnonemški gospodarski minister Ludwig Erhard je celo izjavil, da je prepoved trgovine z vzhodom »edina praktična in pravilna rešitev, ki bi onemogočila vzhodnoevropskim deželah, da bi s svojim blagom in materialom konkurirale proizvodom Zahoda v nemodno razviti deželah.«

Če v vsemu dodamo še izjavne revanšistne izjave v zahodnem delu Berlina in v Zahodni Nemčiji ter namen, da bi Bundestag zasedal v Zahodnem Berlinu, jasno spoznamo, kako odločno se bonnski revanšisti in militaristi trudijo za ohranitev in za stopnjevanje napetosti v Evropi in po svetu — pa čeprav v škodo nemškega ljudstva. In skrajni cilj vsega prizadevanja: omogočiti oborožitev Bundeswehra s atomskim orožjem, sprčo česar bi Zahodna Nemčija končno le postala tudi na vojaškem področju vodilna sila v Zahodni Evropi.

Izvedeli smo, da

...umre na Japonskem vsako leto za rakom okoli 87.000 ljudi.

...je postala ciprska republika članica Mednarodne organizacije za delo. Tako šteje zdaj ta posebna agencija OZN 85 članic.

...je bilo avgusta v ZDA na vsakih tisoč zaposlenih delavcev po 59 nezaposlenih, kar je hkrati najvišja števila od lanskega novembra. Po mnenju strokovnjakov dela okoli 13 milijonov delavcev skrajšan delovni čas, torej so le delno zaposleni.

...je določilo zahodnonemško obrambno ministrstvo 3,5 milijarde mark za graditev vojske. Od te vsote so porabili v obdobju 1955–1959 v ta namen 729 milijonov. Večino vojašnic gradijo zdaj na Bavarskem in v Baden-Württembergu.

...štejejo indijski sindikati po najnovejših podatkih 3,4 milijona članov. Večina sindikalno organiziranih delavcev je v članjenih v Nacionalnem kongresu sindikatov Indije, ki ima 1.503.000 članov, na drugem mestu pa je Vseindijski kongres sindikatov z 1.080.000 včlanjenimi delavci.

...se je število obiskovalcev filmskih predstav lani v Veliki Britaniji znižalo za nadaljnjih sto milijonov. V primerjavi z letom 1956 je bilo lani polovico manj filmskih gledalcev. V minulih petih letih so v Veliki Britaniji zaprli 400 kinematografskih dvoran.

...bo znašala letošnja svetovna proizvodnja svinca 2.205.000 ton. Proizvodnja torej narašča počasneje, kot so napovedovali januarja letos. Poglaviti vzrok: velike zaloge svinca, ki so znašale letos julija 334.000 ton.

...v deželah Jugovzhodne Azije, v svetovnem merilu najgostejše naseljenem področju, nima okoli 900 milijonov ljudi osnovnih sredstev za informacije. Na tisoč prebivalcev pride komaj 10 izvodov tiska, manj kot pet radijskih sprejemnikov in samo pet kinematografskih sedežev.

Pismeni ne plačajo davkov

Silvanus Olimpio, predsednik Toga, je podpisal akt, v katerem za zmanjšanje nepismenosti v svoji deželi postavlja neobčajen ukrep: Vsi tisti, ki na uradnem izpitu dokažejo, da znajo brati in pisati, bodo leto dni oprosti davka.

U-2 in pes

V nekem razgovoru z novinarji je sovjetski predsednik Hruščev, ko ga je neko vprašal, če se bo sestel s predsednikom Eisenhowerjem, zelo jezno odgovoril: »Zakaj me to vprašujete? Organizirali ste demonstracije proti meni. Ali veste, da je Eisenhower poslal letalo, ko me je pričakoval? Ali se je lahko zgodilo še kaj hujšega? Kaj bi si mislili, če bi vas povabil in spustil psa za verige?«

KDO JE VKLJUČIL SIRENO

V Navsariju, malem mestu v državi Bombaj — mesto ima tri velike tekstilne tovarne in nekaj drugih manjših industrijskih podjetij — se je pred meseci zgodila nesreča. Delavec, ki je zlezal na visoki dimnik nad kotlarno, je nenadoma omahnil in padel v bližnji bazen s toplo vodo.

Alarmirana je bila vsa tovarna. Sirene so dolgo tulle, zato je tovarnar Set Bihabhai stopil ven, da bi pogledal, kaj se je zgodilo, in zakaj je neko brez njegove vednosti in dovoljenja potegnil za ročico, ki je sprožila sireno. Vsaka minuta stane denar. Če se bo proizvodnja zaradi tega zmanjšala, bo imel tovarnar nekaj tisoč rupij škode. Z balkona svoje pisarne je poklical glavnega čuvaja, ga vprašal, kaj se to pravi, itd.

Nekaj trenutkov kasneje je skupina delavcev pritekla pred Setonovo pisarno. Razburjeni so bili in zasopli, nekaj so hoteli povedati, pa so se bali. Močje so stali pred stopnicami v pisarno, ki je imela klimatske naprave in najmodernejšo instalacijo z razkošnimi naslanjaji in vsem drugim udobjem.

»Gospod Set, Hira je padel z dimnika v bazen tople vode in je najbrž mrtev. Ne moremo še ponj, ker je voda zelo topla.«

Krvave so postale Setove oči, tovarnar se je tresel od srda.

»Kaj me briga! Čemu ste prišli k meni? Kdo je vključil sireno? Vr-zite ga iz tovarne! Nočem ga videti! Mar ne ve, kolikošno izgubo bom imel zaradi vsake zapravljenе sekunde? Mar mi bo on poravnal to izgubo? S sireno dajte znamenje, da se delo nadaljuje, oditi boste smeli, ko boste dvakrat nadomestili zamujeni čas! Pojdite, Hirovo truplo pa pustite v bazenu! Storitni ne morete ničesar. Prišla bo policija, ki bo ugotovila, kaj se je zgodilo.«

Ta dogodek ni edini. Mnogokje so lastniki tovarn še vedno bogovi, njihovi ukazi pa zakon. Čeprav so zakoni za zaščito delavcev, je glas lastnika zakon, razen če delavske organizacije zavzemajo trdno stališče glede plač, delovnih pogojev in drugih delavskih pravic.

V Navsariju se sirena ni oglasila, ni pozvala delavcev, naj nadaljujejo delo. Namesto tega so delavci ob novici o Setovih surovih ukazih in nečloveškem obnašanju naglo zapuščali delovna mesta in se zbirali na velikem dvorišču. Sindikalni voditelji so ostro nastopili proti gospodarstvenemu surovemu ravnanju. Z izjemo predstavnikov enega sindikata so zavzeli enotno stališče in sklenili z večino glasov napovedati časovno neomejeno stavko, vse dokler ne bo tovarnar spremenil svojega odnosa.

V navsarijski tovarni so štirje glavni sindikati. Preden so sprejeli sklep o stavki, so ognjevitno razpravljali. Sindikat, ki je bil med glasovanjem proti sklepu, kasneje ni več posebno ugovarjal.

Zakon določa, da v sporih med delavci in delodajalci posreduje poseben namestnik za delovne odnose, ki ga za leto dni imenuje vlada ustrezne indijske države. Ta namestnik v večini primerov niti ne naveže stikov z delavci, ker ga delodajalci obsujejo s svojo pozornostjo in z darili. Njegovo delo je opravljeno, brž ko popije čaj in se z nekoliko težjim žepom vrne v svojo pi-

sarno, kjer napiše poročilo, da je popravil napake in krivico, ki so jo bili storili delavcem!

V Indiji imajo štiri glavne in priznane sindikate, ki so povezani s političnimi strankami. Seveda so odnosi med temi strankami in sindikati zasnovani na interesih teh strank, zlasti v zvezi z volitvami, njihovi nameni pa je, pridobiti za te stranke kar največ delavskih glasov.

Največ članov ima Indijski nacionalni kongres Tradeunionov (INTUC). Njegovo članstvo presega milijon, medtem ko imajo drugi trije sindikati pod milijon članov. Ti trije sindikati: Hind Mazdur Sabha, Vseindijski kongres Tradeunionov in Združeni kongres Tradeunionov. Trije sindikati so povezani z levičarskimi strankami. Sindikati so organizirani po industrijskih panogah, imajo pa centralnega in republiške organe. V celoti je 173 centralnih teles in 8180 republiških organizacij.

V organiziranem sektorju indijskega gospodarstva je večina delavcev zaposlenih v tovarnah. Dnevno je zaposlenih povprečno 3.087.864 delavcev, na plantažah jih dela 1 milijon 212.636, na železnici 1.111.026, v rudnikih 628.587 in v glavnih pristaniščih 30.626.

V enem samem letu je bilo 1630 sporov med delom in kapitalom, zaradi stavk je bilo izgubljenih skupno 6.429.000 delovnih dni. Spori so se nanašali večinoma na zahteve po višjih plačah in po boljših delovnih pogojih.

Glede socialne varnosti delavcev si prizadevajo tako osrednja kakor republiške vlade, da bi storili kar se le da za izboljšanje socialnega, ekonomskega, prosvetnega in splošnega položaja delavcev. Po zakonu iz leta 1948 je socialno zavarovanje obvezno za vsa podjetja, v katerih je zaposlenih nad dvajset ljudi. Imajo poseben sklad, v katerem se zbirajo prispevki delavcev in namestnikov. Razen tega so še mnogi drugi skladi — za rudarje, za delavke, za pomoč v primeru brezposelnosti itd.

Najvažnejši pri vsem tem je plan za graditev delavskih stanovanj. Re-

publiške vlade zagotavljajo posebne olajšave vključno z dajanjem parcel in kreditov za zidavo delavskih stanovanj. Država zahteva od delodajalcev, naj gradijo primerna, higienska naselja, v katerih so stanovanja z nižjo najemnino. Imajo tudi delavske stanovanjske zadrage. Doslej so po zaslugi vsega tega zgradili nad 100.000 stanovanj po vsej deželi.

Sindikati so povezani s političnimi strankami, vendar imajo enoten skupni cilj: izboljšati ekonomske, politične, socialne in kulturne razmere delavcev. Sindikati pa se razlikujejo po določenih temeljnih načelih glede tega, kako doseči te cilje. Indijski nacionalni kongres Tradeunionov, ki so ga ustanovili leta 1947, se zavzema za to, da bi prišla

industrija v narodno premoženje in prišla pod državno nadzorstvo, dalje za večje sodelovanje delavcev pri upravljanju industrije in za njihovo popolno udeležbo pri nadzorstvu, in sicer tako, da bi se vse to uresničilo postopno, po miroljubni poti in na demokratičen način.

Sindikat Hind Mazdur Sabha, ustanovljen leta 1948, se bori za demokratično socialistično družbo kot dosežek zakonitih, mirnih in demokratičnih metod. INTUC in HMS se torej zavzemata za demokratično pot. Prvi sindikat je povezan s Kongresno, drugi pa s Socialistično stranko.

Vseindijski kongres Tradeunionov — ustanovili so ga že leta 1920 — se bori za socialistični državni sistem ter za podružbljenje in nacionalizacijo sredstev za proizvodnjo, delitev in menjavo. Sindikat meni, da se delo in kapital ne moreta pomiriti, in je prepričan, da so sindikati organ razrednega boja v kapitalističnem sistemu. Ta sindikalna organizacija je povezana s Komunistično partijo.

DR. MADHUKANT MEHTA

NEW York — Predstavnikov neodvisnih dežel s »črnega kontinenta« je vedno več v OZN. Vsak mesec skoraj praznuje Afrika »rojstni dan« neodvisnosti nove dežele — Na sotožografiji: predstavniki nekaterih neodvisnih afriških dežel na zdajšnjem zasedanju Generalne skupščine.

cigarette

Lbar-Zeta

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Italijanka v Alžiru«

V soboto, 8. oktobra, smo gledali v Operi prvo premiero letošnje sezone, Rossinijevo komedijo v dveh dejanjih »Italijanka v Alžiru«. Njena glasba sicer ne dosega genialnosti »Seviljskega brivca«, je pa vendar (zlasti v prvem dejanju) zelo sveža in domiselna. Žal proti koncu opere zbledi in ker tudi odskočni dogajanje postaja vse bolj razvlečeno (menda ne bi bilo prevelike skode, če bi dirigent in režiser nekoliko črtala) končni efekt predstave ni takšen, kot bi gledalec, vajen te vrste operne glasbe, pričakoval. Kljub temu pa bo operna hiša pridobila s to predstavo marsikatero gledalca in tako je prav. Želim le, da bi bil njen repertoar tudi v tej sezoni prav tako zanimiv in napreden, kot je bil lani — čeprav nam okvirni načrt tega ne obeta v tolikšni meri kot pred letom dni.

Podoba »Italijanke v Alžiru« je scenografsko zasnoval akademski slikar Maks Kavčič z dovolj zanimivo in predvsem funkcionalno odlično rešeno sceno. Režiser Hinko Leskovec je uravnel predstavo v običajni brio italijanske komične opere, pri tem pa se skrbno izogibal pretiravanjem ter tako dosegel igralsko izenačenost vseh nastopajočih solistov. Glasbeno je vodil predstavo dirigent Bogo Leskovic zanesljivo in ritmično precizno, čeprav orkester ni bil vseskozi na običajni premijski višini. Med solisti je veljala glavna pozornost nosilki naslovne vloge, mladi Nadi Ševškovi, ki je pokazala odlični nastop, muzikalnost in izrazite igralske kvalitete. Tudi ostali protagonisti so dobro rešili svoje naloge, zlasti pa basist Ladko Korošec.

Mire Štefanac:

»Včeraj popoldne«

Mestno gledališče je začelo letošnjo sezono z novim, za slovensko javnost doslej neznanim avtorjem. Minuli teden so uprizorili igrano mariborskega profesorja Mira Štefanca »Včeraj popoldne«, ki je bila nagajena na predzadnjem natečaju Delavskega odra in je vzbudila zanimanje prav zaradi svoje sodobne in zato tudi aktualne tematike. Avtor se je resno in odkrito lotil problema sodobne družine, sodobnega človeka, nanizal je splet podob iz življenja, ki ga živimo, ga opazujemo kot neme ali glasne priče, o njem razglabljamo, ga obsojamo ter skušamo popraviti. Problem Štefančeve družine ni edinstven in enkratni, je boleč in občuten za marsikoga, za marsikatero mater in očeta ter doraščajočega otroka.

Drugo, prav tako aktualno, pa je vprašanje, kako je omenjeni problem zastavljen, ga obdelal in predstavil gledalcu. Verjetno niti ni imel namena psihologizirati in globlje analizirati notranjih občutij in konfliktov v ljudeh samih in med seboj. Brez ostrih nasprotij, brez zapletov in pretresljivosti je nanizal vrsto podob, v preprostem pogovornem stilu. Gledalcu se nehoti zazdi, da je skrivoma pokukal skozi okno sosedovega stanovanja, prisluhnil, se tiho namuznil, malce zamislil, pa spet odhitel dalje. Podoba, ki jo je videl, ga je sicer pritegnila in mu dala snovi za razmišljanje, ni ga pa pretresla, globlje gamila njegovih občutij ter zapustila v njem trajnejšega vtisa. Domiselnost v izbiri snovi je nadladala avtorjevo spretnost in znanje v izoblikovanju. Skoda, da je delo prav v dramaturško-tehničnem pogledu ostalo na začetku, neizbrušeno in nepopolno. Lahko bi doseglo veliko več, če bi nekaterim zgolj ilustrativnim dialogom in monologom odvzeli vse tisto, kar vsebine ne pogloblja in dejanja ne stopnjuje ter jih zaostri in stopnjevali z ostrejšimi konflikti in akcijo.

Osnovna prvina uprizoritve je izbor in pri tem je režiser Jože Gale povsem uspel. Trio Franca Presetnika, Vlado Simčičeve in Anke Cigojeve je kot zrasel z delom. Vlado je podala eno svojih najboljših, resnično doživetih in prepričljivih podob. Zato je kljub začetniškim slabostim avtorja delo na odru zaživelo v solidni predstavi. I. B.

»AKCIJA« NA POLPOTI

»Akcija« je v režijskem in igralskem pogledu prijetno presenečenje. Režiser je pokazal najprej več kot povprečno obrtno znanje — čeprav je to Janetu Kavčiču prvi celovečerni igrani film — potem pa tudi mnogo invencije, smisel za realistično, vendar nekako v svojski stil pridignjeno upodabljanje okolja, iznajdljivost v času in prostoru (v kolikih naših filmih je montaža popolnoma izgubila nit časa in prostorno orientacijo!) in sploh v smiselni kompoziciji posameznih sekvenc v celoto. Ponekod je sicer »delal psihološke pavze«, kjer jih v nedramatični, situaciji ali nedramatičnem dialogu ni, in je s tem ustvaril vtis razvlečenosti, tudi je v zadnjem delu filma, v pohodu na zapor nekoliko izgubil prejšnji smisel za prostor in čas — to bi pa tudi bili vsi pomembnejši očitki režiji. Njena največja odlika je enovit in čista kot redkokdaj. Tudi o igralski ekipi bi vedeli povedati le pohvale; med očitki bi bil pomembnejši edino nedosledno pogovorna izgovorjava dialoga (tudi nedosledno pogovorno napisanega), sicer pa slabih mest v njej ni bilo, medtem ko je v povprečju precej nad našo običajno ravni.

Kritičen zapis ob novem slovenskem umetniškem filmu »Akcija«

Manj prijetno je presenečenje (če to sploh je presenečenje) in dvoumno je, kar zadeva scenarij, ki ga je napisal Marjan Rožanc. Pohvale je vreden poskus ustvaritve filmske psihološke drame iz vojnih dni, v precejšnji meri uspel poskus, ki bo morebiti odprl pot drugim, boljšim. Hude slabosti v dramaturškem loku zgodbe pa zapuščajo nejasnosti v osnovni zamisli in ideji filma — nejasnosti, ki se prenašajo iz zgolj estetskega na idejno zgodovinsko področje in povzročajo, da je del občinstva film odklonil.

V načelu in tudi ob konkretnem primeru zagovarjam kar največjo možno strpnost, kajti edino tako bomo lahko na temo NOB, do katere boja še nimamo tiste tolikokrat dokazovane in tolikokrat zanikane zgodovinske distance, ki naj bi šele omogočala pravo podobo partizanskih bojev in človeških usod v njih, dobili zares dobre filme (isto velja za vse umetnostne zvrsti). Ob ocenjevanju ne le idejne, ampak tudi politično zgodovinske vrednosti umetniških del iz NOB pa se ne moremo zanašati zgolj na lastno doživljanje konkretnega tega ali onega dogodka iz let NOB, ampak moramo — to namreč zahtevamo od umetnika! — iskati celotno podobo, ki lahko v tem ali onem drobcu, zgodbi, drami, filmu, drugače odseva, je pa v bistvu ista prisotna povsod. Da ta celotna podoba v vseh svojih najrazličnejših odsevih v različnih umetniških delih mora ohraniti svoj osnovni zgodovinski vni smisel, je pač razumljivo. Scenarij za »Akcijo« so očitkom, da tega nima, izpostavile dramaturške slabosti zgodbe.

Scenarist je opisal napore dveh delov razbite partizanske enote — prvi del je v zaporu, drugi v predmestni drvarnici skrit — da bi se izklopala »z dna«, kamor ju je vrgel vojaški poraz. To niso partizani iz brigad, tudi niso povprečni partizani štajerskih terenskih enot — to so partizani, ki so telesno in duševno popolnoma na tleh. Tu moramo torej ugovarjati očitkom, češ, taki pa res nismo bili — taka je namreč bila povsem določena grupa v povsem določenih prilikah. Torej je zasnova (ne zgodba!) »Akcije« zgodovinsko verna v tistem osnovnem smislu, kajti take prilike so tudi bile in ljudje so v njih ravnali tudi tako, kot v tej zgodbi.

Ampak film nam nikjer in v ničemer ne pove, da so ti partizani potolčeni, razbiti, razkropljeni — edino v napisu na začetku, ki pa ni

del zgodbe; zgodba zavoljo tega ostane brez svojih osnovnih psiholoških utemeljitev. Če bi film v vrsti učinkovitih prizorov prikazal razbitje in uničenje partizanske enote na začetku in psihične posledice tega na preostalih borcih, bi vsakdo razumel njihovo ravnanje, ki je mnogokje neprepričljivo. K tej neprepričljivosti še pripomore dokaj intelektualen dialog, ki ga včasih govorijo povsem neintelektualni liki. Psihične poteze ljudi v »Akciji« so v svojem začetku v svoji utemeljitvi izpodrežane in postavljene v brezrazni prostor. Zato je tudi marsikdo revoltiran zoper nje. Scenarist bi kljub vsemu (zgolj »psihološkim ambicijam« namreč) mogel začeti svojo zgodbo tam, kjer se je v resnici začela: s popolnim propadom partizanskega oddelka kot celote, kot skupnosti; potem bi verjeli tem iz vsake skupnosti iztrganim posameznikom, katerih raztrganost in razdvojenost notranjost je hotel pisec pokazati — tako jim pa ne moremo povsod verjeti.

V celoti je »Akcija« v tematskem pogledu sicer prvi in zato dokaj slab pokušaj psihološke filmske drame, vendar če že ne obet, pa vsaj pomemben mejnik v razvoju našega filma tudi v to smer — v realizaciji pa zelo lepa afirmacija ekipe, ki je film ustvarila, prijetno presenečenje, kot smo rekli v začetku.

M. MIKELN

SODELOVANJE

NA POBUDO SINDIKATOV JE PREDSEDSTVO SKUPNOSTI JUGOSLOVANSKIH UNIVERZ RAZPRAVLJALO O VPISU KANDIDATOV BREZ POPOLNE ŠOLSKE IZOBRAZBE.

Zveza sindikatov je v zvezi z izobraževanjem in vzgojo delavcev in nameščenecv posebej zainteresirana tudi za dosledno uveljavljanje politike pridobivanja višjih in visokokvalificiranih kadrov iz vrst neposrednih proizvajalcev. V tem smislu je Centralni svet sindikatov izvedel vrsto ukrepov zlasti v okviru priprave delavcev in nameščenecv brez poprejše šolske izobrazbe na opravljanje sprejemnih izpitov.

Letošnji izpiti druge generacije kandidatov brez popolne šolske izobrazbe so pokazali, da je dalo to prizadevanje pozitivne rezultate. Zvišalo se je tako število kandidatov, ki so uspešno opravili izpite, kakor tudi število tistih, ki se bodo med šolskim letom na delavskih univerzah pripravljali na prihodnje izpitne roke. Hkrati se je pokazala potreba, da bi posplošili izkušnje in izoblikovali skupna stališča.

Centralni svet je zaprosil predsedstvo Skupnosti jugoslovanskih univerz, naj prouči nekatera temeljna vprašanja; izboljševanje in izenačenje programov za sprejemne izpite, oblikovanje enotnih meril za ocenjevanje, medfakultetno in meduniverzitetno sodelovanje tako pri organizaciji izpitov kakor pri izdajanju priručnikov, ki jih kandidati nujno potrebujejo; sodelovanje z ustanovami, predvsem pa z delavskimi univerzami, ki pripravljajo bodoče študente. Svet je predlagal, naj bi proučili možnosti za ustanovitve centrov za redni in izredni študij po ošestem vzorcu. Ti centri bi v celoti spremljali problematiko začasnih pri tem, kdo iz vrst neposrednih proizvajalcev se vpiše in kako mu pomagajo, pa vse do njegovih študijskih uspehov.

Predsedstvo je posvetilo posebno pozornost tem zahtevam.

Predstavnik Centralnega sveta ZSJ je izrazil pripravljenost, da bi sindikat še aktivneje sodeloval pri reševanju teh problemov. Sindikat ni bil povsem zadovoljen s sestavo kandidatov, med katerimi jih nekaj ne ustreza zamisljeni odloki Zveznega izvršnega sveta o vpisu in univerzitetnem študiju ljudi brez popolne šolske izobrazbe, ter je opozoril na razmišljanje, da bi bila ta akcija kompromitirana. Sindikat je namreč zainteresiran za to, da pridejo na univerzo sposobni ljudje iz prakse, in sicer iz dveh razlogov; prvič, kolikor bi izpit srečno opravili premo, zrediti kandidati s premošnjim čutom odgovornosti ter bi potem med študijem ne pokazali zadovoljivih rezultatov, bi to drugima vprašanjem, in drugič, s tem bi dobili argumente razni konservativni elementi, ki pravijo, da je ta akcija vnaprej obsojena na neuspeh. Sindikat se zavzema za to, da bi na izpiti ocenili splošno sposobnost kandidatov za uspešno spremljanje predavanj in je proti »olajšavam«.

Dosedanja praksa je nakazala nekaj pojavov, za katerih rešitev sta potrebna čas in razumevanje. Posamezne fakultete imajo različna merila. Tako imajo na skopskih fakultetah tri izpitne roke, v Beogradu dva, na beograjski pravni fakulteti je treba opraviti izpit iz štirih predmetov, v Ljubljani iz dveh, hkrati pa je treba opraviti tudi pismeni izpit, česar v Beogradu ne zahtevajo. Ponekod ni zadostnega sodelovanja z delavskimi univerzami, drugod pa zamudo objavljajo programe in pravilnike, kar po svoje vpliva na izpitne rezultate ipd.

Med razpravo so udeleženci ugotovili, da je mogoče pozitivno izkušnje zlasti tistih univerz, ki sodelujejo s sindikati (Beograd, Ljubljana, Sarajevo idr.), uspešno uveljaviti tudi drugod, da je mogoče izoblikovati enotna stališča tako pri sestavljanju programov kakor pri merilih na izpiti in v zvezi s pomočjo med študijem. Na podlagi izkušenj beograjske univerze so predlagali, naj bi fakultete podprle delavske univerze s kadri za pripravljalne tečaje, po možnosti pa naj bi jim pomagale tudi s prostori, z laboratoriji itd.

Na koncu so sklenili, da bo Skupnost jugoslovanskih univerz po analizi, ki jo bo pripravil Centralni svet Zvez sindikatov, na posebnem posvetovalnem proučila izobraževanje ljudi iz prakse, se pravi delavcev in nameščenecv, na naših najvišjih šolskih ustanovah.

Prizor iz »Akcije«, eden tistih, ki so v filmu precej nejasni, verjetno zaradi montažnih »škarij«

NAS KOMENTAR

BOMO IZGNALI DOLGČAS..?

Ljudje smo različni. Vsak ima svoje interese, tega navdušuje to, drugega ono. In tako si svoje delo, pa učenje in zabavo ter razvedrilo vsak urejuje po lastnih zmognostih in nagnjenjih. Seveda vsega, kar nas zanima, kar nam omogoča temeljitejšo poznavanje sveta in življenja, kar nas razveseljuje in zabava, ne najdemo na enem samem kraju. Podjetje, šola, kino dvorana, gledališče, dom — kdo bi vse naštel — povsod najdemo del tistega, kar si želimo, potrebujemo in kar vse skupaj predstavlja naš vsakdanji dan. Nič novega ni to. Prav tako pa vsi vemo, da smo marsikdaj v zagati, in nejevoljni, ko svojih želja ne moremo zadovoljiti ker enostavno ne vemo, kje in kdaj bi jih uresničili. Zlasti takrat, ko si zaželimo zabave in kulturnega razvedrila, pogovora s prijatelji, kratkega predavanja ali diskusije o tem ali onem kulturnem ali političnem dogodku in podobno. Še posebno je to pereče v manjših krajih, kjer so možnosti preživljanja prostega časa zelo omejene.

Take in podobne ovire smo pred dobrim letom pričeli odstranjevati s klubi, ki so postali novo področje kulturno-prosvetne dejavnosti društev »Svoboda«. In pokazalo se je, da so prav klubi najbolj pripravi

samo prostor za slučajnostna srečanja, pa še morda za gledanje televizijskih oddaj. Tudi to je nekaj, vsaj za začetek, seveda pa bo treba iti dalje, ker ljudje ne bodo dolgo zadovoljni s tako skromnim programom ali celo brez njega.

Ker je izkušen s klubi sorazmerno še malo, so tudi glede programov še precejšnje težave. Prosvetni servis v Ljubljani že ima na razpolago nekaj predavanj, diaporativov in drugega materiala, vendar pa je potrebno tudi stalno sodelovanje z vsemi ustanovami in organizacijami, ki lahko sodelujejo pri programih, s predavanji, predavatelji, avdiovizualnimi sredstvi. Zato tudi ni važno, kdo je ustanovitelj kluba — DPD »Svoboda«, SZDL, Zveza prijateljev mladine itd. — pomembno je le, da se v nekem kraju uredi prostor, kjer bodo vsi, še posebno pa mladina, dobili resnično svoj prostor, kjer bodo našli nekaj za sebe in kamor bodo imeli dostop prav vsi, ne glede na starost, poklic in izobrazbo. Ne dvomno je pri klubih pomembno to, da potrebujejo minimalna sredstva in so izgovori, češ da ni denarja, res samo izgovori. Za primer, kako si naš človek naravnost želi klubskega življenja, naj omenimo

malo vas Vrbove pri Zidanem mostu, kjer so si uredili skromen klub v navadni sobi, celo brez televizorja, samo z radijskim aparatom. Tu se zbirajo vsak četrtek ob poslušanju narodnih pesmi, imajo razna predavanja, igrjo šah, ob sobotah pa tudi zaplešajo. Resda dokaj skromen program, vendar pa so se tako navadili na te svoje neobvezne in sproščene sestanke, da jih je vedno dovolj. Pred kratkim pa so sami zbrali denar za televizijski sprejemnik. V večjih klubih je seveda življenje bolj razgibano. Tako imajo na primer v klubu Svobode II v Trbovljah skoraj vsak dan predavanja. Ljudje že vnaprej vedo, da so ob ponedeljkih poljudno znanstvena, ob torkih zdravstvena predavanja, potem je en dan rezerviran za žene, dva večera sta brez programa, ob sobotah so družabne prireditve, vedno pa lahko berejo časopis, revije, poslušajo radio in gledajo televizijo. Popoldnevi so namenjeni mladini — gledanju televizije, pripovedovanju pravljic ipd.

Ob pravilni programski politiki ima klub vse možnosti, da se razvije v neke vrste središče kulturnega, zabavnega, pa tudi družbenega življenja nekega kraja. Se-

veda ne smemo tu ljudem vsiljevati predolgih in pretrgovinskih predavanj, ker klub ne sme biti nekakšna podružnica delavske univerze; v njem se naj razvijajo čim bolj sproščeni razgovori in debate, čim več družabnosti. Predvsem pa: ne samo »Svobode«, tudi vse druge organizacije imajo v klubu idealno mesto za svojo aktivnost. Tu je lahko tudi središče informacij za vse vrste prireditev in predavanj izven kluba.

Danes je v Sloveniji še vedno največ televizijskih klubov. Stremeti pa moramo za tem, da se razvije čimveč klubov splošnega značaja, saj se lahko ob njih ustanovijo še vedno specializirani klubi in krožki, kot na primer filmski, literarni, likovni itd. Klubi se lahko razvijejo povsod: v okviru posameznega društva, občine ali pa stanovaljske skupnosti. Zlasti pomembno vlogo lahko odigrajo klubi v krajih, kjer stanujejo delavci, ki se vozijo na delo v oddaljene kraje. Tu je klub pravzaprav edini kraj zbiranja delavcev, če oddelje gostilne, ki pa so, vsaj takšne kakršne danes so, kaj neprimerno in nezadovoljivo nadomestilo za vse vrednote, ki jih lahko nudi dobro organiziran klub. Prav gotovo je v interesu tako občin kot podjetij, da materialno in moralno pomagajo organizatorjem klubov, ki postajajo vedno bolj nepogrešljivi člen v kulturnem, zabavnem in družbenem življenju našega človeka.

V. SAMIDE

PRED NOVO SEZONO DELA DELAVSKIH IN LJUDSKIH UNIVERZ

(Nadaljevanje s 1. strani)

jev od ljudskih odborov, 5.454.000 dinarjev iz skladov za kadre, 4.310.000 dinarjev iz podjetij in 8.008.000 dinarjev od družbenih organizacij.

A dovolj o tem. Kdor hoče pravilno ocenjevati dosežene uspehe delavskih in ljudskih univerz, teh ne more ugotavljati, ne da bi upošteval navedene okoliščine, ki so se v njih razvijale naše univerze v minulem izobraževalnem letu.

Zdaj nekaj podatkov o izobraževalnem delu. V sezoni 1959/60 so pripravile delavske in ljudske univerze 5034 predavanj, ki jih je obiskalo 348.967 ljudi. Predavanja so pač še vedno najbolj množična — in seveda tudi najnižja — izobraževalna oblika delavskih in ljudskih univerz. Vendar lani beležimo že veliko število obiskovalcev predavanj, ki so bila med seboj povezana v cikluse: 231 ciklusov predavanj je poslušalo 91.919 ljudi. V razvitejših izobraževalnih oblikah — seminarje, tečaje in šole, ki jih je bilo 1425, pa so delavske in ljudske univerze pritegnile 49.819 slušateljev. Delavske in ljudske univerze so imele torej v sezoni 1959/60, če vse te podatke seštejemo, kar 490.705 obiskovalcev. Ta številka prav gotovo kaže na izreden vpliv, ki ga imajo že zdaj delavske in ljudske univerze na našo javnost.

Glede števila obiskovalcev smo torej vsekakor zadovoljni, saj je obiskal predavanje povprečno vsak četrty Slovenec. V razvitejših izobraževalnih oblikah delavskih in ljudskih univerz, seminarjih, tečajih in šolah, pa je bil vsak 31 prebivalec naše republike.

Kakšen je interes ljudi glede na različna področja izobraževanja pri delavskih in ljudskih univerzah, glede na starost in njihov socialni status?

Najbolje bo, da spet posežem po številkah. Od vseh slušateljev na seminarjih, tečajih in šolah se jih je 27,3 odstotke družbeno-ekonomsko izobraževalno, ideološko-politično 19,4 odstotke strokovno 20,2 odstotka, splošno (tu so upoštevane predvsem šole za starše, šole za življenje, zdravstveni tečaji in pripravljalniki tečajev za vpis na višje in visoke šole) 24,1 odstotka, v tečajih za tuje jezike pa jih je bilo 8,8 odstotkov. Največ slušateljev si je torej pridobivalo znanje s področja družbenih znanosti. Tudi v ciklusih jih je od 91.919 obiskovalcev poslušalo 24.651 ideološka, politična in ekonomska predavanja. 16.048 obiskovalcev se je zanimalo za vzgojno vprašanja, 9313 za zdravstvena, 15.731 za zgodovinska in zemljepisna, kmetijskih predavanj, vezanih v cikluse, pa se je udeležilo 21.742 ljudi, pri čemer je treba opozoriti, da predavanja niso bila samo strokovna, saj so v njih obravnavali tudi Kardeljevo knjigo o socialistični preobrazbi vasi.

Podobna razdelitev poslušalcev na posamezna vsebinska področja velja tudi za množico drugih posamičnih predavanj. Zato bi bilo odveč še nizati številke. A te, ki sem jih navedel, dokazujejo, da so med našimi državljani skladno razviti interesi za izobraževanje — oziroma, da delavske in ljudske univerze vsestransko razvijajo svoje delo in ustrezno zadovoljujejo izobraževalne potrebe državljanov. Pripomnil pa bi, da je slabo razvito izobraževalno delo na ožjem kulturnem področju in na področju tehnike. Tu se delavske in ljudske univerze še niso uveljavile, toda napadno bi bilo iz tega sklepati, da te izobraževalne potrebe državljanov niso zadovoljevale, saj se tu pojavljajo kot izobraževalci zlasti Svobode in druga prosvetna društva ter Ljudska tehnika.

Zdaj še nekaj drugih podatkov, ki jih želite. Ti so zbrani — razumljivo — samo za razvitejšie oblike izobraževalnega dela delavskih in ljudskih univerz. Od 49.819 vpisanih slušateljev raznih seminarjev, tečajev in šol je le-te dokončalo 45.889. Med njimi je bilo 16.860 žensk. Sicer pa je obiskovalo te izobraževalne oblike 21.199 delavcev, 13.563 uslužbencev in 5086 kmetov, 6041 pa je bilo še drugih obiskovalcev. Glede na starost pa smo ugotovili takole sestavo slušateljev: do 25 let starih jih je bilo 16.851, od 26 do 40 let 22.035, nad 40 let pa 6.993. Mislim, da tudi te številke ustrezajo našim pričakovanjem.

Ali smo lahko tako kot z obsegom te delavnosti zadovoljni tudi z njeno pestrostjo oziroma kvaliteto?

Da, tu je problem. S količino smo lahko zadovoljni. Ta je tudi hitro izmerljiva, čeprav imamo letos prvič zbrane in urejene po-

datke o izobraževalnem delu med odraslimi (sicer še vedno ne o vsem delu). A kakovost je težje ugotovljiva. Vendar nekateri količinski podatki zaznamujejo že kakovostne premike. Ti se kažejo na primer v hitri rasti ciklusov predavanj, seminarjev, tečajev in šol. Delavske in ljudske univerze prehajajo k vedno višjim oblikam izobraževalnega dela. Tak razvoj pa nujno nosi s seboj tudi kakovostne spremembe v podajanju snovi kakor tudi večjo vsebinsko tehtnost in načrtnost izobraževanja. Seveda, zdaj smo še na začetku tega razvoja. Ta pa je odvisen od mnogočesa.

Morda se ponavljam, toda spet je treba reči: Minulo sezono so se delavske in ljudske univerze komaj ustanovile. Imele so in imajo še kopico drobnih, res vsakdanjih skrbi. Kako naj honorarni upravnik univerze (in polovica univerz v minuli sezoni ni imela niti enega poklicnega delavca) skrbi za kakovost predavanj, če komaj drži v rokah vse organizacijske niti ustanove. Pri delavskih in ljudskih univerzah je na primer zdaj zbranih že okoli 2000 več ali manj stalnih predavateljev. Koliko truda in časa terja že to, da predavatelje obveščaš, kdaj, kje in komu naj predavajo, da ne govorim o obveščanju slušateljev, o dogovarjanju za prostore, za denar itd. Kdor se bo le malo zamislil v zamotano in težaško delo številčno več kot neznatnega osebja delavskih in ljudskih univerz, bo pravzaprav pred uganko, kako so te naše izobraževalne ustanove sploh zmogle toliko storiti, pa čeprav gledamo njih delo zgolj skozi količinske podatke.

Toliko, da vprašanju o kakovosti dam pravo podlago. Zato pravim, da je kakovostni razvoj delavskih in ljudskih univerz odvisen od mnogočesa, predvsem od kadrov. (Za primer, čeprav ne za zgled: delavska univerza v Zagrebu ima na primer sama več poklicnih ljudi — kolikor 150, kot jih imajo vse univerze v Sloveniji — 116.) No, stalen klic ustanoviteljem in političnim vodstvom za pomoč kaže že prve sadove. Jesenski glasovi posameznih univerz so bodrilni. Na več univerzah zaposlujejo nove poklicne moči. Tudi o prostorih in o denarnih sredstvih za delavske in ljudske univerze že več razmiš-

Odgovarja:
IVO TAVČAR
predsednik Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije

PRAV DANES SE JE SESTAL SVET ZVEZE DELAVSKIH IN LJUDSKIH UNIVERZ S PREDSTAVNIKI IDEJNO VZGOJNIH KOMISIJ PRI OKRAJNJIH ODBORNIH SZDL IN KOMISIJ ZA KULTURO, PROSVETO IN TISK PRI OKRAJNJIH SINDIKALNIH SVETIH. SKUPNO BODO POUČILI DEJAVNOST DELAVSKIH IN LJUDSKIH UNIVERZ V SEZONI 1959/60 IN RAZPRAVLJALI O PROGRAMU ZVEZE DELAVSKIH IN LJUDSKIH UNIVERZ ZA NOVO SEZONO.

lajo v občinah. A ne bom več tožil, ne pozabljam na čas; vem, da kitajski skoki niso možni. Najbrž boste rekli, da vam na vprašanje še nisem odgovoril. Verjetno ste hoteli z njim kritiko izobraževalnega dela naših univerz. Kot vidite, se je odgovor sprevrgel v kritiko (upam, da konstruktivno) ustanoviteljev delavskih in ljudskih univerz, kajti ustanoviteljstvo ni opravljeno z ustanovitveno odločbo. Sicer bi moral tej kritiki dodati tudi kritične besede na račun nekaterih naših krajevnih političnih vodstev, ki so se preveč oddahnili ob ustanovitvi delavskih univerz in skorajda pozabila na lastno odgovornost za izobraževalno delo. In njihova je zlasti odgovornost za vsebino izobraževalnega dela. A če govorimo o kakovosti, moramo to predvsem tu iskati — pri vsebini. Toda dovolj. Samo še to. Nedvomno so delavske in ljudske univerze po svojih nalogah in po svojem značaju najbolj neposredne družbene izobraževalne ustanove, zato je njihov razvoj naj-

bolj neposredno odvisen od družbenih sil, ki v posameznem kraju delujejo. Zato so uspehi in slabosti delavskih in ljudskih univerz hkrati tudi njihovi uspehi in njihove slabosti.

Moj odgovor torej ne vsebuje naštevaja slabosti, ki so pri izobraževalnem delu delavskih in ljudskih univerz, temveč kaže na pot, po kateri lahko pridemo do večje kakovosti njihovega dela.

Kako bodo DU zagotovile, da bi si ljudje, ki bodo pri njih iskali dopolnilno izobraževanje, v nekaj letih vendarle nabrali neko bolj sistematično zgrajeno znanje s tega ali onega področja?

Že ciklusi predavanj, ki jih čedalje več prirejamo, dajejo v določenem smislu zaokroženo znanje z nekega področja. Tu že lahko govorimo o sistemati-

načrtih posredovati znanje iz posameznih predmetov, ki se poučujejo v šolah. S tem bi omogočili, da bi nekdo ob delu študiral posamezne predmete do določene stopnje, na primer slovenščino, matematiko, fiziko, kemijo, biologijo, mehaniko in podobno, tisto pač, kar bi ustrezalo njegovi poklicni usmeritvi. Tako bi si postopno zbral toliko znanja, da bi lahko opravil — ali izpite na ustrezni šoli in jo na ta način dokončal ali pa opravljal sprejemni izpit za vpis v šolo. Če bomo uresničili ta način izobraževanja, potem ne bo več tako izjemen vpis ljudi iz prakse na naše višje in visoke šole. Učni načrti, ki jih že pripravljamo za tak študij posameznih predmetov, bodo porazdeljeni na več zaokroženih enot, na dosti več, kot je šolskih stopenj, tako da bo lahko kdo posegel tudi samo po tistem delu znanja, ki mu je pri delu potreben, ne da bi se želel nadalje šolati. Gre torej za to, da bi našim ljudem omogočili, da se po zmogljivih stopničkah vzpenjajo na posameznih področjih k vedno večjemu znanju, ustrezno svojim potrebam in sposobnostim.

Ali nameravajo DU tudi v bodoče prevzemati organizacijo oddelkov za odrasle pri rednem šolstvu?

Za zdaj še. Po novih načelih, ki jih je sprejela Zvezna ljudska skupščina, je sicer vsaka šola dolžna skrbeti tako za izobraževanje mladine kakor odraslih. Želimo, da bi ta načela postala čimprej stvarnost. Toda, naj nam bo dovoljeno, da smo glede tega še skromni optimisti. Lani smo v Sloveniji začeli prvič ustanavljati posebne oddelke za odrasle pri šolah. Pobude za te oddelke so le v malem prišle iz šol, medtem ko so se delavske in ljudske univerze močno zavzele zanje. Saj so na primer kar za 116 oddelkov od 222 oddelkov za odrasle pri osnovnih šolah v celoti skrbela same delavske in ljudske univerze. Razen tega so organizirale še en oddelke za odrasle pri gimnaziji, 7 oddelkov pri tehničnih šolah in 3 oddelke pri ekonomskih šolah. Skrbele so za redna predavanja, za finansiranje in za urejanje vseh drugih vprašanj, ki so se pojavljala ob delu teh oddelkov. Letos pa vendarle kaže, da so se šole že zavedle svoje odgovornosti za izobraževanje odraslih. Število oddelkov za odrasle se zdaj zelo hitro večja. Z njimi smo sprostili velikanske, doslej speče energije naših delovnih ljudi, ki so željni izobraževanja. Zato bo najbrž koristna in potrebna pomoč delavskih in ljudskih univerz, da bi zadostili naraščajočim potrebam. Zlasti, ker le-te uspevajo mobilizirati tudi nove predavatelje in nova sredstva za izobraževanje, kar je zelo pomembno ob sedanjem pomanjkanju učnega osebja in ob sedanjih skromnih finančnih možnostih šolstva. Pa tudi prostorno so

nekateri šole omejene, medtem ko bi se izven sedeža šole, v drugem kraju, morda še našli prostori za oddelke za odrasle. Priliv mladine na nekatere šole je izredno velik. Letos je bilo na primer na tehničnih šolah razpisanih 1296 prostih mest, prijavilo pa se je le 2281 mladincev. Na medicinskih šolah je bilo razpisanih 415 mest, prijavljenec pa je bilo 891. Administrativne šole so razpisale 599 mest, prijav pa je bilo 1191. Ta mladina se zdaj zaposluje, če se seveda ni usmerila v druge šole, in prav je, da ji omogočimo študirati ob delu.

V čem vidite najbolj efektne pomoči DU podjetjem, ki so že začela izvajati svoje izobraževalne programe oziroma že ustanavljajo izobraževalne centre, in v čem pomoč tistim manjšim podjetjem, kjer tudi perspektivno ni računati z izobraževalnimi centri, a kjer podjetja sama verjetno tudi ne bodo sposobna organizirati izobraževalno dejavnost?

Celotno izobraževalno delo delavskih in ljudskih univerz je pravzaprav pomoč podjetjem in dopolnjuje izobraževanje, ki ga podjetja sama organizirajo oziroma naj bi ga organizirala. Dolžnost delavskih univerz je, da spodbujajo podjetja k lastnemu izobraževalnemu delu. S svojim delom ne bi smele pri podjetjih vzbujati nasprotnih sklepov. One lahko prevzemajo nase samo tiste naloge, ki jih podjetja sama ne morejo opraviti.

Kjer so že razvita izobraževalna središča v podjetjih, je delo delavskih univerz samo olajšano. Saj tam podjetja vedno bolj spoznavajo svoje izobraževalne potrebe, vedno bolj to delo načrtujejo, kar delavskim univerzam omogoča, da tudi svoje delo grade na zdravih temeljih. V teh primerih seveda ne gre toliko za pomoč delavskih univerz kot za skladno dopolnjevanje dela izobraževalnih središč. V primerih, ko pa podjetja še nimajo lastne izobraževalne službe, lahko delavske univerze neposredno pomagajo. To vlogo jim daje tudi resolucija o strokovnem izobraževanju, ki pravi, da lahko posamezne delavske univerze nudijo tudi organizacijsko in inštruktorsko pomoč pri razvijanju izobraževanja v podjetjih.

Zaradi tega, ker je sorazmerno še malo izobraževalnih središč v naših podjetjih (58) in ker v mnogih podjetjih niti ne bo to središč, menijo, da bi bilo koristno, če bi delavske univerze v razvitejših krajih imele ob sebi posebno inštruktorsko službo, ki bi bila sposobna pomagati podjetjem priti do tega, da bodo imela ustrezne izobraževalne načrte in da bodo znotraj podjetja smotneje organizirala praktičen pouk. Odseki za strokovno izobraževanje pri delavskih univerzah pa bi lahko v teh primerih poskrbeli za drugi, teoretični del strokovne izobrazbe, seveda v skladu s potrebami podjetij. Pomoč de-

lavskih univerz podjetjem pa je v vseh primerih kajpada odvisna od tega, ali imajo oziroma ali so sposobne zbrati ob sebi dobre strokovne sodelavce.

V katerih bistvenih potezah in smereh se bo razvijala pomoč Zveze posameznim delavskim in ljudskim univerzam v novi sezoni?

Mimo tega, da se bo Zveza trudila kar najbolj obveščati o problematiki delavskih in ljudskih univerz naša republiška politična vodstva, vplivati nanje, da se živo zavzemajo za hitro urejanje njih vprašanj, se bo Zveza usmerila predvsem k vzgoji poklicnega osebja na delavskih in ljudskih univerzah kakor tudi k usposabljanju predavateljev. Vzgoje predavateljev seveda ne bo mogoče organizirati v enem središču, niti ne bo mogla te skrbi prevzeti nase samo Zveza. Tu bo potrebna kar največja pomoč tako političnih kakor tudi drugih družbenih in strokovnih organizacij, saj so predavatelji pravzaprav aktivisti, da tako rečem, teh organizacij.

Zveza si bo prizadevala, da bo učno osebje na delavskih in ljudskih univerzah tudi andragoško usposabljala in da jim bo priskrbelo vsaj skromne andragoške pripomočke. Posredovala jim bo najboljše metode in oblike izobraževalnega dela in v ta namen pripravila posebne seminarje. Več študijskih skupin bo obiskalo tudi nekatere razvite delavske in ljudske univerze v drugih republikah, da bi zbrali njihove dosežke in se okoristili z njimi.

Posebno pozornost bo Zveza posvetila izdelavi okvirnih načrtov za posamezna področja, zlasti s stališča stopnjevanja in večje raznolikosti izobraževalnega dela. Hkrati bo skrbela tudi za primerno učno gradivo in povečala svoja založniška prizadevanja. Kaže, da se bomo tu kmalu premaknili z mrtve točke. Zanimujemo že prve uspehe. Ob enem si bomo prizadevali ustvariti čimveč možnosti, da bi se lahko delavske univerze oskrbele s sodobnimi tehničnimi pripomočki in ponazorili. Novo konstruirana večstransko uporabna tabla je na primer že v izdelavi. In ne nazadnje — bo seveda Zveza usmerila svoje napore h kadrovski in organizacijski utrditvi delavskih in ljudskih univerz. Zato bo pri sebi razvila tudi inštruktorsko službo, da bo z neposredno inštruktažo hitreje in redneje nudila pomoč našim univerzam.

Se eno — z vso težo bo postavila tudi problem, kako čim hitreje zgraditi primerne, res funkcionalne prostore za naše delavske in ljudske univerze. Te potrebe morajo biti vsebovane tudi v našem petletnem načrtu. Saj ni mogoče trpeti, da bi bile delavske in ljudske univerze potočke med našimi izobraževalnimi ustanovami.

V dne od 15. do 23. oktobra letos bo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani VII. mednarodni sejem elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije in nuklearne tehnike, ki so mu pridržali naziv »Sodobna elektronika«. Kot poroča dnevno časopisje, se nam letos obeta še veliko bolj privlačna prireditve, kot je bila v minulim letu, saj se je število razstavljalcev na letošnjem sejmu skoraj podvojilo. Skupno bo letos razstavljalo 109 razstavljalcev, med njimi 68 inozemskih podjetij iz 18 držav. Veliko novega pa bo sejem prinesel ne samo glede na število razstavljalcev in njihovih eksponatov, zanimiv bo predvsem zato, ker bodo v razstavnih prostorih razstavljeni domala vsi najnovejši tehniški dosežki s področja vakuumne tehnike, radija, televizije, telekomunikacij, avtomatizacije in jedrske tehnike. Ta sejem pa nima samo »trgovskega pomena«, pomemben je tudi zato, ker bodo v tem času številna posvetovanja za strokovnjake na področju elektronike. Poudariti pa moramo tudi tehnično-vzgojni pomen tega sejma, saj si ga bo ogledalo na deset tisoče obiskovalcev. Pri tem pa ne moremo mimo opozorila razstavljalcev, da naj letos poskrbe za boljše vodiče po razstavnih prostorih, ki bodo lahko obiskovalcem — nestrokovnjakom bolj razumljivo in zato tudi bolj privlačno razlagali delovanje in uporabo posameznih naprav. Vsaj letos, ko proslavljamo prav v tem času mesec tehnike, bi bili razstavljalci dolžni poskrbeti za to.

Dobro je, če veste...

● PREMICE STOPNICE ZA STEBRE

Za delavce, ki morajo pogosto na visoke stebre in drogove, so izdelali v nekem švicarskem inštitutu novo lestev. Stopala so privezana na lestev, ki ima dve premični prečki, na stebel pa pritrjena z dvema obročema. Ko delavec dvigne nogo na višji prečki, ta obroč popusti, potem ko prenese teža telesa na drugo nogo oziroma na drugo prečko, pa se obroč spet tesno oprime stebra in tako doseže monter zaželeno višino.

● AVTO — 300 kg

Novi francoski športni avtomobil iz plastične snovi, ojačane z aluminijem, tehta le 300 kg. Motor z enim batom je spredaj in zagotavlja vozilu hitrost do 120 km. Potrošnja goriva: 4,5 litra na 100 km.

● VELIKANSKI BAGER

Nedavno so v ZDA izdelali doslej največji premični stroj za površinski kop. Stopl tega bagera je visok 70 m in tehta 7000 ton, korec, ki je od stolpa oddaljen 160 m, pa lahko zajame do 170 ton materiala hkrati. Novi stroj upravlja en sam človek iz kabine, poganja pa ga skupno 52 motorjev z 12.000 KM.

● STROJ ZA SIVANJE ARTERIJ

Japonski zdravnik Kijoši Irokusi je izdelal poseben stroj za sivanje žile odvodnice. Novi stroj je popolnejši in natančnejši od prvega te vrste, izdelanega leta 1959. Naprava ne le šiva pretrgane arterije, temveč tudi povezuje krvne žile.

● AVTOMOBILSKI VENTILATORJI

Najnovejši izum, uporabljen v modernih avtomobilih, so sedeži, ki se hladijo v vročih poletnih dneh. Ventilator v avtomobilu je po vžigalniku za cigarete povezan z akumulatorjem in dela pod napetostjo 6 do 12 voltov. Ko voznik vzame vžigalnik z določenega mesta, začne delovati ventilator, ki pošilja hladen zrak po vsem avtomobilu.

● KAKO JE S SKRIVNOSTNIMI LETALSKIMI NESREČAMI

Vrsta letalskih nesreč ostane nepojasnjena, zato so izdelali elektronski sistem, povezan z vsemi instrumenti v letalu. Naprave v posebni skatlici zaznamujejo vse podatke o delovanju letalskega motorja in drugih aparatov. Če se v letalu kaj zgodi, avtomat izstreli skatlico, ki plava na gladini, če pade v morje. Komisija, ki ugotavlja vzroke letalske nesreče, lahko potem uporabi podatke tega elektronskega stroja in ugotovi, kako so delovali instrumenti v letalu nekaj trenutkov pred katastrofo.

● KOMAR IZBIRA ŽRTEV

Komarjev samec se hrani z rastlinskimi sokovi, samica pa ima nadvse rada kri. Znanstveniki so ugotovili, da ima komarjeva samica čudne navade. Preden napade človeka, izbira barvo poti in obleke. Pri poskusih so znanstveniki prevlekli posode, v katerih je bila voda z raznobiranimi tkaninami. Voda je bila segreta na človeško temperaturo, se pravi na 37 stopinj Celzija. Ugotovili so, da komarji raje napadajo posode, prevlečene s temno tkanino, in da jih bolj privlači bombaž kot pa nylon.

● BLAZINE Z VGRAJENO SESALKO

Novost za kopalce: blazine z vgrajeno zračno sesalko. Kdor hoče uporabljati takšno blazino, razveže priložene zavoječek in razgane blazino po tleh, stopi na določen vogal ter enakomerno dviganjem in spuščanjem noge poganja črpalke v blazini, ki se napolni v 30 sekundah.

NOV SATELIT ZA KOMUNIKACIJE

Pred dnevi, točneje 4. oktobra letos, so ameriški strokovnjaki izstrelili z raketne baze Cap Canaveral najnovejši satelit »Kurir I-B«, namenjen komunikacijam. Ta »žoga«, ki jo prikazuje naša slika, je težka 225 kg in predstavlja zadnjo fazo programa, čigar glavni namen je kar najbolj izpopolniti službo zvez na velike razdalje. Satelit ima premer 1,30 m.

Posebne elektronske naprave omogočajo, da lahko pošlje satelit sprejemni postaji na zemlji približno 70.000 besed v eni minuti in da hkrati sprejme in zabeleži na traku novih 70.000 besed, ki jih je poslala neka druga postaja, od katere je satelit oddaljen nekaj sto kilometrov.

Prvi domači helikopter

Helikopter bo lahko prepeljal 8 potnikov, njegova brzina pa bo 176 km na uro

Kmalu bo naša industrija letal dala prvi domači helikopter za potrebe Jugoslovanskega vojnega letalstva. Helikopter S-55 bo lahko prepeljal 8 potnikov ali šest ranjencev na nosilih. Njegova maksimalna brzina je 176 km na uro, hitrost dvigovanja 8,3 m na sekundo, njegov akcijski radij pa 500 km.

Po podatkih jugoslovanske industrije letal bo imel naš prvi helikopter izredne lastnosti, ki omogočajo, da bo postal eno najbolj primernih letal za naše razmere. Prav zaradi teh lastnosti pa ni zanj zainteresirano le Jugoslovansko vojno letalstvo, temveč številna podjetja, ustanove in organizacije. Helikopter S-55 je namreč moč zelo koristno uporabljati pri najrazličnejših reševanjih, z njim lahko rešujejo ponesrečene celo na planinskih terenih, kar omogoča njegov zelo majhen vzletni prostor in njegova velika okretnost. Razen tega pa bodo lahko z našim prvim helikopterjem reševali tudi brodolomce, z manjšimi spremembami na konstrukciji pa bo lahko pristajal tudi na vodi.

Helikopter S-55 bo tudi izredno primeren za prometne zveze, uporabljal pa ga bomo lahko na številnih področjih našega gospodarstva. Helikopter bo namreč lahko služil medmestnemu prometu, poštini službi, prevozu blaga in kontroli cestnega prometa. Izredne sposobnosti njegovega motorja pa omogočajo, da ga bomo lahko zelo koristno uporabljali v našem kmetijstvu. Tako bo S-55 zelo primeren za opravljanje in setev, v gradbeništvu, pri geoloških raziskovanjih, za aerofotogrametrijska snemanja pri postavljanju naftovodov in daljnovodov, za polaganje kablov, za prenos gradbenega materiala itd.

Če upoštevamo tudi naše komunikacijsko omrežje in veliko hribovitost reliefa, potem lahko z veliko gotovostjo rečemo, da bodo helikopter s pridom uporabljali tudi v gozdarstvu.

Za »Kurirjem«, »Hidrokurirjem«, »Aero-2«, »KB-11«, »Ufva-56«, ki jih že serijsko proizvajamo, bo helikopter S-55 eden najpomembnejših uspehov naše industrije letal.

M. A.

Narava - veličasten patentni zavod

Večina držav v svetu ima patentne zavode, ki so včasih velike palače z množico registrov in z dragocenimi arhivi.

Poznamo pa velikanski patentni urad brez ustrezne palače, brez registrov in brez zaposlenih ljudi. Ta zavod je narava, urad brez registrov; njenih patentov ni doslej še nihče preštel. Razstavljeni so kot odprta knjiga, dostopna vsakomur, le brati jo je treba.

● ŠE VEDNO NAJBOLJŠI RADAR

Ko so angleški znanstveniki iznašli radar, so bili zavezniki ponosni. Ta izum so med vojno varovali kot veliko skrivnost. Donald Griffin, angleški znanstvenik, pa je ugotovil že leta 1938, da netopirji oddajajo glasove in jih ponovno prestrezajo. S temi »oddajami in sprejemi« natančno ugotavljajo razdaljo do svojih žrtev.

Znanstveniki so bili na radar ne le ponosni, temveč so celo zatirjali, da je to eno največjih znanstvenih odkritij, kljub vsemu temu pa radar kot delo človeških rok še vedno zaostaja za netopirjem, o katerem je takole zapisal neki biolog:

»...Netopirjev radarski sistem deluje tako brezhibno, da ujame netopir na minuto v gozdu tudi po 25 drobnih žuželk. Večina netopirjev oddaja zvoke, ki jih človeško uho ne zaznava, saj so celo najnižji še vedno dvakrat višji od najvišjega klavirskega tona. Netopirji oddajajo ultra zvoke. Prav v tem je razlika med našimi

radarskimi napravami in podobno »napravo« teh sesalcev.

In dalje:

»...Najboljši lovci med netopirji so tisti v Severni Ameriki in v Evropi. Oddajajo pravcato zbirko zvokov, ki se razlikujejo za celo oktavo. V četr ure lahko tak netopir ujame do 170 komarjev, to pa je že sedmina njegove teže. Še bolj spretni so lovci na klene. V temnih nočeh se ti netopirji spremenijo v ribiče: bliskovito se spuščajo nad vodo in lovijo klene. Vendar se njihova krila nikoli ne spotaknejo ob vejice, njihovi krempeljci pa se le rahlo dotaknejo vode...«

Znanstveniki zatrjujejo, da bodo lahko izpopolnili »človeški« radarski sistem, potem ko bodo natančneje proučili let in lov netopirjev. Netopir ima torej nekajkrat boljše radarsko napravo kot človek.

● NARAVA NI SKOPARILA

Netopir je edini letetič sesalec. Ima izvršten orientacijski čut. Narava pa ni bila skopa, saj ni obdarovala samo tega lete-

povsem naravna reka, ki počasno teče tod že od nekdaj.

Strokovnjaki pripovedujejo, da je moč že sedaj, šest let pred dokončno izgradnjo kanala Donava-Tisa-Donava, zaslediti koristi, ki jih je prineslo izkopavanje kanala. Tako je na primer na področju, skozi katerega poteka kanal, v prejšnjih letih na pomlad in jesen zalila voda približno 40.000 hektarov plodne zemlje. Zdaj pa so izrgali poplavam že 18.000 hektarov zemlje na področju Vršca, zlasti v okolici vasi Raševa, Grebenca in Orešca.

Regulirana reka Karaš v Banatu ne poplavlja več že dve leti.

Strokovnjaki zatrjujejo, da so se začele podtalne vode umikati s področja velikega 90.000 hektarov.

Začela so se že dela na začetku kanala Donava-Tisa-Donava pri Bezdanu, kjer začenja stari kanal od Bezdana, do Bečje. Vlačilci vozijo kamen, s katerim bodo utrdili obrežje.

Na tem mestu bodo preusmerili del vodnega toka Donave v novi kanal. Začetka starega in novega kanala sta blizu drug drugemu.

Z ureditvijo vhoda v novi kanal — še eno vojvodinsko plovno reko — bo Bezdana dobil tudi svoje obrežje.

Svežo vodo pa bodo od urejenega vstopa v novi kanal speljali tudi v stari »mrtni« kanal. Zaradi tega ga bodo rekonstruirali v vsej njegovi dolžini — od Bezdana do Bečje.

B. K.

čega sesalca. Tudi ribe imajo radarski sistem, ki je prav tako star že milijone let. Na bokih imajo ribe črne proge: odprtine, napolnjene s sluzom in povezane z živci. Ta radarski sistem omogoča ribi, da se znajde v najhujših brzicah in tudi v kalni vodi.

V morju, ki znanstveniki trdijo o njem, da še ni dovolj raziskano, živi svojstven svet s presenetljivimi lastnostmi. Nekateri mehkužci so pravi mojstri v vrtanju najtrših skal.

Domisljiva izumiteljske narave je še vedno nenadkriljiva, ker je izoblikovala nešteto izumov.

● V KEMIJI JE NARAVA PRVA

Biologija, fizika, matematika, kemija in druge vede še niso zaznale in razvozlele vseh patentov, ki jih je že zdavnaj izumila narava. Z diamanti, zlatom in drugimi rudninami je imel človek velike težave, ko jih je hotel umetno ustvariti.

Največji je kemijski register naravnih patentov. Tu je narava nedvomno zdaleč na prvem mestu. Vzemimo: človek vrta v zemljo, črpa nafto in jo uporablja za pogon vseh mogočih strojev, vendar ima o nastanku nafte le kopico teorij in drznih domnev. Še vedno ni natančno znano, kako je narava kot genialna kemičarka ustvarila to čarobno tekočino, zaradi katere so se ljudje spopadli že v več vojnah.

R. C.

Veliki in mali IZUMI

Nastanek flotacije

Začelo se je ob ugotovitvi po golem naključju, pravzaprav med čiščenjem torbe.

Vestna učiteljica Kerry Iversson iz ZDA ni mogla prenašati nereda v hiši. Nekega dne je vzela očetovo torbo, v kateri je prenašal vzorce bakrene rude, in jo hotela umiti. Torba se je najprej namakala v posodi. Ko jo je učiteljica začela pomivati, je opazila, da so se hkrati z milnimi mehurčki dvigali na površino tudi drobci prahu, na dnu pa se je nabirala usedlina večjih drobcov umazanije. Torbo je pokazala očetu, češ koliko umazanije se je nabralo v njej. Niti na misel ji ni hodilo, da bi moglo biti pri vsem tem kaj pomembnejšega.

Ob tem pa se je rodila zamisel o industrijskem izločanju mineralov iz raznih rud. Postopek je dobil ime flotacija, kar bi prosto prevedli kot »plavanje na površje«. Zda označujemo s tem imenom tako postopek kakor razne naprave v tej zvezi.

Tako je torej nastala flotacija, postopek za plemenitenje rude, najpogostejše rude pisanih kovin, oziroma postopek za ločevanje dveh rud in za njuno koncentracijo, če sta v naravi pomešani, pa tudi za stopnjevanje koristne vsebine kovine, ki jo je treba pridobiti iz rude.

Približno takole gre ta reč: pena nekaterih tekočin, na primer rudninskega olja, klorbencola, ohranja zaradi površinske napetosti drobno zrnate delce (s premerom 3—5 desetink milimetra) rude na površini, medtem ko se delci druge rude nabirajo na dnu. Naravno hidrofbnost (odplakovanje z vodo vred), se pravi lastnost nekaterih mineralov, da se prilepijo na zračne mehurčke v vodi, stopnjujejo flotacijski reagensi, zbiralci ali zgoščevalci.

Kašo mleto rude in reagensa mešajo s stisnjenim zrakom, pri čemer nastajajo drobni mehurčki s premerom dveh, treh milimetrov. Nanje se lepijo rudni delci, ki jih je potem treba posušiti, tako da nastane čist koncentrat določene rude.

M. V

»LINČAJTE SODNIKA!«

Tekmovanje pod koši v zvezni ligi se bliža koncu. Kmalu bomo zvedeli, kdo bo prvak in kateri moštvi se bosta morali preseliti nazaj v nižje tekmovanje. In prav o teh petih kandidatih za izpad — ali še bolje — o njihovem občinstvu bo govora v naslednjih vrsticah.

Ljubljanska Olimpija je pretekli teden gostovala pri Crveni zvezdi. Se preden so Ljubljancani pritekli na igrišče in pozdravili občinstvo, so se srečali z najbolj nemočnimi grožnjami. Le-te so se med igro stopnjevale celo tako daleč, da so igralcem grozili z noži in odprtimi britvicami!

Se enkrat so morali igralci istega kluba v goste, tokrat k drugemu kandidatu za izpad, h karlovškemu Železničarju. Navada je — in lepa navada je to — da gostitelj gosta pričaka in sprejme. Tudi Olimpijo so sprejeli. Pred njihovim avtobusom se je zbrala skupina navijačev, grožnjam in zmerjanjem so se pridružili vzkliki, ki nimajo s športom nobene zveze več in ki sodijo v čisto drugo področje — v šovinistično netenje razprtij in mržnje.

Takšnemu uvodu je zvečer na igrišču sledila toča kamenja, če pa je kdo izmed igralcev skočil po žogo out, se je navadno vrnil s podplutbo na telesu.

Najbrž je vsakomur jasno, da v takšnem okolju tudi sodniki ne morejo soditi objektivno. Izrazi kot »linčajte sodnika« in »ne boš se vrnil živ domov!« omajajo še tako nepristranskega sodnika.

Zanimivo je, da si Košarska zveza Jugoslavije zaradi takih »malenkosti« ne dela skrbi! Čeprav ima v rokah učinkovito sredstvo, denimo, če bi kateremu izmed podobnih klubov zaprla igrišče, razveljavila tekmo in določila ponovno srečanje na nevtralnem igrišču.

Kaj pravite, ali je to res tako nemogoče?

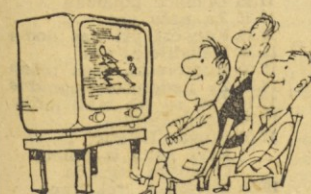
Da, skoraj je lažje vzgojiti dobro moštvo, kot pa vzgojiti dobro, športno občinstvo. Dokler pa bodo klubska vodstva prepuščala navijače samim sebi in jih celo spodbujala k raznim grobostim in izpadom, se žalostno stanje na naših igriščih ne more zboljšati!

BRAVO, TELEVIZIJA!

V nedeljo ob 14. uri se je na televizijskih zaslonih prvič pojavil napis »Državno ekipno prvenstvo v atletiki — studio Ljubljana — POSKUSNA ODDAJA«.

Ze prenosi olimpijskih iger so pokazali, da je pri nas za športne oddaje veliko zanimanje. Žal nam je doslej televizija posredovala v svojih nedeljskih popoldnevih le nogometne tekme, bodisi domače ali tuje. Če nedeljski primer pomeni razširitev programa športnih oddaj tudi na druge športne panoge, denimo: na atletiko, plavanje, skoke, smučanje in po-

dobno — potem ta korak ljubljanske televizije toplo pozdravljamo.

Televizijski prenosi takih športnih prireditev niso samo užitek za ljubitelje te ali one športne panoge, ampak hkrati učinkovito sredstvo za popularizacijo doslej manj obiskanih športnih prireditev, pa tudi lepa prilika za vzgajanje dobre športne publike, ki bo znala ceniti lepoto športne borbe.

ŠILO

ŠPORTNIKI O SEBI

BEG PRED PAZNIKOM

V Roški ulici 9 sem v pritličju pozvonil pod tablico, na kateri je bilo vrezano ime nekdanjega najhitrejšega atleta na Balkanu. Kmalu sva bila v prijetnem kuhinjskem kotičku, sredi živahnega pomenka.

Cudna so pota, kako športniki odkrijejo svoj talent. Alfonz Kovačič je spoznal svoje sprinterske zmogljivosti na begu pred paznikom.

»Poleti smo se fantje kopali ob Grubarjevem kanalu. Seveda smo se kopali tam, kjer je bilo za nas najlepše. Toda tam je bilo kopanje prepovedano in stalno nas je od tam preganjal paznik s psom«, obuja spomine na mlada leta bivši balkanski prvak.

»V naši družini«, je nadaljeval tovariš Kovačič, »se je kopal nekega dne tudi študent Putinja, ki je bil za tiste čase razmeroma dober deseterbojec. Ko se nam je spet približeval paznik, je Putinja dejal: »No, fantje, zdaj pa stecite, jaz bom bežal zadnji!« Očitno se je zavedal svojih atletskih sposobnosti. Toda v meni se je prebudilo častihlepe. Mislim sem si: če ti lahko čakaš, bom tudi jaz. In res sva s Putinjo istočasno »startala« pred paznikom in še bolj pred njegovim psom.«

Seveda je deseterbojec presenetilo, da ga je mali »Fonze« na begu pred paznikom kar mimogrede »pozrl«. Zvabil je Kovačiča s seboj na »Primorje«, kjer so takrat trenirali atleti pod vodstvom trenerja Sancina.

»Kako se ti zdi«, se je trener Sancin obrnil k 15-letnemu Kovačiču in mu pokazal kratek sprint nekaterih atletov.

»Slabo! Zanič!«, se je samozavestno odrezal mali »Fonze«. »Kako zanič!« se je začudil trener.

»Če je Putinja prvi, ki ga jaz premagam, so vsi zanič«, je uporno vztrajal Kovačič.

Potem ga je trener poslal na stezo. Prišlo je do teka za stavo, ki jo je mali Kovačič dobil. Ko pa je trener zvedel, da je fantu

BALKANSKI PRVAK BREZ LASTNIH SPRINTERIC

RAZGOVOR Z ALFONZOM KOVAČIČEM, NEKDANJIM NAJHITREJŠIM ATLETOM NA BALKANU

»Kovačič? Kdo pa je to?« je pred kratkim vprašal navdušen ljubitelj atletike, ki pozna vse naše atletske veličine, od Mihaliča in Lorigerja pa vse tja do okrajnih in menda celo občinskih »asov«.

Prav zato se nam zdi prav, da uspehe tega nadarjenega in izredno skromnega športnika še enkrat zapišemo, številnim mladim, znanim in neznanim športnikom v zgled.

komaj 15 let, je dejal: »Sinko, premlad si še! Počakaj!« Toda že prihodnje leto se je zglasil pri njem na domu, mu prinesel klubsko prijavnico in legitimacijo ter ga na stadionu učil, kako je treba startati. Začela se je pot v atletsko kariero, ki je bila sicer kratka, toda blesteča, polna pomembnih zmag in uspehov.

RESNICEN ŠPORTNIK-AMATER

Potem sva obujala spomine na predvojna leta, ko se je ime Alfonza Kovačiča pogosto pojavljalo na prvih mestih v športnih poročilih. Postal je državni prvak in jugoslovanski rekorder v teku na 100 in 200 m s časom 10,7 odtodno 22,4. Večkrat je dosegel na 100 m tudi čas 10,6, vendar mu tega rezultata nikoli niso priznali; vedno je bilo kaj »vmes«, da rezultat ni bil verificiran kot novi jugoslovanski rekord.

»Kateri dogodek pa vam je ostal najbolj v spominu?«

»Teh je dolga vrsta«, je odgovoril tovariš Kovačič, »toda še najbolj se spominjam balkanskih iger v Zagrebu, kjer sem na 200 m premagal takratnega slavnega grškega sprinterja Frangoudisa. To je bila strašna borba. Zadnjih 60 m sva se vsakih 5 metrov menjavala v vodstvu; zdaj je bil za prvi pred menoj Grk, zdaj sem spet vodil jaz. Na cilju sem za širino prvi pretrgal ciljno vrvico. Na tisto zmagoto sem še danes ponosen, saj je bil Frangoudis tiste čase sijajen sprinter in balkanski rekorder v teku na 100 m s časom 10,6. Dobro se še spominjam, da sem nekaj dni pred tem tekom videl Frangoudisa s popolnoma novimi sprintericami, ki so imele zelo dolge žeblice. Izrazil sem željo, da bi tudi meni preskrbeli takšne sprinterice. Nek zagrebški funkcionar mi je obljubil, da mi jih bo preskrbel. In res mi jih je prinesel tik pred startom. Ko sem jih obul, sem se v njih takoj odlično počutil. Takoj nato pa se je začela borba na 200 metrov.«

slovesno obljubiti, zlasti pred balkaniado ali pred državnim prvenstvom, da bom resno treniral.«

»TELOVADBA MI JE DALA OGROMNO!«

Zanimalo me je, kaj sodi nekdanji balkanski prvak o orodni telovadbi, ker sem ga pred vojno večkrat videl med takratnimi najboljšimi telovadci.

»Več sem telovadil kot gojil tek«, je priznal tovariš Kovačič. »Poleti smo bili na tekališčih, pozimi pa vsak večer v taborski telovadnici. Tu je bila vrsta različnih atletov, kot Polak, Bratovž, Kosec, Kajfež, Ribičič, Gašperšič in drugi. Telovadba mi je ogromno koristila, saj sem vedno imel dovolj kondicije. Zdi se mi, da danes atleti, zlasti sprinterji, polagajo premalo pozornosti na orodno telovadbo. Ta panoga razvija veliko mero poguma, prisotnosti duha in zaupanja v samega vase, pa tudi refleks. Menim, da atlet postaneš šele takrat, ko lahko svoje gibe kontroliraš, ko imaš svoje telo v oblasti. In prav to ti da v naj-

V soboto in nedeljo je bilo v Ljubljani državno atletsko prvenstvo za moške in ženske. Pri moških je beograjski Partizan spet potrdil svojo premoč in že enajstič po osvoboditvi osvojil naslov najboljšega atletskega kolektiva v državi, pri ženskah pa sta se za prehodno zastavo Atletske zveze Jugoslavije do zadnje discipline borila Olimpija in Kladivar. Vendar so Ljubljankanke zaradi močne zasedbe v metih uspele tudi letos obdržati naslov državnih prvakinj. Rezultati na tem prvenstvu so bili povprečni, ponekod pa še celo daleč pod zmogljivostjo atletov.

Končni vrstni red letošnjega državnega prvenstva — moški: Partizan, Mladost, Ljubljana, Kladivar, Dinamo, Metalac. Ženske: Olimpija, Kladivar, Mladost, Senta, Metalac, Maribor. — Na sliki: tek na 3000 m z ovirami.

SKROMNOST ČEZ VSE

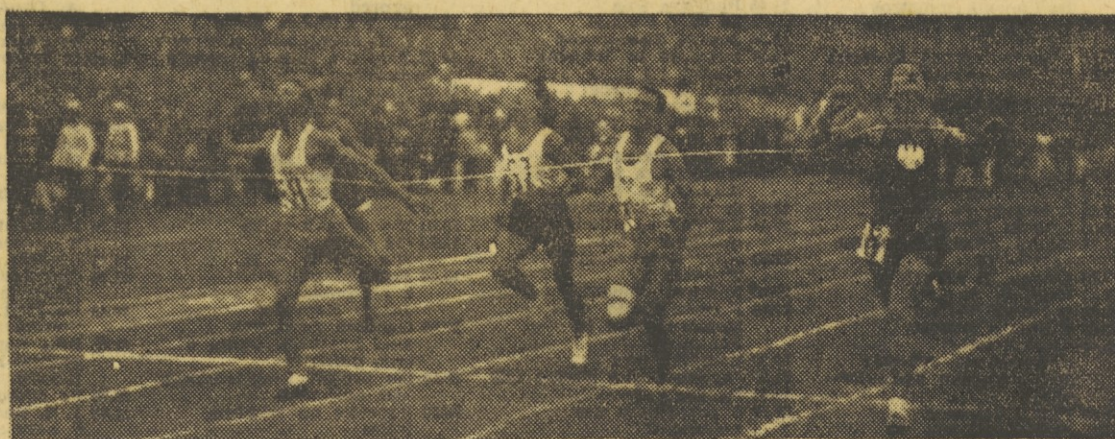
Vprašal sem nekdanjega balkanskega prvaka, kaj sodi o današnjih atletih in sploh o športu.

»Veliki uspehi naših atletov in ostalih športnikov so seveda posledica načrtnega treninga, ki ga včasih nismo poznali. Vrh tega se danes športniki že zgodaj specializirajo. Nedvomno tudi danes mladino privlači šport, morda še bolj kot nekdaj. Menim pa, da bi se današnja mladina lahko včasih spomnila na predvojne športnike in si jih tu in tam vzela za vzor, zlasti glede skromnosti. Poglejte, bil sem državni in balkanski prvak, pa nisem imel svojih sprinterice! Bile so klubske in sem jih imel le na posodo. Večkrat sem na cilju sprinterice hitro sezul in jih posodil tovarišu. Posojali smo si drese, trenerke in druge stvari. Za malo bi se mi zdelo, če me moj klubski tovariš ne bi prosil, naj mu posodim sprinterice. Veliko smo sicer tudi pred vojno potovali — videl sem precej sveta. Toda ko smo potovali, se nismo upali niti sanjati o kakšnem spalnem vagonu. Moj klub »Primorje« je bil vrsto let državni prvak. Nekoč smo potovali na tekmo v Bukarešto. Spominjam se, da smo dolgo pot od Ljubljane vse do Bukarešte preživeli le ob kruhu, siru in salami, ki smo si jo kupili v Ljubljani. Vem sicer, da pogojev, v katerih se je razvijalo športno življenje pred vojno in danes, ne moreš metati v isti koš. Vsekakor pa sem prepričan, da skromnost kjerkoli tudi danes ni nikakršna pregreha. Prepričan sem, da je tudi danes skromnost vrлина, ki naj prispeva k izoblikovanju značaja. Današnja mladina ima veliko boljše materialne pogoje za šport, kot smo jih imeli pred vojno. Tako je tudi prav. Vendar pa je čvrsta volja, združena s primerno skromnostjo, tudi danes tista sila, ki premaga vse ovire in materialne težave, ter vodi do uspehov in napredka.« je zaključil tovariš Kovačič. IGOR PREŠERN

Prosimo

vse organizatorje delavskih športnih iger, ki pripravljajo v svojem kolektivu oz. na področju občine ali okraja športna tekmovanja, da nas o teh prireditvah pravočasno obvestijo. Da bi tem igram lahko prisostvovali novinar Delavske enotnosti in da bi lahko zanje rezervirali prostor v našem listu, je potrebno, da nas vsaj teden dni prej pisмено ali telefonično obvestite na naslov: športna rubrika Delavske enotnosti, Ljubljana, Kopitarjeva 2, tel. 33-722. Obvestilo naj vsebuje točen datum in program športnega sporeda.

večji meri ravno telovadba. Seveda pa sem vedno telovadil elastično, kolebno; teznih vaj nisem nikoli cenil. Zato pa sem se kolebnih prvin naučil vselej z lahkoto. Prepričan sem, da ne

BALKANIADA LETA 1934 V ZAGREBU — FINALNI TEK NA 200 METROV. PRVI OD DESNE ZMAGOVALEC KOVAČIČ, KI JE S PRSMI PRAVKAR PRETRGAL VRVICO

to ima za posledico stalnost delovne sile. Agrotehniko — servis skoraj ne pozna fluktuacije, neplačanih opravičenih izostankov je malo, tudi izredni dopusti so redki.

Po dosedanjih delovnih uspehih mladega podjetja upravičeno pričakujemo, da ima Agrotehniko — servis v Ljutomeru pred seboj še lep razvoj. S pogodbami s proizvajalci in trgovskimi podjetji na veliko si bo zagotovila rednejšo preskrbo s tehničnim materialom, izboljšala bo organizacijo dela in tehnološki proces, dvignila kakovost storitev in proizvodov, razširila in poglobila servisno službo, izpopolnila obstoječo proizvodnjo po tehnični plati in postopoma uvajala nove proizvode, potrebne kmetijstvu in prometu. Zlasti kmetijstvu! Saj je že severovzhodna Slovenija

AGROTEHNIKA-SERVIS LJUTOMER

središče pomurske agrotehnične dejavnosti

Na obronku valovitih Slovenskih goric leži mesteca Ljutomer, ki je bilo včasih znano samo po dobrih ljutomerskih vinih. V letih po osvoboditvi pa postaja iz leta v leto tudi pomembnejši industrijski kraj. Poleg modernizirane opekarne, rekonstruirane usnarne, novoustanovljene tovarne perila do prinaša velik delež h gospodarstvu tudi podjetje Agrotehniko — servis.

Podjetje Agrotehniko — servis je bilo ustanovljeno leta 1954 in obhaja v letošnjem letu šesto obletnico samoupravljanja. Zanimiva in občudovanja vredna je pot in borba malega kolektiva, ki je s svojo vztrajnostjo in dobrim vodstvom dosegel, da je prišel iz remonta poljedelskih strojev na proizvodnjo gotovih izdelkov.

Podjetje je bilo ustanovljeno predvsem za remont poljedelskih strojev, ki jih je v tistih krajih precej. Dela ni bilo malo. Mali kolektiv se ni zadovoljil samo s popravili starih strojev in poljedelske mehanizacije. Začel je razmišljati o proizvodnji novih poljedelskih strojev. Kmalu so se v delavnici in prodajalni pojavili prvi doma izdelani plugi in brane.

Leta 1956 zasledimo v registru gospodarskih organizacij Agrotehniko iz Ljutomera, ki se je tega leta registrirala kot podjetje za proizvodnjo kmetijskih strojev, kmetijskih na-

prav in raznega orodja za popravila kmetijskih strojev, traktorjev in drugih prometnih sredstev, kot splošna mehanična delavnica in organizator servisne službe, prodajalec nadomestnih delov za motorna vozila, kmetijskih strojev in orodja, naftnih derivatov, mazivnih olj in masti, nadomestnih delov, utenzilij in potrebščin na drobno.

Za svojo dejavnost oziroma proizvodne procese ima podjetje tele oddelke:

Remontni oddelke, v katerem vrši popravila, proizvodni oddelke ter prodajalno. Vsak oddelke vodi visokokvalificiran delavec, ki je strokovno, moralno in materialno odgovoren za izvršena dela svojega oddelka.

Zasluga delavskega samoupravljanja je, da se je produktivnost večala iz leta v leto, saj so samoupravni organi pokazali veliko samoiniciativnost pri delu in skrbeli za nenehne izboljšave tehnične opreme podjetja.

Remontni oddelke, ki vrši popravila vseh motornih vozil

in poljedelskih strojev, se večkrat bori s hudimi težavami, ki jih povzroča preskrbovanje z rezervnimi deli. Zlasti za traktorje domače proizvodnje primanjkuje večkrat najosnovnejših rezervnih delov, kot so čistilci goriva, klinasti jermeni in drugo. Vendar so v preteklem letu opravili 29 generalnih, 240 srednjih, 590 majhnih in 1249 tekočih popravil.

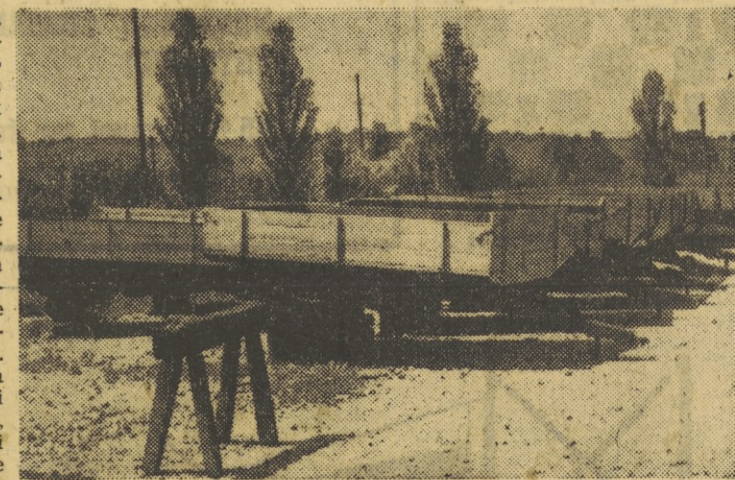
Podobne težave je proizvodnemu oddelku povzročala preskrba s tehničnim materialom, kot je profilno železo, UNP nosilci, kotno železo, pločevina večjih dimenzij, pnevmatike in drugo. Kljub temu je podjetje izdelalo lani nad 200 prikolic od treh do pet ton nosilnosti in več podhlajčev, priklopov za prikolice in hidravličnih avtomatskih kljuk za traktor Ferguson. Celotna proizvodnja je za 10,3 % presegla planirano to- nažo, ker se je organizacija dela močno zboljšala. Z dograditvijo novih montažnih hal se bo proizvodnja še povečala in prešla vsaj na polindustrijski način.

Količinski promet prodajnega oddelka je znašal 35.365.468 dinarjev in znatno pripomogel k rentabilnosti podjetja.

Delovni kolektiv šteje okoli šestdeset članov. Število zaposlenih se je v letu 1959 povečalo nasproti letu 1958 za 7 %, medtem ko se je proizvodnja povečala za 31 %. Oba kazatelja kažeta, kako občutno se je povečala storilnost. Vzrok za to je ne le visoko razvita zavest pomurskega delavca, ampak ugodna struktura delovne sile. V proizvodnji in remontu dela le visokokvalificiran in kvalificiran kader, medtem ko nekvalificirani delavci in oni, ki se priučujejo, opravljajo le pomožna dela. Gotovo je tudi način obračunavanja zaslužkov stimulativen. Uvedli so plačevanje po učinku in premije v remontu in servisni službi na terenu. Iz bilance podjetja vidimo, da posvečajo samoupravni organi veliko skrb tudi vzgoji kadrov, saj so v preteklem letu porabili precejšen znesek za seminarje in tečaje ter za štipendije. Skrb za delavca je izražena v inve-

sticijskem načrtu, ki obeta graditev velikega stanovanjskega bloka. Pravilno nagrajevanje, umno urejanje kadrovskih problemov, skrb za izpolnjevanje higiensko tehničnih predpisov in razumevanje za majhne človekove vsakdanje potrebe — vse

sama, v katere središču leži Ljutomer, s svojimi prostori, mi polji in vinogradi pomembno odjemalec agrotehničnih proizvodov in remonirnih kakor servisnih uslug, plasirati pa jih bo nedvomno mogoče tudi drugod.

Traktorske prikolice — izdelek »Agrotehniko-servis« Ljutomer

Zdravilišče Slatina Radenci. Spredaj paviljon, pod katerim je polnilnica steklenic.

Tam, kjer se blizu najvzhodnejšega roba Slovenije stika naše vzhodno gricevje s Pannonsko nižino, ležijo Radenci s svojimi izrednimi zemeljskimi darovi — slatinami. Tuje, ki si v ta lep kraj pride iskat zdravja ali oddiha po težkem delu, pa tudi prehodni gost, ki si želi sprostitve, zabave in razvedrila, bo našel v Slatini Radenci to, kar želi in kar mu je potrebno.

Skozi lep naravni park, po katerem se med zelenjem belijo vile, te privede pot do osrednjega zdraviliških in slatinskih poslopj, ki so čipločno razvrščena in oklepajo prijazno urejeno dvorišče. Pogled se ti ustavi na majhnem steklenem paviljonu, okoli katerega je vselej mnogo ljudi. Takoj spoznaš, da so to večinoma domačini in kmečki ljudje iz okolice, ki so po nekih starih pravicah prišli k Zdravilnemu vrelec natakati slatino za svoje potrebe. Vsak izmed njih — zlasti oni iz oddaljenejših krajev — ima opran nahrbtnik in v rokah cekarje s pletenkami in steklenicami. Če se nekoliko pomudiš ob paviljonu opaziš, da je natakanje pri pipi pod tem paviljonom zelo zamudno, ker priteka voda po dolgi poti do majhnih kolektov. Vendar ljudje potrpežljivo čakajo in se prav nič ne hudejejo, ko po napolnjeni njihove posode pristopi zdraviliški uslužbenec in jim z vlijudno kretnjo ponudi listek iz bloka, kar pomeni: »Plačaj svoj obol!« Saj je to prav malenkosten znesek za take količine dragocene pijače.

Po tem, kako priteka slatina po pipi kjer polnijo okoličani svoje steklenice, bi človek sodil, da je tudi v slatinskem obratu polnjenje steklenic zamudna zadeva. A že sam pogled skozi stekleno streho paviljona, skozi katero udarja na ušesa nemiren šum in žvenket steklenic pomešan z govorenjem in petjem,

te pouči, da temu ni tako. Delavke, ki v jasku pod paviljonom polnijo steklenice, morajo kar hitro odstavljati polne in pristavljati prazne.

Spodnji konec dvorišča nasproti paviljonu Zdravilnega vrelea zapira veliko poslopje zdraviliškega obrata, ki s svojimi kopalni bliži in zdravilni zlasti srčna obolenja. Na desni je poleg zdraviliškega doma velik, sodobno urejen paviljon za pitna zdraviljenja. Ob dolgi točilni mizi pijejo gostje toplo ali hladno mineralno vodo — kakor je pač zdravnik predpisal — potem pa počivajo v udobnih naslanjačih, ki so razvrščeni ob stenah paviljona.

Na isti strani sta še dve hotelski zgradbi, na nasprotni pa upravno poslopje, ordinacije in drugi uradni prostori. Izven tega središča je restavracija, kavarna, nekatere stavbe s tujskimi sobami. Zdravilišče premore tudi ustrezajoče prostore za kulturno-prosvetno delovanje, knjižnico, kinodvorano in drugo.

Pod upravnim poslopjem je velik slatinski obrat, ki se razteza še pod delom dvorišča do paviljona nad Zdravilnim vrelecem. Delo je organizirano po tekočem ritmu.

Prva delovna faza je čiščenje steklenic. Deloma opravijo to delavke, deloma stroj. Skupina delavk praelaga nato steklenice na transporter, ki jih zapelje v nalivalni jašek, kjer delavke steklenice polnijo. Črpajo iz napolnjenih odvečno vodo, jih nato zamašijo in polne zopet odlagajo na isti transporter, ki jih odpelje v skladišče. Na poti do tja jih preloži na drugi krožni transporter, ki teče mimo tako imenovanih »bojskov«, v katere odlagajo napolnjene steklenice, da v njih voda dozori. Pred odpremo je treba steklenice še očistiti in spravi v zaboj.

Vse to se zdi zelo enostavno. Vendar so bili potrebni dolgotrajni poskusi, da se samo za pravilno zajetje in zacevitev vrelec. Vrelna cev je nepropustno vgrajena v zaščitno cev s pomočjo zamaška, ki je na spodnjem koncu vrelnice cevi. Zgoraj je na vrelnico cevi priključena tako imenovana zaporna kapa z raznimi ventili, s katerimi se ureja odtok slatine za določene namene. Pri vrelnicah, ki jih izkoriščajo za polnjenje steklenic, je priključen na zaporno kapo nalivalni aparat, skozi katerega priteka voda v steklenice naravnost iz vreleca z lastnim pritiskom in brez dotika z zunanjim zrakom.

Ker so radenski vrelec zajeti v peščenih plasteh, se sčasoma nabere na dnu cevi droben pesek in mulvica. Ki bi cev zamašila, če je ne bi od časa do časa očistili. To opravljajo tako, da vrelnico cevi izvečijo, na kar sproščeni vrelec sam izbruhne te usidline.

Tudi polnjenje steklenic je terjalo dolgotrajna opazovanja in velika materialna sredstva. Najprej so polnili steklenice s pomočjo črpalke, ki je slatino dvignila iz vreleca in jo potiskala skozi nalivalne aparate v steklenice. Poznej so z vgraditvijo vrelnice cevi dosegli tolikšen pritisk, da je mogoče steklenice polniti z lastnim vodnim pritiskom, z izkopom jaska okoli vreleca pa dobivajo večje količine slatine, ker imajo vrelec globlje pod zemljo večjo izdatnost.

Ker vsebuje radenska slatina precej železa, ki v dotiku z zrakom oksidira in povzroča v steklenicah usidline, je bilo treba nalivalno pripravo izdelati tako, da priteka voda v steklenice, čeprav so neprodušno pritisnjene na nalivalne pipe.

Dalje so dognali, da mora biti v polnih steklenicah pod zamaškom določena plast zraka, da se voda iz neznanega vzhoda ne navzame duha po jodoformu. Zato po polnitvi iz steklenic z majhno ročno črpalko iz- črpajo pred zamašitvijo odvečno vodo.

Polne in zamašene steklenice morajo dočeti čas ležati v temni pro-

storih z določeno toploto, da se sprosti v vodi vezana ogljikova kislina, zaradi česar dobi voda rezekši okus in ostane čista.

Pri nastanku in razvoju zdravilišča je navadno izkušnja bila tista, ki je praktično dognala, da so izvirki tople ali hladne mineralne vode zdravilni. V Radencih pa je bil zdravnik prvi, ki je postal pozoren na tamkajšnje izvirke, jih znanstveno ocenil in začel izkoriščati za zdravstvo in turizem. Leta 1869 je bil zajet današnji Zdravilni vrelec, dve leti kasneje je začela radenska slatina osvajati bližnja tržišča in kmalu je radenski vrelec zaslovel kot eden najbogatejših natron-kislih vrelec v Evropi. Leta 1882 je bil odprt kopališki obrat. Leta 1938 je bila zgrajena pivnica za pitna zdrav-

ljenja. Celotni obrat se je iz leta v leto širil z odkrivanjem in zajemanjem vedno novih vrelec, z večanjem receptivnih kapacitet in z modernizacijami ter mehanizacijami.

Med drugo svetovno vojno na srečo vrelec sami niso utrpeli škode, pač pa so mnogo trpeli objekti, zlasti pa inventar. Obratovanje pri slatini je po osvoboditvi kmalu zopet steklo, polagoma pa si je opomogel tudi zdraviliški obrat. V tem času je bila Radenska slatina priključena še Petanjska slatina, ki je imela zastareli način obratovanja in je bilo treba najprej marsikaj preurediti in modernizirati (l. 1947). Naslednje leto je bil od Radencev do Boračeve, kjer je tudi večji slatinski obrat, speljan industrijski tir. Leta 1952 je podjetje izpopolnilo mehanizacijo

obratovanja v vseh treh obratih: nabavili so sodobne stroje in naprave za čiščenje, zamaševanje in etiketiranje steklenic. Razen tega so od Radencev do Boračeve potegnili vodovod, ki so ga že v prejšnjih letih speljali do Radencev iz vodnjaka v bližini Mure.

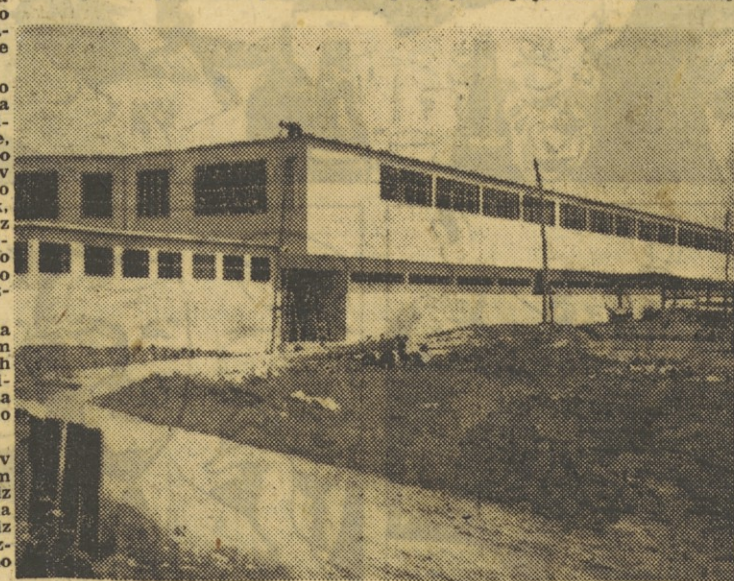
V zadnjem času gredo h koncu rekonstrukcijska dela v Boračevi. Zgradili so nov moderen slatinski obrat, ki bo popolnoma avtomatiziran in bo povečal proizvodnjo za 9 milijonov steklenic letno pri enakem številu zaposlenih.

Radenski vrelec izvirajo na področju, ki je zelo bogato z mineralno vodo. Izmed 22 zajetih vrelec se danes štirje izkoriščajo za polnjenje v steklenice. Najvišja proizvodnja je bila 7 milijonov steklenic letno. Po osvoboditvi je neprestano naraščala in je znašala: leta 1949 — 6,7 milij., 1950 — 7,7 milij., 1951 — 8,5 milij., 1952 — 8,5 milij., 1953 — 9,3 milij., 1954 — 10,3 milij., 1955 — 11,7 milij., 1956 — 13,3 milij., 1957 — 15,6 milij., 1958 — 16,3 milij., 1959 — 18,9 milij. in 1960 — 21 milij. (plan).

V obratu Boračeva bodo že letos začeli izkoriščati tudi CO₂. Tovarna dušika iz Ruš bo prevzela ureditev za to potrebnih naprav in Boračeva bo dajala dnevno 500 kg CO₂ v jeklenkah za kemično in živilsko industrijo.

Slatinski vrelec pomenijo poleg svoje važne vloge v zdravilstvu tudi močan ekonomski temelj slovenskega Pomurja. Za bodoči razvoj radenskega zdravilišča pa je pomembno odkritje zemeljskega plina v Prekmurju. Ta plin bi omogočil Radencem tudi zimsko zdraviliško sezono.

Na zanesljivih temeljih, z dalekosežnimi perspektivami, posebno odkar je iniciativa v rokah delavskega samoupravljanja, bo Radenska Slatina dosegla čisti razvoj, ki ji gre po njenih naravnih odlikah. Saj se ves kolektiv zaveda svojih dolžnosti in s skupnimi močmi dela za napredek podjetja, kar mora roditi drugačne uspehe kot pred desetimi leti, ko je vsa odgovornost stonela na ramenih posameznikov.

Novi obrat Radenske slatine v Boračevi

Za razvedrilo in kratek čas

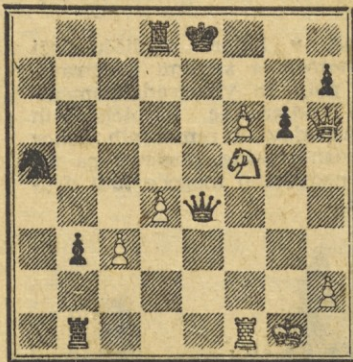
Kombinirajmo

Beli se reši

Beli: Kg1, Dh6, Tf1, Sf5, Pc3, d4, f6, h2 (8).

Črni: Ke8, De4, Tb1, Td8, Sa5, Pb3, g6, h7 (8).

Pozicija na diagramu je nastala v neki prosti partiji s »trdnjavo naprej«. Beli, sicer močnejši igralec, tu ni uspel mnogo slabšega nasprotnika podreti v napadu. Zašel je v položaj, za katerega bi nihče ne dal niti prebite pare več. Vse, kar si je pridobil, je kmet na f6; toda proti njemu lahko vrže črni na tehniko »trdnjavo naprej«, prostega kmeta na b3 in napadenega skakača, da ostalih »malenkosti« sploh ne štejemo. Toda v poziciji se skriva enkratna rešitev, ki v nekaj potezah reši belega iz najhujših zadreg. Besedo ima žrtev zaradi dragocenega tempa. Pogrnajte jo!

Rešitev: 1. Sd6+! (in šeh), 2. f7+ (Kd7 (majboljši); 3. Dd3+ (da brani trdnjavo) in 4. f8D.

Obiščite

VII. MEDNARODNI SEJEM

elektronike
telekomunikacij
avtomatizacije in
nuklearne tehnike

SODOBNA ELEKTRONIKA

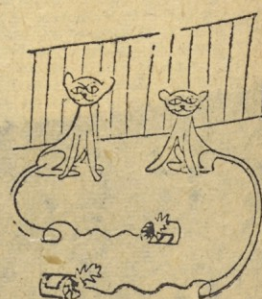
od 15. do 23. oktobra v Ljubljani

Najnovejši tehnični dosežki s področja vakuumske tehnike, radia, televizije, telekomunikacij, avtomatizacije in nukleonike iz 18 držav.

NAGRADNO ŽREBANJE VSEH PRODANIH VSTOPNIC!

25 % popust na železnici!

GOSPODARSKO RAZSTAVISČE

— Da bi le že enkrat minil ta teden otroka!

— To je vendar za otroke!
— Saj smo tudi mi otroci svojih staršev!

TEDEN OTROKA

— Poglej, naš varnostni tehnik gre v pritličje!

— Pojdi, očka, greva popivat! Plačam jaz!

BREZ BESED

BREZ BESED

— Draga, mislim, da bi tudi midva lahko kaj naredila za teden otroka!

Prvi Zlatega Pataka

22 V ZAGREBU JE BIL SLAVNOSTNI BANKET...

BOTNIK JE POSEGL V MUČNI POLOŽAJ...

ŽIVELA!

ŽIVELA!

NENADOMA SE JE ZGODILO... MED NAMI JE NERDO, KINI VREDNI, DA SEDI TU.

POMIRI SE! SEDI!

NJEGOVA HČI JE SLA V BANDITOM...

NOREC! PRAV PO NJENI ZASLUGI BO SKRITA BOLNISIČA KMA LU V NAŠIH ROKAH!

OD NJE PRIČAKUJEMO NOVICE O VELIKEM SURI-VALISCU...